

RAPORT Z WIZYTACJI

(ocena instytucjonalna)

**na Wydziale Socjologiczno-Historycznym Uniwersytetu Rzeszowskiego
dokonanej w dniach 14 – 16 czerwca 2012 r.**

przez zespół oceniający Polskiej Komisji Akredytacyjnej w składzie:

przewodniczący: dr hab. Maria Próchnicka (członek PKA)

członkowie:

- prof. dr hab. Jerzy Węclawski (ekspert ds. jakości PKA),
- prof. dr hab. Ryszard Borowicz (ekspert PKA),
- dr hab. Krzysztof Moraczewski (ekspert PKA),
- dr hab. Marek Kowalski (członek PKA, przedstawiciel pracodawców),
- mgr Adam Szot (ekspert ds. formalno–prawnych PKA),
- mgr Anna Mrozowska (ekspert ds. doktoranckich PKA),
- Marta Sieradzan (ekspert ds. studenckich PKA).

Informacja o wizytacji i jej przebiegu

Polska Komisja Akredytacyjna po raz pierwszy przeprowadziła ocenę instytucjonalną na Wydziale Socjologiczno-Historycznym Uniwersytetu Rzeszowskiego. Wizytacja została przeprowadzona z inicjatywy własnej PKA i była poprzedzona oceną jakości kształcenia dokonaną na podstawie przepisów obowiązujących do 30.09.2011 r. na kierunkach: „politologia”, „historia” oraz „archeologia”.

Załącznik nr 1 Podstawa prawna wizytacji

Załącznik nr 2 Szczegółowy harmonogram przeprowadzonej wizytacji uwzględniający podział zadań pomiędzy członków zespołu oceniającego.

1. Strategia realizowana przez jednostkę*

Na Wydziale Socjologiczno-Historycznym Uniwersytetu Rzeszowskiego (WS-H) w 2012 roku WS-H zatrudnionych jest ogółem 117 nauczycieli akademickich na pełnym etacie, w tym: 13 nauczycieli posiadających tytuł naukowy profesora, 28 – stopień naukowy doktora habilitowanego oraz 72 posiadających stopień naukowy doktora i 4 magistrów WS-H jest dla tych osób podstawowym miejscem pracy. W roku akademickim 2012/2013 na Wydziale studiuje na studiach stacjonarnych i niestacjonarnych pierwszego i drugiego stopnia – 1558 studentów, liczba uczestników studiów doktoranckich wynosi 158, słuchaczy studiów podyplomowych 155.

Na Wydziale prowadzonych jest 6 kierunków studiów pierwszego oraz drugiego stopnia, studia doktoranckie w dyscyplinach: archeologia, historia oraz socjologia oraz studia podyplomowe z zakresu organizacji pomocy społecznej i historii i wiedzy o społeczeństwie. Wydział posiada, jako jedyna jednostka Uniwersytetu Rzeszowskiego, dwa uprawnienia do nadawania stopnia naukowego doktora habilitowanego w dziedzinie nauk humanistycznych, w dyscyplinach historia oraz archeologia, a także trzy uprawnienia do nadawania stopnia naukowego doktora – w dziedzinie nauk humanistycznych, w dyscyplinach historia oraz archeologia, w dziedzinie nauk społecznych, w dyscyplinie socjologia. W wyniku oceny parametrycznej WS-H uzyskał kategorię C.

Biorąc pod uwagę dane dotyczące stanu zatrudnienia, liczby studentów, słuchaczy studiów podyplomowych oraz liczbę wydziałów UR (11), pozycję Wydziału należy uznać za przeciętną w tym zakresie. Liczba nauczycieli akademickich stanowi ok. 10% stanu kadrowego UR, zaś liczba studentów blisko 8%, liczba słuchaczy studiów podyplomowych – ok. 10%. Wydział wyróżnia się zdecydowanie w zakresie liczby uczestników studiów doktoranckich, stanowią oni blisko połowę (47,4%) wszystkich uczestników studiów doktoranckich na UR. Jest to prawdopodobnie związane z, wyjątkową na tle uczelni, pozycją WS-H jeśli chodzi o liczbę posiadanych uprawnień do nadawania stopnia naukowego doktora habilitowanego oraz doktora.

WS-H odznacza się także mocną pozycją w regionie południowo-wschodniej Polski, prowadząc nie tylko działalność edukacyjną oraz naukową, ale także świadcząc usługi eksperckie i szkoleniowe.

Tabela nr 1 Liczba osób kształcących się w Uczelni i ocenianej jednostce

Forma kształcenia	Liczba studentów		Liczba uczestników studiów doktoranckich		Liczba słuchaczy studiów podyplomowych	
	uczelni	jednostki	uczelni	jednostki	uczelni	jednostki
studia stacjonarne	14 762	1 190	319	144	1 576	155
studia niestacjonarne	6 285	162	14	14		
RAZEM:	21 047	1 352	333	158	1 576	155

* - numeracja punktów odpowiada numerom *kryteriów głównych*, a podpunktów – numerom *kryteriów szczegółowych* określonym w Części II Załącznika do Statutu PKA pt. Kryteria oceny instytucjonalnej

1).

Wydział Socjologiczno-Historyczny został utworzony w 1994 r. w strukturze Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Rzeszowie. W 2001 r., wraz z utworzeniem Uniwersytetu Rzeszowskiego, stał się podstawową jednostką organizacyjną tej uczelni. Jego strategia rozwoju przyjęta na lata 2009-2013 w drodze uchwały Rady Wydziału z dnia 22 stycznia 2009 r. jest ściśle powiązana ze strategią całej Uczelni. „Strategia rozwoju Uniwersytetu Rzeszowskiego” uchwalona przez Senat UR w dniu 26 lutego 2009 r. jest dokumentem kompleksowym, który określa misję, główne założenia strategiczne, ogólne cele programowe w głównych obszarach działania oraz cele szczegółowe i środki realizacji strategii.

W ramach misji Uniwersytetu wskazano w szczególności, że „gwarantuje (on) wysoki poziom badań naukowych, tworzy optymalne warunki studiowania oraz zapewnia różnorodność i atrakcyjność nauczania. Przekazuje wiedzę na wysokim poziomie i zapewnia

zdobyć odpowiednich kwalifikacji zawodowych”. Odnosząc się do tak określonej misji uczelni, jako główne założenia strategii Uniwersytetu przyjęto w szczególności:

- wysoką jakość kształcenia, otwartą na nowe metody i techniki nauczania,
- zróżnicowanie oferty dydaktycznej dostosowanej do potrzeb rynku pracy, innowacyjnej gospodarki oraz społeczeństwa informacyjnego i obywatelskiego,
- wysoki poziom badań naukowych,
- właściwe przygotowanie absolwentów do podejmowania konkurencji na rynku pracy,
- wysoki poziom infrastruktury dydaktycznej i badawczej,
- wysoki poziom kwalifikacji, motywacji i etyki pracowników oraz studentów oparty na relacjach partnerskich.

Założenia przyjęte w strategii uczelni należy ocenić jako spójne i kompletne z punktu widzenia stworzenia warunków do zapewnienia wysokiej jakości kształcenia i prowadzonych badań naukowych. Założeniom tym, w sposób logiczny, z punktu widzenia charakteru działalności uniwersytetu, przypisano cele programowe ujęte w trzech obszarach: dydaktyki, nauki, oddziaływania na środowisko zewnętrzne. W ramach każdej z grup tak uporządkowanych celów zawarto takie, które wprost wskazują na dążenie uczelni do tworzenia dobrych warunków do studiowania, podnoszenia poziomu kształcenia, podnoszenia poziomu badań naukowych i efektywności ich wykorzystania, rozwijania współpracy z przedsiębiorstwami i instytucjami gospodarczymi, kulturalnymi i społecznymi, tworzenia związków absolwentów z uczelnią.

W strategii Uniwersytetu Rzeszowskiego poświęcono dużo miejsca, co należy odczytywać jako przypisanie należytej wagi, kwestii jakości kształcenia. Jest ona umieszczona na pierwszym miejscu wśród celów szczegółowych i środków realizacji strategii. Doskonale jakości kształcenia i warunków studiowania realizowane jest w ramach różnych działań – rekrutacji kandydatów na studia, unowocześniania oferty nauczania, zwiększania kompetencji językowych, kształcenia i motywacji kadry dydaktycznej, staży i praktyk studenckich, wymiany międzynarodowej studentów. W „Strategii rozwoju Uniwersytetu Rzeszowskiego” przewidziano stworzenie wewnętrznego systemu oceny jakości kształcenia.

Strategia rozwoju Wydziału Socjologiczno-Historycznego, odwołując się do misji i celów strategicznych całej uczelni, wskazuje na działania związane z rolą i zadaniami dyscyplin reprezentowanych w tej jednostce, tj. archeologii, historii, kulturoznawstwa, politologii i socjologii. Cele i działania strategiczne, uznane za istotne dla Wydziału, zostały ujęte w czterech zakresach: struktury i rozwoju instytucjonalnego, uprawnień akademickich i badań naukowych, studiów i studentów oraz bazy materialnej.

W zakresie problematyki struktury i rozwoju instytucjonalnego za najważniejsze działania przyjmuje się wzmocnienie kadrowe Wydziału niezbędne ze względu na przewidywany ubytek kadry samodzielnych pracowników naukowych związany z ich odchodzeniem na emeryturę. Jest to szczególnie istotne z punktu widzenia utrzymania uprawnień do prowadzenia kierunków studiów i nadawania stopni naukowych. Jako niezbędne działania wewnętrzne traktuje się w związku z tym stworzenie systemu motywacyjnego i ułatwień dla osób realizujących przewody habilitacyjne i przygotowujące się do wystąpienia o tytuł profesora. Ze względu na swoją wielkość i wielokierunkowość procesu kształcenia, Wydział widzi też potrzebę zwiększenia roli i samodzielności poszczególnych instytutów.

W strategii Wydziału w sposób zasadny położony został nacisk na konieczność ścisłego powiązania kierunków prowadzonych badań naukowych z procesem dydaktycznym, w ramach którego powinny być wykorzystywane ich wyniki. Zwraca się także uwagę na ich popularyzację w ramach współpracy z podmiotami tworzącymi otoczenie uczelni. Wyrazem rozwoju naukowego Wydziału w objętym strategią okresie miało być uzyskanie uprawnień do habilitowania z archeologii, co udało się osiągnąć, a w dalszej kolejności socjologii. W odniesieniu do kulturoznawstwa przewidziano uzyskanie uprawnień do prowadzenia studiów

drugiego stopnia, co zakończyło się powodzeniem. Wydział zamierza tak prowadzić politykę rozwoju naukowego, aby było możliwe utrzymanie II kategorii w systemie oceny jednostek naukowych MNiSW. W ramach ostatniej oceny (wrzesień 2010 r.) Wydział Socjologiczno-Historyczny otrzymał kategorię C. Do działań szczegółowych należy utworzenie przy każdym instytucie biblioteki wraz z czytelnią.

Zamierzenia strategiczne Wydziału w zakresie kształcenia koncentrują się na budowaniu jego wysokiej jakości w oparciu o osiągnięcia naukowe pracowników i dbałość o zapewnienie kwalifikacji zawodowych absolwentów, co da im satysfakcję i konkurencyjność na rynku pracy. Podnoszenie swojej konkurencyjności na rynku edukacyjnym Wydział widzi w modyfikacji i rozwoju specjalności, rozwijaniu studiów drugiego stopnia w tych zakresach, w których uczelnia jest jedyną jednostką w regionie mającą stosowne uprawnienia oraz rozwoju studiów trzeciego stopnia i podyplomowych. Dla utrzymania wysokiego poziomu kształcenia zamierza się dbać o jego dostosowywanie do potrzeb rynku pracy oraz prowadzić monitoring procesu kształcenia. Należy zwrócić uwagę, że podobnie jak na szczeblu uczelni, w zamierzeniach strategicznych Wydziału brakuje wskazania na konieczność stworzenia i funkcjonowania kompleksowego systemu zapewnienia jakości kształcenia, obejmującego w szczególności proces tworzenia i zmian programów kształcenia. W strategii Wydziału przewidziano jedynie pewne działania z tego zakresu, ale brak jest w tym obszarze podejścia systemowego.

W zakresie rozwoju bazy materialnej służącej podnoszeniu jakości kształcenia kluczową kwestią jest budowa nowej siedziby dla Instytutu Archeologii. W tym zakresie zdołano na razie przygotować wstępną dokumentację związaną z inwestycją, ale na razie nie jest ona realizowana. Także dla potrzeb kształcenia na innych kierunkach studiów zamierza się prowadzić prace modernizacyjne dostosowujące dotychczasową infrastrukturę do wymogów nowoczesnego kształcenia.

Analiza zamierzeń strategicznych przyjętych w „Strategii rozwoju Wydziału Socjologiczno-Historycznego” pozwala na stwierdzenie, że jest ona prawidłowo powiązana ze strategią rozwoju całej uczelni. Strategia ta zakłada odpowiednie działania w obszarze naukowym, dydaktycznym i infrastrukturalnym zmierzające do podnoszenia jakości kształcenia. Zbliżający się do końca okres obowiązywania strategii rozwoju Uczelni i Wydziału oraz szybko zmieniające się warunki otoczenia, w jakim funkcjonuje Uniwersytet, w szczególności odnoszące się do jakości kształcenia, wymagają w najbliższym czasie podjęcia prac nad przygotowaniem nowej strategii na kolejny okres.

2).

Misja Uczelni określona jest w "Strategii Rozwoju Uniwersytetu Rzeszowskiego" (uchwała Senatu UR nr 46/02/2009). Strategia rozwoju Wydziału Socjologiczno-Historycznego wyznacza misję Wydziału określoną w zgodzie z w/w dokumentem. Przyjęta została uchwałą Rady Wydziału z 22 stycznia 2009 roku.

Wydział prowadzi studia pierwszego, drugiego i trzeciego stopnia i dla nich opracowano system efektów kształcenia. Studia pierwszego prowadzone są na kierunkach archeologia, historia, kulturoznawstwo, politologia, praca socjalna i socjologia. Studia drugiego stopnia obejmują kierunki: archeologia, historia, kulturoznawstwo i politologia. W ramach Wydziału przeprowadzono zorganizowany system szkoleń w zakresie KRK, którego dokumentację przedstawiono podczas wizytacji. Szkolenia odbywały się zarówno na szczeblu instytutów, jak i Wydziału oraz Uniwersytetu, powołano odpowiednie komisje, odpowiadające za opracowanie systemu efektów kształcenia, zgodnie z obowiązującymi od następnego roku akademickiego wymogami. Obecna sytuacja ma charakter przejściowy i zgodnie z deklaracją zawartą na stronie 8 Raportu samooceny w najbliższym czasie obowiązywać jeszcze będzie część dawniejszych regulacji. Niemniej dla studiów pierwszego i drugiego stopnia

opracowano już spójne opisy efektów kształcenia (sytuacja studiów trzeciego stopnia będzie poddawana ocenie w dalszej części niniejszego raportu).

Przedstawione komisji opisy zakładanych efektów kształcenia nie budzą zastrzeżeń. Jako całość są spójne i niesprzeczne, sformułowane prawidłowo i wyznaczają zestaw oczekiwań, których osiągnięcie może z powodzeniem zostać poddane weryfikacji i ocenie. Opisy efektów kształcenia są zgodne z misją i strategią Uczelni i Wydziału, zostały w nich uwzględnione rola UR w życiu miasta i regionu oraz zapotrzebowanie rynku pracy w zakresie struktury kwalifikacji absolwentów. Jednocześnie dostosowanie się do wymogów otoczenia, w którym działa UR nie odbywa się kosztem merytorycznej zawartości programów. Koncepcja kształcenia, jaka została w ten sposób określona, jest zgodna z celami wyznaczonymi w strategii rozwoju Wydziału.

W *Strategii* WS-H zdefiniowane zostały następujące, główne cele: odnoszące się do działalności naukowo badawczej: (1) utrzymanie co najmniej aktualnie posiadanej kategorii, (2) zwiększenie liczby publikacji w języku angielskim w czasopismach o wysokim wpływie, (3) podnoszenie rangi własnych publikacji, (4) dążenie do rozwijania współpracy międzynarodowej poprzez podejmowanie wspólnych przedsięwzięć naukowych (granty badawcze) i organizacyjnych (konferencje, wydawnictwa) oraz mobilności pracowników; odnoszące się do koncepcji kształcenia: (1) rozwój nowych specjalności w obrębie istniejących kierunków; (2) rozwój studiów II stopnia na kierunkach w zakresie których WS-H jest jedyną jednostką kształcąca w regionie (historia, socjologia, politologia), (3) rozwijanie kształcenia na studiach III stopnia oraz studiach podyplomowych, (4) promowanie mobilności studentów, krajowej i zagranicznej.

Realizowana przez Wydział koncepcja kształcenia oraz działalności naukowo badawczej jest spójna z celami określonymi w strategii jednostki. Zgodnie z zapisami *Strategii*, WS-H utrzymuje multidyscyplinarny charakter, badań oraz wielokierunkowość kształcenia, dążąc do harmonijnego rozwoju badań w reprezentowanych w jednostce dyscyplinach, uzyskiwania nowych uprawnień akademickich oraz do wzmocnienia kadrowego i zwiększenia autonomii *poszczególnych jednostek wewnętrznych poprzez wspieranie rozwoju naukowego własnych pracowników i rekrutowanie kadr na zewnątrz*. Warto podkreślić, iż jeden z ważnych celów strategicznych został zrealizowany i Wydział uzyskał w roku 2012 uprawnienie do nadawania stopnia naukowego doktora habilitowanego w dyscyplinie archeologia. W odniesieniu do kształcenia został osiągnięty, zapisany w *Strategii* cel utworzenia studiów II stopnia na kierunku kulturoznawstwo, co zapewniło możliwość kontynuowania kształcenia na tym kierunku.

Prowadzone na Wydziale badania naukowe (w ramach parametryzacji Wydział otrzymał kategorię C) są co do zakresu i intensywności w pełni spójne ze strategią i misją jednostki, a także, zgodnie z zapisami *Strategii*, ich wyniki są wykorzystywane w procesie dydaktycznym oraz w ramach współpracy z instytucjami partnerskimi w kraju i zagranicą. Wydział podejmuje działania sprzyjające współpracy naukowej i dydaktycznej z uczelniami i jednostkami badawczymi w kraju i zagranicą, co sprzyja wymianie wyników badań, doświadczeń dydaktycznych oraz wymianie pracowników i studentów. Szczegółowe oceny w tym zakresie zostały sformułowane w dalszej części *Raportu*.

3).

Wydział Socjologiczno-Historyczny Uniwersytetu Rzeszowskiego, zgodnie z przyjętym dokumentem *Strategii* rozwoju, pozycjonuje swoją działalność w regionie południowo-wschodniej Polski. Identyfikuje swoją rolę i zadania, zgodnie z akademickim charakterem jednostki, w powiązaniu z rozwojem wiedzy w zakresie historycznego i kulturowego poznania tej części kraju oraz prowadzeniem badań nad problemami politycznymi i społecznymi, które jej dotyczą.

Strategia rozwoju Wydziału wskazuje, że w sposób prawidłowy łączy on jakość kształcenia ze ścisłym powiązaniem procesu kształcenia z prowadzeniem badań naukowych na jak najwyższym poziomie, dbałością o rozwój kadry naukowej, dostosowaniem kierunków studiów do swojego potencjału naukowego oraz potrzeb rynku pracy.

Władze Wydziału i jego pracownicy dostrzegają bezpośredni związek jakości i różnorodności badań naukowych oraz wykorzystania ich wyników w procesie dydaktycznym. Utrzymaniu wysokiej pozycji naukowej Wydziału ma służyć także rozwój współpracy naukowej, w tym międzynarodowej, aktywność w zakresie pozyskiwania funduszy na finansowanie zamierzeń badawczych oraz mobilność kadry naukowej. Dbałość o rozwój działalności naukowej znajduje w jednostce wyraz także w dążeniu do powiększania publikacyjnego dorobku naukowego pracowników naukowo-dydaktycznych, udziale w programach i projektach badawczych, uzyskiwaniu stopni i tytułów naukowych, organizowaniu konferencji naukowych. Wszystkie te przedsięwzięcia ujęte w Strategii rozwoju Wydziału i osiągnięcia z nimi związane mają korzystny wpływ na podnoszenie jakości kształcenia. Ich systematyczna realizacja przez Wydział Socjologiczno-Historyczny świadczy, że prawidłowo identyfikuje on swoją rolę i pozycję na rynku edukacyjnym stanowiącym faktyczny i potencjalny obszar jego działalności.

Koncepcja kształcenia przyjęta przez Wydział Socjologiczno-Historyczny jest zgodna z zadaniami stojącymi przed jednostką organizacyjną publicznej szkoły wyższej w zakresie przygotowywania kadr o wysokich kwalifikacjach zawodowych. Kierując się swoimi zasobami kadrowymi Wydział prowadzi kształcenie na studiach pierwszego i drugiego stopnia w zakresie kierunków i specjalności, dla których uczelnia jest jedynym podmiotem posiadającym w regionie odpowiednie uprawnienia dydaktyczne, bądź na poziomie kształcenia pozwalającym na kontynuację studiów absolwentom innych uczelni. Wydział jednocześnie widzi potrzebę rozwijania studiów doktoranckich oraz podyplomowych. Kierownictwo jednostki dostrzega przy tym jednoznacznie konieczność dostosowania procesu kształcenia do potrzeb i oczekiwań rynku pracy, a jednocześnie zapewnienia odpowiedniej jakości kształcenia przez dostosowanie go do zasobów kadrowych i materialnych jednostki. Koncepcja kształcenia jest zgodna ze standardami międzynarodowymi, w szczególności Deklaracją Bolońską oraz przepisami prawa krajowego, a utrzymaniu wysokiej jakości kształcenia służą odpowiednie rozwiązania organizacyjne przyjęte na poziomie uczelni i Wydziału.

4).

Wydział Socjologiczno-Historyczny jest jednostką o dość silnie rozbudowanej działalności naukowo-badawczej i edukacyjnej. Jego społeczność wewnętrzna jest w związku z tym liczna i zróżnicowana. W konsekwencji, także powiązania z otoczeniem społecznym i gospodarczym tworzą rozwinięty podmiotowo i przestrzennie układ.

Jako swoich głównych interesariuszy wewnętrznych Wydział traktuje inne jednostki organizacyjne Uniwersytetu oraz studentów i doktorantów.

Z analizy raportu samooceny i dokumentów udostępnionych zespołowi oceniającemu podczas wizytacji wynika, że głównymi interesariuszami wewnętrznymi są:

- a) studenci, doktoranci, słuchacze studiów podyplomowych,
- b) pracownicy Wydziału,
- c) jednostki organizacyjne Wydziału:
 - Instytut Archeologii,
 - Instytut Historii,
 - Instytut Socjologii,
 - Katedra Politologii,
- d) kierownictwo Wydziału i jego jednostek organizacyjnych,
- e) Senat,

- f) Rektor i Prorektorzy,
- g) inne jednostki Uniwersytetu Rzeszowskiego współpracujące z Wydziałem w zakresie badań naukowych lub kształcenia,
- h) Uniwersyteckie Centrum Transferu Technologii.

Współpraca instytucjonalna i indywidualna z innymi wydziałami uczelni i jej jednostkami organizacyjnymi traktowana jest przede wszystkim jako podstawa do zwiększenia interdyscyplinarności kształcenia. Natomiast udział studentów i doktorantów w tworzeniu i realizacji strategii jednostki polega głównie na dostosowaniu treści kształcenia do oczekiwań wysuwanych przez tę grupę interesariuszy. Mają oni wpływ na określanie zamierzeń Wydziału i ich realizację poprzez udział w jego ciałach kolegialnych oraz możliwość przekazywania opinii na temat procesu kształcenia nauczycielom akademickim i kierownictwu jednostki. Z rozmów przeprowadzonych ze studentami i dokumentacji prac ciał kolegialnych wynika, że aktywność studentów w tym zakresie jest niewielka.

Interesariuszami zewnętrznymi Wydziału są jednostki administracji państwowej i instytucje sektora publicznego, jednostki samorządu terytorialnego i podległe im instytucje oraz podmioty gospodarcze.

Głównymi interesariuszami zewnętrznymi są:

- a) jednostki administracji publicznej,
- b) uczniowie szkół średnich (kandydaci na studia),
- c) absolwenci jako potencjalni kandydaci na studia wyższego stopnia,
- d) placówki naukowo-badawcze takie, jak *Instytut Archeologii i Etnologii PAN*, *Instytut Archeologii UMCS*,
- e) Akademickie Inkubatory Przedsiębiorczości,
- f) przedsiębiorstwa,
- g) instytucje oświatowe,
- h) media,
- i) związki zawodowe *NSZZ „Solidarność”* i *ZNP*.

Wydział i jego pracownicy posiadają kontakty i prowadzą współpracę z wieloma z tych podmiotów w zakresie zgodnym ze swoją specjalizacją naukową i dydaktyczną. W szczególności należy tutaj jako interesariuszy zewnętrznych wymienić Kuratorium i szkoły różnych szczebli, Centrum Kształcenia Nauczycieli, Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków, muzea, urzędy pracy, ośrodki pomocy społecznej, firmy archeologiczne. Przedstawiciele tych podmiotów nie mają bezpośredniego wpływu na budowanie strategii Wydziału. Natomiast w oparciu o kontakty utrzymywane przez poszczególne jednostki organizacyjne i ich pracowników zbierane są informacje służące do określania efektów kształcenia, tworzenia specjalności itd. Przykładem takiej współpracy jest projekt realizowany w ramach Instytutu Socjologii, który przewiduje organizowanie debat z udziałem podmiotów zewnętrznych. Utrzymywaniu kontaktów z otoczeniem służą także praktyki odbywane przez studentów informację od opiekunów praktyk. W ramach Wydziału nie funkcjonuje organ doradczo-opiniodawczy, w skład którego wchodziłoby przedstawiciele interesariuszy zewnętrznych. Ich opinie i pochodzące od nich informacje stanowią jednak ważny element brany pod uwagę w ramach prac koncepcyjnych nad strategią. Natomiast współpraca z tymi podmiotami jest ważnym elementem służącym realizacji strategii Wydziału. Wyrazem tego było w ostatnich latach uruchamianie nowych kierunków studiów i specjalności, dokonywanie modyfikacji programów kształcenia, tworzenie studiów podyplomowych. Tym samym interesariusze zewnętrzni pośrednio przyczyniają się do budowania wysokiej kultury jakości kształcenia.

Wymagania wynikające z regulacji normatywnych odnoszących się do szkolnictwa wyższego, czy też określane w ramach programów operacyjnych Unii Europejskiej kładą coraz większy nacisk na współpracę środowiska akademickiego z pracodawcami i szeroko

rozumianym otoczeniem zewnętrznym, co powinno skłonić Wydział do sformalizowania obecnych i rozbudowania dalszych kontaktów z interesariuszami zewnętrznymi. Niezbędne jest także podjęcie działań nakierowanych na utrzymywanie kontaktów ze swoimi absolwentami. Spotkanie odbyte przez Zespół oceniający z grupą 22 osób reprezentujących pracodawców w zakresie kierunków kształcenia prowadzonych na Wydziale Socjologiczno-Historycznym wskazuje na ich zainteresowanie i gotowość do wspierania Wydziału w realizacji przedsięwzięć nastawionych na zapewnienie jakości kształcenia.

Należy nadmienić, że także na szczelbu uczelni nie został powołany żaden organ, np. konwent, zapewniający utrzymywanie bieżących kontaktów z otoczeniem.

Załącznik nr 3 Informacja o kierunkach studiów prowadzonych w jednostce oraz wynikach dotychczasowych ocen jakości kształcenia

Załącznik nr 4 Informacja o studiach doktoranckich i podyplomowych prowadzonych w jednostce oraz o uprawnieniach do nadawania stopni naukowych, w zakresie których nie są prowadzone studia doktoranckie

Ocena końcowa 1 kryterium ogólnego¹ ocena: w pełni

Syntetyczna ocena opisowa stopnia spełnienia kryteriów szczegółowych

1) Wydział posiada sformalizowaną średniookresową strategię działania zgodną ze strategią uczelni. Strategia wydziałowa zawiera niezbędne elementy służące zapewnieniu wysokiej jakości kształcenia (ocena: w pełni).

2) Wydział opracował spójną koncepcję kształcenia, obejmującą wszystkie poziomy kształcenia, zapewniającą możliwość kontynuacji kształcenia w systemie uczenia się przez całe życie, spójną z strategią Uczelni i Wydziału, osadzoną w obszarach działalności naukowej prowadzonej przez Wydział, wykorzystującą możliwości stwarzane przez otoczenie zewnętrzne jednostki, a jednocześnie uwzględniającą potrzeby i oczekiwania tego otoczenia, dostosowaną do wymagań określonych w prawie o szkolnictwie wyższym (ocena: w pełni).

3) Wydział prawidłowo pozycjonuje swoją działalność w zakresie kształcenia na rynku edukacyjnym, głównie regionalnym, dostosowując ją do posiadanych zasobów kadrowych i materialnych, a przez dbałość o ich odpowiedni poziom i rozwój jednocześnie ma na uwadze zapewnienie odpowiedniej jakości kształcenia (ocena: w pełni).

4) Wydział prawidłowo identyfikuje swoich interesariuszy wewnętrznych i zewnętrznych i posiada rozbudowane kontakty ze swoim otoczeniem. Udział interesariuszy wewnętrznych w tworzeniu strategii jednostki ma miejsce, ale nie jest zbyt aktywny, ze względu na ciągle niską świadomość znaczenia tego typu aktywności i w rezultacie sprowadza się do brania pod uwagę ich potrzeb i opinii. Natomiast interesariusze zewnętrzni są włączeni do realizacji strategii jednostki w ramach różnych form współpracy podejmowanej z nimi pozwalających na zbieranie ich opinii i ocen na temat działalności dydaktycznej Wydziału (ocena: w pełni).

2. Skuteczność stosowanego wewnętrznego systemu zapewnienia jakości kształcenia

1).

Aktualne podstawy systemu zapewnienia jakości kształcenia w Uniwersytecie Rzeszowskim tworzy kilka aktów wewnętrznych przyjętych w latach 2011-2012. Są to:

- Uchwała nr 333/11/2011 Senatu UR z dnia 24 listopada 2011 r. w sprawie zasad funkcjonowania Wewnętrznego Systemu Zapewnienia Jakości Kształcenia,

¹ według przyjętej skali ocen: wyróżniająco, w pełni, znacząco, częściowo, niedostatecznie.

- Uchwała nr 353/01/2012 Senatu UR w sprawie określenia zasad projektowania i weryfikacji programów kształcenia na Uniwersytecie Rzeszowskim,
- Zarządzenie Rektora UR nr 59/2010 w sprawie wprowadzenia Wewnętrznego Systemu Jakości Kształcenia w Uniwersytecie Rzeszowskim,
- Zarządzenie Rektora nr 12/2011 z dnia 18.03.2011 r. w sprawie powołania Sekcji ds. Wewnętrznego Systemu Jakości Kształcenia,
- Zarządzenie nr 86/2011 Rektora UR z dnia 21.12.2011 r. w sprawie określenia wzorów ankiet funkcjonujących w ramach Wewnętrznego Systemu Zapewnienia Jakości Kształcenia.

Wprowadzenie tych regulacji wewnętrznych w dostosowaniu do przepisów Ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym oraz wydanych w oparciu o nią aktów wykonawczych sprawiło, że poszczególne elementy wewnętrznego systemu zapewnienia jakości kształcenia są w Uniwersytecie dopiero uruchamiane. Trwa proces dostosowywania dotychczas funkcjonujących w tym zakresie rozwiązań do nowego stanu prawnego. Zakłada się, że pełną funkcjonalność osiągnie on od nowego roku akademickiego.

Obecny system zapewnienia jakości kształcenia oparty jest na hierarchicznej strukturze obejmującej całą uczelnię, wydziały i instytuty. Do jego elementów składowych należą:

- Uczelniany Zespół ds. Zapewnienia Jakości Kształcenia,
- Sekcja ds. Wewnętrznego Systemu Jakości Kształcenia,
- Biuro Karier,
- Wydziałowe Zespoły ds. Zapewnienia Jakości Kształcenia,
- Instytutowe Zespoły ds. Zapewnienia Jakości Kształcenia.

Zgodnie ze swoją strukturą pionową odpowiadającą hierarchicznej organizacji uczelni, poszczególne zespoły ds. jakości kształcenia powoływane są przez upoważniony do tego organ jednoosobowy. Członków Uczelnianego Zespołu ds. Zapewnienia Jakości Kształcenia powołuje Rektor bądź upoważniony przez niego prorektor, dziekan powołuje wydziałowy, a Dyrektor Instytutu Instytutowy Zespół ds. Zapewnienia Jakości Kształcenia. Wszystkie te podmioty powoływane są na okres kadencji władz uczelni i jej jednostek organizacyjnych.

Uczelniany Zespół ds. Zapewnienia Jakości Kształcenia jest organem opiniodawczym rektora. Jego przewodniczącym jest samodzielny pracownik naukowy. Do zadań zespołu należy opiniowanie sposobu funkcjonowania Systemu Zapewnienia Jakości Kształcenia w Uniwersytecie, opracowywanie koncepcji jego ewaluacji oraz proponowanie Rektorowi zmian w funkcjonowaniu systemu, opracowywanie zasad zatwierdzania, monitorowania i okresowego przeglądu programów nauczania i ich efektów, wdrażania zasad oceniania studentów i doktorantów oraz zasad zapewnienia jakości kadry dydaktycznej.

Sekcja ds. Wewnętrznego Systemu Jakości Kształcenia jest zlokalizowana w ramach Działu Kształcenia. Jest ona organem kontrolnym w ramach systemu i wykonuje decyzje Rektora w zakresie jakości kształcenia na poziomie uczelni. Do jej zadań należy monitorowanie i ocena sposobu wprowadzania w życie i działania instrumentów wchodzących w skład systemu, systematyczna kontrola funkcjonowania systemu, doraźna kontrola działalności systemu na poziomie jednostek organizacyjnych uczelni, opracowywanie zaleceń pokontrolnych, gromadzenie i opracowywanie wyników badań w zakresie jakości kształcenia przeprowadzanych przez poszczególne jednostki i przekazywanie ich odpowiednim organom.

Jako podstawowy cel działalności Biura Karier wskazuje się w przepisach normujących jego działalność pomoc studentom i absolwentom w kształtowaniu kariery zawodowej oraz ułatwianie studentom i absolwentom znalezienia zatrudnienia odpowiadającego ich kwalifikacjom i aspiracjom. Realizując ten cel Biuro przeprowadza szereg przedsięwzięć podnoszących umiejętności i kompetencje społeczne studentów. Biuro Karier jest także zobligowane do inicjowania i nawiązywania kontaktów między środowiskiem akademickim a

pracodawcami. Szczególnym zadaniem Biura Karier w ramach systemu zapewnienia jakości kształcenia jest badanie losów absolwentów.

Zgodnie z regulacjami przyjętymi w Uchwale Senatu UR nr 333 z dnia 24 listopada 2011 r. w sprawie zasad funkcjonowania Wewnętrznego Systemu Zapewnienia Jakości Kształcenia jednostki organizacyjne uczelni na zasadzie podziału kompetencji i odpowiedzialności powołują do życia odpowiednie jednostki wewnętrzne realizujące procedury zapewnienia jakości kształcenia na poziomie ich działalności. Podstawowe znaczenie w realizacji polityki projakościowej przypisywane jest zespołom działającym na szczeblu wydziałów i instytutów.

Na Wydziale Socjologiczno-Historycznym nie wprowadzono wewnętrznych regulacji dotyczących jakości kształcenia w formie uchwał Rady Wydziału, co nadawałoby im odpowiednio wysoką rangę. Elementy systemu zapewnienia jakości kształcenia są wprowadzane decyzjami administracyjnymi. Decyzją Dziekana Wydziału nr 4 z dnia 1.03.2012 r. powołano Wydziałowy Zespół ds. Jakości Kształcenia. W jego skład wchodzi trzech nauczycieli akademickich, w tym jeden ze stopniem naukowym doktora habilitowanego jako przewodniczący, doktorant i student.

Zespół Wydziałowy jest organem opiniodawczym Dziekana. Do jego zadań należy w szczególności: koordynacja działań zespołów instytutowych, wyznaczanie kierunków rozwoju systemu zapewnienia jakości na Wydziale, ocena funkcjonowania systemu, opracowywanie materiałów związanych z funkcjonowaniem systemu dla Rady Wydziału, sporządzanie sprawozdań wydziałowych z samooceny, dążenie do stałego doskonalenia WSZJK. Problematyka zapewnienia jakości kształcenia jest raz w roku przedmiotem obrad Rady Wydziału, która dokonuje oceny jego funkcjonowania i formułuje ewentualne zalecenia w tym zakresie.

Zespoły ds. Zapewnienia Jakości Kształcenia na Wydziale Socjologiczno-Historycznym zostały powołane w trzech instytutach (Archeologii, Historii, Socjologii) oraz w Katedrze Politologii. Do zadań tych zespołów należy w szczególności: dostarczanie kierownikom jednostek organizacyjnych, przy których zostały powołane, informacji na temat jakości kształcenia w odniesieniu do prowadzonych przez nie studiów, przeprowadzanie badań ankietowych dotyczących nauczycieli akademickich i pracowników administracji oraz opracowywanie ich wyników, przygotowywanie sprawozdania z badań ankietowych i zamieszczanie go na stronie internetowej jednostki, archiwizacja danych ankietowych, sporządzanie sprawozdania z oceny własnej jednostki.

Zwraca uwagę fakt, że zarówno na szczeblu Wydziału, jak i instytutów (katedry) do zadań zespołów ds. zapewniania jakości kształcenia nie włączono tak istotnych jego elementów, jak kształtowanie programów studiów, system ECTS, proces dyplomowania, praktyki zawodowe, weryfikacja efektów kształcenia. Przyjęta i realizowana w Uniwersytecie Rzeszowskim koncepcja zapewnienia jakości kształcenia sprawia, że regulacje i działania w tym zakresie znajdują się poza Wewnętrznym Systemem Zapewnienia Jakości Kształcenia, co oznacza jego pewną niekompletność. Tworzeniem programów kształcenia na poszczególnych kierunkach studiów prowadzonych na Wydziale zajmują się zespoły powołane specjalnie dla ich dostosowania do wymagań wynikających z wdrażania Krajowych Ram Kwalifikacji dla Szkolnictwa Wyższego. W zespołach tych są przedstawiciele wszystkich zakładów oraz studentów i doktorantów. Z informacji pochodzących od pracodawców, z przedstawicielami których odbyło się w trakcie wizytacji spotkanie, wynika, że ich wpływ na proces kształcenia, a w szczególności programy kształcenia, ma charakter pośredni. Swoje opinie i dezyderaty mogą przekazywać w szczególności za pośrednictwem opiekunów odbywających się u nich praktyk studenckich, bądź w ramach innych rodzajów kontaktów w nauczycielami akademickimi. Nie jest to jednak współpraca sformalizowana.

W odniesieniu do reguł funkcjonowania zespołów instytutowych przyjęto zasadę, że odbywają posiedzenia nie rzadziej niż dwa razy w semestrze, posiedzenia te są

protokołowane, propozycje i wnioski w formie pisemnej składane są kierownikowi odpowiedniej jednostki organizacyjnej, bądź organowi kolegialnemu. Natomiast kierownicy instytutów przedkładają na koniec roku akademickiego radzie wydziału ocenę efektów kształcenia, która powinna stanowić podstawę do doskonalenia programów kształcenia.

Zespoły ds. jakości kształcenia mają w swoim składzie:

- na szczeblu uczelni: 9 osób, w tym 4 samodzielnych pracowników naukowych reprezentujących większość wydziałów, 2 doktorów, po jednym przedstawicielu studentów i doktorantów oraz pracownika administracyjnego będącego jednocześnie sekretarzem zespołu,
- na szczeblu wydziału: 2 nauczycieli akademickich, pracownika administracyjnego oraz przedstawicieli doktorantów i studentów,
- na szczeblu instytutu: 2 nauczycieli akademickich, przedstawicieli studentów i doktorantów, jeżeli w instytucie prowadzone są studia doktoranckie oraz pracownika administracyjnego.

W skład zespołów wchodzi zatem interesariusze wewnętrzni, natomiast w żadnym z nich nie są reprezentowani interesariusze zewnętrzni. Także na szczeblu uczelni nie ma organu, w którym byliby reprezentowani interesariusze zewnętrzni. Taki model systemu zapewnienia jakości kształcenia pozostawia pełny wpływ na proces kształcenia środowisku uczelnianemu, natomiast nie wprowadza w zinstytucjonalizowanej formie reprezentantów otoczenia uczelni.

Jakkolwiek przedstawiciele studentów znajdują się w składzie Zespołów ds. jakości kształcenia, zarówno na szczeblu Uczelni, jak i Wydziału oraz instytutów, to – wedle ich relacji – nie odgrywają oni praktycznie żadnej roli w pracach Zespołów. Uważają, że ich udział w tych gremiach wynika z wymogów formalnych, jakie musi spełnić Wydział. Brak współpracy ze studentami uwidacznia się również w przypadku pracy komisji kierunkowych pracujących nad programami studiów w zakresie ich dopasowania do Krajowych Ram Kwalifikacji dla Szkolnictwa Wyższego. Wprawdzie studenci w większości przypadków zasiadali w składzie ciał odpowiedzialnych za dostosowanie programów kształcenia do wymagań KRK, jednak ich głos w dyskusji był pomijany. Przykładem są studenci archeologii, którzy wyszli z propozycją modyfikacji programu studiów w postaci przesunięcia jednego z przedmiotów na późniejszy etap studiów, ze względu na poziom jego trudności i zaawansowania. Osoby odpowiedzialne, pomimo obietnicy wspólnej dyskusji nad tą propozycją, nie podjęły ze studentami żadnego dialogu. Wchodzące w życie zmiany nie zawierają ich postulatów. Z relacji Władz Wydziału wynika, że propozycja studentów nie mogła zostać wprowadzona w życie, gdyż przedmiot, pomimo jego trudności, jest w jednym z podstawowych i musi być zrealizowany w początkowym etapie procesu kształcenia. Argumenty te nie zostały jednak przedstawione studentom. Z powyższego wynika, że pomiędzy Władzami, komisjami programowymi a społecznością studencką nie ma wspólnego obszaru porozumienia.

Dużym problemem jest również to, że Samorząd Studentów działający na Wydziale praktycznie nie ma wpływu na dobór studentów mających zasiadać w poszczególnych ciałach kolegialnych działających w ramach systemu. Często osoby wybierane do takich struktur w ogóle nie współpracują z samorządem i typowane są przez pracowników naukowych. Dochodzi do sytuacji, w których przedstawiciele studentów nie wiedzą, kto zasiada w danej komisji. Powoduje to zupełny paraliż jeżeli chodzi o przepływ informacji i nie pozwala na stworzenie wspólnego obszaru porozumienia i dialogu w ramach reprezentacji środowiska studenckiego. Studenci nie wypracowują wspólnego stanowiska i własnej strategii działania w ramach systemu zapewniania jakości kształcenia. Powoduje to często brak aktualnych wiadomości, co do inicjatyw podejmowanych w ramach systemu, a tym samym brak zaangażowania ze strony studentów. Należy stwierdzić na tej podstawie, że studenci faktycznie nie znajdują miejsca w systemie zapewniania jakości kształcenia funkcjonującym

na Wydziale, chociaż nominalnie ich przedstawiciele są członkami zespołów poszczególnych szczebli.

2).

Na Wydziale Socjologiczno-Historycznym Uniwersytetu Rzeszowskiego prowadzone są studia pierwszego stopnia na jednym kierunku, studia pierwszego i drugiego stopnia na dwóch kierunkach, studia trzeciego stopnia w trzech zakresach oraz studia podyplomowe. Wewnętrzny system zapewnienia jakości kształcenia stworzony i sukcesywnie wprowadzany w uczelni obejmuje wszystkie rodzaje studiów wyższych. Ponieważ dotychczasowy system zapewnienia jakości w szkolnictwie wyższym odnosił się w zasadzie do studiów pierwszego i drugiego stopnia, na których studiowała też większość studentów, siłą rzeczy także w tym zakresie funkcjonują najlepiej rozwinięte procedury. W ramach obecnie wprowadzonych rozwiązań systemowych rozciągnięto je także na studia trzeciego stopnia i studia podyplomowe. Rozwiązania mające zapewnić wysoką jakość kształcenia są stopniowo realizowane także w tym zakresie.

W związku z tym, że procedury związane z zapewnieniem jakości kształcenia obejmujące także studia doktoranckie są stopniowo wdrażane, obecnie, na ocenianym Wydziale nie mają jeszcze zastosowania narzędzia, które pozwalałyby na kompleksowe zbadanie jakości prowadzonych zajęć dydaktycznych na studiach III stopnia. Zajęcia na studiach doktoranckich nie są hospitowane. Doktoranci nie są też objęci ankietowym systemem oceny zajęć dydaktycznych, aczkolwiek gotowy jest projekt ankiety, który od przyszłego roku akademickiego zostanie wprowadzony na studiach III stopnia.

Doktoranci włączeni są w prace i mają wpływ na podejmowane decyzje w zakresie zapewniania jakości kształcenia na każdym poziomie. Uczestnicy studiów III stopnia posiadają swoich przedstawicieli w Zespole Uczelnianym oraz w działających na Wydziale Socjologiczno – Historycznym organach – Wydziałowym Zespole ds. Zapewniania Jakości Kształcenia i Kierunkowych Zespołach ds. Wewnętrznego Systemu Jakości Kształcenia (powołanych w każdym Instytucie), których są aktywnymi członkami.

Na studiach doktoranckich wprowadzone zostały sylabusy. Sporządzane są w sposób prawidłowy, dostarczając uczestnikom studiów III stopnia rzetelnych informacji o prowadzonym przedmiocie. Trwają prace nad całkowitym ich dostosowaniem do wymagań wynikających z nowych regulacji prawnych dotyczących kształcenia na studiach doktoranckich.

Sposoby oceny jakości kształcenia na zajęciach dydaktycznych prowadzonych przez doktorantów mają charakter nieformalny, ale należy je ocenić jako skuteczne. Doktoranci hospitowani są przez opiekunów naukowych, którzy sprawują także merytoryczny nadzór m.in. nad przygotowywanymi przez doktorantów sylabusami przedmiotów.

Wewnętrzny system zapewnienia jakości kształcenia stworzony i sukcesywnie wdrażany w Uniwersytecie Rzeszowskim, a w szczególności na Wydziale Socjologiczno-Historycznym uwzględnia wszystkie czynniki mające wpływ na jakość kształcenia, poczynając od procesu rekrutacji, poprzez proces dydaktyczny realizowany w trakcie studiów, a kończąc na badaniu losów absolwentów. W § 29 Uchwały 333/11/2011 w sprawie funkcjonowania Wewnętrznego Systemu Zapewnienia Jakości Kształcenia przewidziano, że zakres przedmiotowy systemu odnosi się do wszystkich etapów i aspektów procesu dydaktycznego, uwzględnia w szczególności wszystkie formy weryfikowania efektów kształcenia osiągniętych przez studentów w zakresie wiedzy, umiejętności i kompetencji społecznych na poszczególnych kierunkach studiów oraz oceny dokonywane przez studentów i wyniki monitorowania kariery zawodowej absolwentów.

W związku ze zdecentralizowaną strukturą zarządzania na ocenianym Wydziale, wynikającą z prowadzenia zróżnicowanych kierunków studiów, jednostkami inicjującymi regulacje dotyczące rekrutacji są instytuty/katedra. Rady tych jednostek ustalają zasady

naboru kandydatów dostosowane do specyfiki poszczególnych kierunków studiów, które są następnie zatwierdzane przez Radę Wydziału i ostatecznie określone w drodze uchwały Senatu UR. Uchwały te podejmowane są w terminach przewidzianych w Ustawie, co stwarza kandydatom możliwość odpowiednio wczesnego zapoznawania się z warunkami rekrutacji. Selekcja i dobór kandydatów w wyniku rekrutacji jest traktowana jako ważny element procesu dydaktycznego związany z ich przygotowaniem do studiów.

Wewnętrzny system zapewnienia jakości kształcenia nie uwzględnia wszystkich niezbędnych czynników mających wpływ na przebieg procesu kształcenia. W szczególności kwestie związane z tworzeniem kierunków studiów i specjalności, określaniem treści programowych, dokonywaniem zmian programów kształcenia są przedmiotem działań innych zespołów. Wewnętrzny system zapewnienia jakości kształcenia w obecnej postaci koncentruje się na dokonywaniu ocen procesu kształcenia, postępów w nauce, wymaganiach stawianych w odniesieniu do prac dyplomowych, ocenie kadry nauczającej, zakresie i poziomie prowadzonych przez nią badań naukowych, warunkach realizacji procesu dydaktycznego związanych z bazą materialną. Rozwiązania zapewniające jakość kształcenia stosowane w odniesieniu do tych elementów procesu kształcenia zostały przedstawione w dalszych częściach niniejszego raportu.

Wewnętrzny system zapewnienia jakości kształcenia w Uniwersytecie Rzeszowskim i na Wydziale Socjologiczno-Historycznym w formie dostosowanej do aktualnego stanu prawnego jest dopiero uruchamiany i przewiduje się, że przez najbliższe lata na Uniwersytecie i Wydziale będą funkcjonować równolegle dwa systemy, które tylko częściowo są ze sobą zbieżne. Prowadzenie procesu kształcenia, zgodnie z informacjami podanymi przez władze Wydziału w Raporcie samooceny, funkcjonuje jeszcze w oparciu o plany i zasady odpowiadające poprzednio obowiązującym przepisom prawnym. Elementy przewidziane przez aktualnie obowiązujące regulacje prawne są dopiero opracowywane przez specjalnie do tego powołane zespoły zadaniowe. Zakłada się, że nowe programy i plany studiów oraz związane z nimi sylabusy będą gotowe przed początkiem nowego roku akademickiego (2012/2013). Zgodnie z przepisami będą one obowiązywały pierwsze lata studiów, podczas gdy wyższe roczniki będą kontynuowały kształcenie według dotychczasowych programów i planów. Równoległe funkcjonowanie w okresie przejściowym starych i nowych programów i planów zmniejsza przejrzystość systemu kształcenia i utrudnia kierowanie nim.

Analiza funkcjonowania Wewnętrznego Systemu Zapewnienia Jakości Kształcenia na Wydziale Socjologiczno-Historycznym prowadzi do wniosku, że jego dezagregacja na poszczególne instytuty doprowadziła do powstania zjawiska naruszenia spójności stosowanych procedur. Występują różnice w funkcjonowaniu poszczególnych elementów zapewnienia jakości między instytutami, co do zakresu i natężenia ich stosowania. Uznając za zasadne występowanie różnic wynikających ze specyfiki poszczególnych instytutów, należałoby jednak utrzymać niezbędny stopień jednolitości stosowania rozwiązań ujętych w wewnętrznym systemie zapewnienia jakości kształcenia. Przewyciężenie tego problemu może nastąpić przez zwiększenie koordynującej roli Wydziałowego Zespołu ds. Jakości Kształcenia.

Podstawowymi instrumentami służącymi do monitorowania czynników mających wpływ na jakość kształcenia są ankiety oceniające nauczycieli akademickich, hospitacje zajęć oraz ankiety oceniające pracowników administracji. Zarządzenie nr 86/2011 Rektora UR z dnia 21.12.2011 r. w sprawie określenia wzorów ankiet funkcjonujących w ramach Wewnętrznego Systemu Zapewnienia Jakości Kształcenia wprowadziło pięć wzorów formularzy stosowanych w tym zakresie:

- studencka ankieta oceny prowadzącego przedmiot,
- protokół hospitacji,

- ankieta oceny pracy dziekanatu,
- ankieta oceny pracy sekretariatu,
- ankieta oceny studiów podyplomowych.

Ankieta oceny studiów doktoranckich jest dopiero przygotowywana.

Do ubiegłego roku akademickiego każda z jednostek prowadzących kierunek studiów sama określała zasady przeprowadzania ankiet oceniających prowadzących zajęcia. Obecnie wdrażany System Zapewnienia Jakości Kształcenia wprowadził jednolity formularz i procedury przeprowadzania oceny. Ankieta wypełniana przez studentów mająca na celu ocenę prowadzącego przedmiot zawiera 10 pytań dotyczących zgodności zajęć z programem przedmiotu, przejrzystości stosowanych zasad zaliczania i konsekwentnego ich stosowania, organizacji zajęć, przystępności przekazu, motywowania studentów do aktywności, życzliwości i otwartości wobec studentów, obiektywizmu formułowania ocen, dostępności zalecanej literatury przedmiotu, dostępności konsultacji. Ankieta ta wypełniana jest na koniec każdego semestru, w którym kończą się poszczególne zajęcia dydaktyczne. Studenci wypełniają ankietę w formie papierowej (co przyczynia się do ich wysokiej zwrotności), ma ona charakter anonimowy i nie może być przeprowadzana przez ocenianego pracownika. Wyniki ankiety opracowywane są przez członków zespołu ds. Zapewnienia Jakości Kształcenia w formie znormalizowanych szablonów w oparciu o dedykowane pliki umożliwiające analizę danych.

Jakkolwiek system ankietowania jest sprawny i dostarcza danych o ocenie nauczycieli akademickich przez studentów, to jednak, z rozmowy przeprowadzonej w trakcie spotkania Eksperta – studenta z przedstawicielami Samorządu Studentów, wynika, że jego przedstawiciele nie biorą udziału w żadnym z etapów procesu ankietyzacji, dystrybucją ankiet zajmują się pracownicy administracyjni Wydziału Zarówno Samorządowi, jak również całej społeczności studenckiej nie są prezentowane nawet zbiorcze wyniki ankiet. Również z dyskusji prowadzonej w trakcie spotkania ze studentami można wyciągnąć wniosek, że studenci nie wiedzą, jaki jest cel procesu ankietyzacji, czemu ma ona służyć. Nie przywiązują do niej praktycznie żadnej wagi. Często wypełniają kwestionariusze w sposób automatyczny i bez większego zastanowienia. Nie wiedzą, co po wypełnieniu dzieje się z ankietami, czy są na ich podstawie precyzowane oceny i wyciągane konsekwencje. Zarówno Samorząd Studencki działający na Wydziale, jak również same Władze Wydziału nie zadbały o stosowne poinformowanie studentów, co do kwestii dotyczących procesu ankietyzacji, jego roli i funkcji w systemie zapewniania jakości kształcenia. Ankiety wypełniane są przez studentów podczas zajęć dydaktycznych, w trakcie ich wypełniania przez studentów, prowadzący zajęcia opuszcza salę, w której odbywają się zajęcia. W związku z tym, jak określili studenci, ankiety wypełnianie są „na kolanie”, aby nie tracić zajęć dydaktycznych.

Hospitacje przeprowadzane są przez kierowników katedr/zakładów. Protokół z hospitacji przewiduje dokonanie oceny przygotowania prowadzącego do zajęć, sposobu przekazywania wiedzy i organizacji pracy, aktywności studentów podczas zajęć, zgodności tematyki prowadzonych zajęć z programem. Przeprowadzający hospitacje formułuje pisemne wnioski i zalecenia dla hospitowanego oraz wystawia ocenę końcową.

Na Wydziale Socjologiczno-Historycznym jest wprowadzony podział pracy jednostek obsługujących tok studiów. Dziekanaty zajmują się w szczególności ewidencjonowaniem osiągnięć studentów, prowadzeniem spraw osobowych, obsługą pomocy materialnej i procesu dyplomowania. Natomiast sekretariaty instytutów prowadzą bieżącą obsługę procesu dydaktycznego. W związku z takim określeniem kompetencji w zakresie obsługi procesu kształcenia, ocenie ze strony studentów podlegają zarówno dziekanaty, jak i sekretariaty. Praca dziekanatu oceniana jest na podstawie ankiety wypełnianej przez studentów zawierającej 6 pytań: dogodności godzin pracy dziekanatu, sposobu traktowania studentów

przez pracowników dziekanatu, trudności z uzyskiwaniem informacji w dziekanacie, kompletności i wiarygodności informacji, ogólnego zadowolenia z obsługi przez dziekanat.

W trakcie spotkania studenci wskazywali na to, że oczekiwania dotyczące dogodnych dla studentów godzin przyjmowania interesantów, zgłaszane przez nich w ankietach dotyczących pracowników administracyjnych i sekretariatów nie spowodowały żadnej reakcji ze strony władz Wydziału związanych z wprowadzeniem zmian w tym zakresie.

Ocena jakości kształcenia na studiach podyplomowych przeprowadzana jest za pomocą kwestionariusza ankiety zawierającego pytania dotyczące przydatności poszczególnych przedmiotów oraz opinie na temat osoby prowadzącej zajęcia, przekazywanej wiedzy i kształtowanych umiejętności, materiałów przekazywanych w ramach zajęć, organizacji zajęć i panującej na nich atmosfery. Ankieta wśród uczestników studiów podyplomowych nie była jeszcze przeprowadzona. Podobnie w odniesieniu do uczestników studiów doktoranckich, przeprowadzenie ankiety oceny nauczycieli akademickich jest planowane od roku akademickiego 2012/2013.

Do instrumentów służących badaniu czynników mających wpływ na jakość kształcenia należy także badanie losów absolwentów prowadzone przez Biuro Karier. Do tego celu służy kwestionariusz ankiety, którego wzór został wprowadzony Zarządzeniem Rektora nr 86/2011 w sprawie wzorów ankiet funkcjonujących w ramach Wewnętrznego Systemu Zapewnienia Jakości Kształcenia. Wyniki z pierwszych badań zostały przedstawione w formie raportu w marcu bieżącego roku. Losy absolwentów są badane po roku oraz po trzech i pięciu latach od ukończenia studiów. Badania mają w założeniu objąć wszystkich absolwentów, ale jest ono trudne do spełnienia, ze względu na brak zgody znacznej liczby absolwentów na objęcie ich badaniami. Badania losów absolwentów obejmują następujące elementy: plany w zakresie dalszej edukacji, bądź podjęcia pracy zawodowej, określenie sytuacji, w jakiej absolwenci znajdują się na rynku pracy, określenie wpływu uzyskanego wykształcenia na sytuację zawodową absolwentów, zbieranie informacji dotyczącej otoczenia społeczno-gospodarczego absolwenta poszukującego pracy. Raporty zawierające wyniki pierwszych badań przeprowadzonych przez Biuro Karier w tym zakresie zostały udostępnione zespołowi oceniającemu w trakcie wizytacji.

Istotnym elementem składowym procedur służących do zapewnienia jakości kształcenia jest system weryfikacji i oceny postępów w nauce określony przez przepisy Regulaminu studiów. Aktualnie obowiązujące regulacje w tym zakresie to: Regulamin studiów na Uniwersytecie Rzeszowskim wprowadzony w życie od 1.10.2010 r. oraz Uchwała Rady Wydziału Socjologiczno-Historycznego z dnia 17.03.2011 r. uzupełniająca Regulamin studiów UR w zakresie odbywania studiów na Wydziale Socjologiczno-Historycznym. Przepisy zawarte w tych dokumentach określają w szczególności zasady zaliczania przedmiotów i etapów studiów, wpisów warunkowych i powtarzania semestru/roku studiów, indywidualizacji procesu kształcenia, praktyk studenckich, procesu dyplomowania i zakończenia studiów. Regulacje obowiązujące w podanych zakresach służą do weryfikacji osiągnięcia częściowych i końcowych efektów kształcenia, niezbędnej selekcji studentów i stwarzają odpowiednie podstawy do utrzymywania odpowiedniego poziomu wymagań wobec studentów. Regulacje te są zgodne z powszechnie stosowanymi w krajowym szkolnictwie wyższym i prawidłowo spełniają swoje funkcje.

Tok studiów doktoranckich został unormowany w Regulaminie studiów doktoranckich. Określa on organizację studiów, zaliczania poszczególnych ich etapów, prawa i obowiązki doktorantów. Regulacje te są prawidłowe z punktu widzenia wymogów zapewnienia jakości kształcenia.

Procedury zapewnienia jakości kształcenia funkcjonujące na Wydziale Socjologiczno-Historycznym UR przewidują różne sposoby oceny przebiegu procesu kształcenia. W zależności od tego odpowiednio zróżnicowane są metody analizy otrzymanych wyników i

sformułowanych przez oceniających opinii. Wyniki oceny zajęć dokonywane przez studentów analizowane są w jednostkach podstawowych prowadzących poszczególne kierunki studiów oraz na posiedzeniu Rady Wydziału. Przeprowadzone analizy służą do sporządzenia raportu zbiorczego, który jest przekazywany do kierownictwa poszczególnych jednostek. Jest on również zamieszczany na stronie internetowej. Każdy pracownik jest zapoznawany z wynikami oceny prowadzonych przez siebie przedmiotów poprzez indywidualne przekazywanie informacji w formie odpowiedniego wycinka z opracowania wyników ankiety, bądź w formie ustnej.

Pierwsze badanie ankietowe przeprowadzone według nowych zasad odbyło się w maju bieżącego roku. Analiza informacji z tej oceny wskazuje, że przeważają dobre i bardzo dobre oceny wystawiane przez studentów. Oceny dostatecznie stanowią poniżej 5 proc. Raport z badania wraz z uwagami został w czerwcu br. opracowany przez Wydziały Zespół ds. Zapewnienia Jakości Kształcenia i przedstawiony władzom dziekańskim.

Wyniki pierwszych ankiet oceniających prace dziekanatu na Wydziale Socjologiczno-historycznym, przeprowadzonych w bieżącym semestrze, wskazują na zastrzeżenia studentów w odniesieniu do godzin otwarcia dziekanatu (ocena poniżej 3,0) oraz nieco mniej krytyczną ocenę odnoszącą się do pozostałych aspektów jego funkcjonowania ujętych w ankiecie (oceny od 3,48 do 3,97). Działalność sekretariatów instytutów w zakresie obsługi procesu kształcenia oceniana jest w oparciu o kwestionariusze ankiety o identycznej treści jak podane powyżej, dla dziekanatu. Oceny pracy sekretariatów instytutów, uzyskane w wyniku tych ankiet są lepsze od oceny pracy dziekanatu i zawierają się w granicach 3,72-4,28.

Regulacje przewidziane w ramach Wewnętrznego Systemu Zapewnienia Jakości Kształcenia wprowadzają zasadę przekazywania wyników ocen jednostkowych jedynie osobom ocenianym. Natomiast powszechnie dostępne są przetworzone wyniki ogólne.

Po zakończeniu każdego roku akademickiego przygotowana jest informacja o osiągnięciach studentów przez prodziekana odpowiadającego za sprawy dydaktyczne. Informacja ta poparta jest zestawieniami ocen uzyskiwanych przez studentów w ramach sesji. Analiza przebiegu studiów obejmuje również przebieg studiów doktoranckich. Informacje w tym zakresie przedstawiane są Radzie Wydziału na początku nowego roku akademickiego. Natomiast oceny studiów podyplomowych przez ich uczestników zostały dopiero uruchomione i nie obejmują jeszcze wszystkich studiów.

We wszystkich instytutach i katedrze prowadzących kształcenie na zajęciach prowadzonych w ramach przyporządkowanych im kierunkach studiów prowadzone są hospitacje. Dokumentacja przedstawiona Zespołowi Oceniającemu wskazuje, że każdego roku obejmowanych jest hospitacjami kilku asystentów i adiunktów. Wyniki hospitacji są omawiane z prowadzącym zajęcia oraz w zbiorczym ujęciu na radzie instytutu.

Na podstawie analiz otrzymanych wyników oceny jakości kształcenia podejmowane są działania zmierzające do zmian programów kształcenia, tworzenia nowych specjalności, zmian form zajęć oraz rozwiązywania innych problemów związanych z tokiem studiów.

Proces określania efektów kształcenia i programów studiów odpowiadający wymogom znowelizowanej Ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym był, zgodnie z jej przepisami, realizowany na przestrzeni ostatnich miesięcy. Senat Uniwersytetu Rzeszowskiego określił, w drodze Uchwały nr 353/01/2012 z dnia 26 stycznia 2012 r. w sprawie określenia zasad projektowania i weryfikacji programów kształcenia w Uniwersytecie Rzeszowskim, procedury związane z ich tworzeniem. Wydane w oparciu o tę Uchwałę Zarządzenie nr 47/2012 z dnia 29 maja 2012 r. Rektora UR w sprawie zmian w procedurze przyjmowania dokumentacji dotyczącej programów kształcenia określa termin przedłożenia programów do zaopiniowania Komisji Senackiej ds. Dydaktyki i Wychowania do dnia 6 czerwca 2012 r. W trakcie wizytacji Zespołu oceniającego, procedury zatwierdzania efektów kształcenia były tym samym jeszcze w toku. W związku z tym, że te nowe elementy procesu kształcenia mają

dopiero wejść w życie, przedwczesna jest jeszcze kwestia weryfikacji ich wyników. W każdym razie rozwiązania przyjęte w uczelni i na wydziałach w tym zakresie przewidują, że ocena, monitorowanie i weryfikacja efektów kształcenia będzie dokonywana na poziomie jednostek prowadzących dany kierunek studiów, w oparciu o informacje pochodzące od studentów, pracowników, zespołów ds. jakości kształcenia, a stosowne decyzje będą podejmowane przez kompetentne organy kolegialne uczelni. Kwestią oceny realizacji efektów kształcenia zajmuje się także Rada jednostki. Raz do roku kierownik jednostki organizacyjnej, po zasięgnięciu opinii zespołu nauczycieli zaliczanych do minimum kadrowego kierunku studiów, przedkłada Radzie tej jednostki ocenę efektów kształcenia, co może stanowić podstawę do wprowadzenia ewentualnych zmian.

Ważnym elementem procesu kształcenia na studiach pierwszego i drugiego stopnia z punktu widzenia osiągania zakładanych efektów jest proces dyplomowania. Określone rozwiązania w tym zakresie zostały przyjęte w Uchwale Rady Wydziału Socjologiczno-Historycznego z dnia 17.03.2011 – zasady zapisów na seminaRIA magisterskie/licencjackie oraz standardy pracy magisterskiej/licencjackiej, a także zasady przeprowadzania w/w egzaminów na Wydziale Socjologiczno-Historycznym. Uchwała ta reguluje zasady zapisów na seminaRIA dyplomowe, wymagania związane z przygotowaniem pracy i jej przyjęciem przez promotora, warunki przystąpienia do egzaminu dyplomowego, zasady przeprowadzenia tego egzaminu oraz określa formalne elementy pracy dyplomowej. Nie formułuje natomiast wymogów o charakterze merytorycznym, jakie powinny spełniać prace dyplomowe (zgodność tematyki prac z kierunkiem studiów i specjalnością wybraną przez studenta, zgodność tematyki prac z obszarem specjalizacji naukowej promotora, wymagania merytoryczne dotyczące zawartości pracy i jej struktury, wykorzystanych źródeł, zastosowanych metod itd.).

Jako interesariusze wewnętrzni biorący udział w badaniu i ocenie jakości kształcenia występują studenci, a w niedalekiej przyszłości także doktoranci i słuchacze studiów podyplomowych. W oparciu o przedstawione powyżej ankiety dotyczące oceny prowadzących zajęcia oraz oceniające pracę dziekanatu i sekretariatów wyrażają swoje opinie odnośnie poszczególnych czynników mających wpływ na jakość kształcenia.

Z odbytych podczas wizytacji spotkań zespołu oceniającego z:

- władzami Uczelni i Wydziału oraz z osobami odpowiedzialnymi za funkcjonowanie wewnętrznego systemu zapewnienia jakości kształcenia,
- studentami studiów stacjonarnych,
- pracownikami administracji centralnej i wydziałowej,
- przedstawicielami pracodawców,
- doktorantami,
- kadrą akademicką Wydziału

oraz z analizy *Raportu samooceny* wynika, że interesariusze wewnętrzni mieli wpływ na uformowanie oferty edukacyjnej Wydziału oraz określenie efektów kształcenia, bezpośrednio lub pośrednio – poprzez reprezentantów w akademickich ciałach kolegialnych, uczestnictwie w posiedzeniach i poprzez kontakty nieformalne. Dobrze służy to budowie wysokiej kultury jakości kształcenia.

Wpływ interesariuszy zewnętrznych na określenie efektów kształcenia dla kierunków studiów prowadzonych na Wydziale jest zróżnicowany, w zależności od kierunku studiów. Uniwersytet Rzeszowski realizuje projekt *UR – nowoczesność i przyszłość regionu* w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego. Projekt ten obejmuje modernizację kierunków *socjologia* i *praca socjalna*, uwzględniającą dostosowanie kształcenia do potrzeb pracodawców. Można już zauważyć pozytywne skutki działań podjętych w tym zakresie:

- w listopadzie 2011 r. powstał *Program rozwoju Instytutu Socjologii Uniwersytetu Rzeszowskiego*,

- 20 czerwca 2011 r. przeprowadzono debatę *Socjolog – zawód z przyszłością*; wnioski z tej debaty dotyczące dostosowania programów i efektów kształcenia na *socjologii i pracy socjalnej* do potrzeb rynku pracy i gospodarki opartej na wiedzy zawarto w obszernym raporcie,
- 26 czerwca br. odbyła się debata *Dostosowanie kształcenia na kierunku socjologia do potrzeb pracodawców*, z której także powstanie podobny raport.

Należy też wspomnieć, że Instytut Archeologii okresowo prowadzi ankietyzację pracodawców zatrudniających absolwentów kierunku *archeologia*, dotyczącą efektów kształcenia i postulowanych zmian w programach studiów. Natomiast udział interesariuszy zewnętrznych w kształtowaniu efektów kształcenia dla kierunków *historia, kulturoznawstwo i politologia* sprowadza się do niesformalizowanych konsultacji z kadrą akademicką. Wydział, jak dotychczas, nie prowadzi współpracy z interesariuszami zewnętrznymi w zakresie kształcenia na studiach doktoranckich. Dobre praktyki wypracowane w ramach projektu *UR – nowoczesność i przyszłość regionu* należałoby pilnie upowszechnić na całym Wydziale.

Bardzo dobrze układa się współpraca Wydziału z Kuratorium Oświaty w Rzeszowie w kształtowaniu oferty edukacyjnej kwalifikacyjnych studiów podyplomowych z *historii i wiedzy o społeczeństwie*. Równie dobrze układają się też relacje Wydziału z Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie, Regionalnym Ośrodkiem Pomocy Społecznej, Miejskim Ośrodkiem Pomocy Społecznej w Rzeszowie oraz z Centrum Informacji i Planowania Karier Zawodowych w Rzeszowie w zakresie prowadzonych studiów podyplomowych *Organizacja pomocy społecznej*.

Interesariusze zewnętrzni czynnie uczestniczą w kształceniu przyjmując studentów Wydziału na praktyki zawodowe, będące integralną częścią programów studiów. Formalną podstawę praktyk stanowią *Zarządzenie Rektora Uniwersytetu Rzeszowskiego nr 29/2008 z 10 kwietnia 2008 r. w sprawie realizacji programowych praktyk zawodowych*.

Natomiast w proces badania i oceny jakości kształcenia nie są obecnie w zasadzie zaangażowani interesariusze zewnętrzni. Jedynie na kierunku *archeologia* zbierane są, w oparciu o ankiety wypełniane przez pracodawców, opinie na temat efektów kształcenia. W przypadku innych kierunków studiów są to rozproszone informacje nieformalne uzyskiwane z kontaktów z potencjalnymi pracodawcami.

Badania losów absolwentów zostały już podjęte, ale ich zakres na razie nie jest duży ze względu na brak wśród absolwentów świadomości ich znaczenia i akceptacji dla tej formy zbierania informacji o ich karierach zawodowych.

Do monitorowania losów absolwentów Biuro Karier UR planuje zastosowanie metody panelowej, pozwalającej na uchwycenie dynamiki zmian karier zawodowych absolwentów. Cykl badań jest czteroetapowy.

Etap I – Pomiar początkowy obejmujący:

- przekazanie każdemu absolwentowi formularza osobowego wraz z deklaracją zgody na udział w badaniu oraz na przetwarzanie danych osobowy.
- przekazanie absolwentom – którzy wyrazili chęć udziału w badaniu – ankiety w celu zebrania podstawowych informacji na temat ich aktywności zawodowej i społecznej podejmowanej podczas studiów oraz dalszych planów edukacyjnych i zawodowych,
- aktualizacja bazy danych absolwentów uczestniczących w badaniu,
- opracowanie zabranych danych,
- przygotowanie raportu początkowego.

Etap II – Badanie metodami CAWI i CATI po roku uwzględniające:

- rozesłanie kwestionariusza ankiety do osób, które wyraziły zgodę na udział w badaniu po co najmniej 12 miesiącach od daty ukończenia przez nie studiów,
- rozesłanie przypomnień z prośbą o wypełnienie ankiety osobom, które nie odesłały otrzymanego kwestionariusza,

- podjęcie próby kontaktu telefonicznego z osobami, które nie odpowiedziały na ankietę internetową pomimo otrzymanej wiadomości z przypomnieniem,
- opracowanie zebranych danych,
- przygotowanie raportu.

Etap III – Badanie metodami CAWI i CATI po 3 latach obejmujące:

- rozesłanie kwestionariusza ankiety do osób, które wyraziły zgodę na udział w badaniu po co najmniej 36 miesiącach od daty ukończenia przez nie studiów.
- powtórzenie działań z etapu 2.

Etap IV – Badanie CAWI i CATI po 5 latach z uwzględnieniem:

- rozesłania kwestionariusza ankiety do osób, które wyraziły zgodę na udział w badaniu po co najmniej 60 miesiącach od daty ukończenia przez nie studiów,
- powtórzenie działań z etapu 2.

Należy odnotować, że etap I został już zrealizowany i podczas wizytacji zespół oceniający zapoznał się z raportem pomiaru początkowego absolwentów z rocznika 2009/2010 bardzo wysoko oceniając jego przydatność do oceny zbieżności efektów kształcenia do potrzeb rynku pracy.

Dotychczas obowiązujące na Wydziale programy kształcenia opracowywane były zgodnie ze standardami określonymi w stosownym Rozporządzeniu Ministra właściwego ds. szkolnictwa wyższego. Plany studiów i programy nauczania opracowywane były w poszczególnych jednostkach prowadzących dany kierunek i zatwierdzane przez Radę Wydziału. Wszelkie zmiany w nich, wypływające z inicjatywy Rad Instytutów, wymagały akceptacji Rady Wydziału. Programy i plany studiów dostosowane do nowych regulacji ustawowych, podobnie jak to stwierdzono powyżej w odniesieniu do efektów kształcenia, są dopiero przygotowywane w celu wprowadzenia w życie od nowego roku akademickiego. Także w odniesieniu do nich przewiduje się podstawową rolę w zakresie oceny, monitorowania i weryfikacji za pomocą mechanizmów funkcjonujących na poziomie podstawowym, czyli w jednostkach (instytutach i katedrach) prowadzących dany kierunek studiów. Wnioski i propozycje modyfikacji programów i planów studiów przedstawiane przez jednostki podstawowe muszą uzyskać dla wejścia w życie akceptację Rady Wydziału.

Z rozmów ze studentami wynika, iż działania w ramach monitorowania i aktualizacji programów kształcenia i planów studiów nie uwzględniają udziału studentów. Ich propozycje w niektórych przypadkach były pomijane i nie stały się chociażby przedmiotem wspólnej dyskusji, jaka wydaje się stosowna w tym przypadku. Często ich udział w komisjach traktowany jest jako spełnienie wymogu formalnego.

Ogólne zasady oceniania studentów zawarte są w Regulaminie studiów na Uniwersytecie Rzeszowskim wprowadzony w życie od 1.10.2010 r. oraz Uchwale Rady Wydziału Socjologiczno-Historycznego z dnia 17.03.2011 r. Przepisy zawarte w tych dokumentach określają w szczególności zasady zaliczania przedmiotów i etapów studiów, wpisów warunkowych i powtarzania semestru/roku studiów, indywidualizacji procesu kształcenia, praktyk studenckich, procesu dyplomowania i zakończenia studiów. Regulacje te są zgodne z powszechnie stosowanymi w krajowym szkolnictwie wyższym i prawidłowo spełniają swoje funkcje. Szczegółowe metody oceny ciągłej i podsumowującej w odniesieniu do poszczególnych przedmiotów zostały określone w sylabusach przedmiotów.

W odniesieniu do doktorantów, na Wydziale Socjologiczno-Historycznym Uniwersytetu Rzeszowskiego obowiązuje semestralne rozliczenie postępów uczestników studiów III stopnia – doktoranci zobowiązani są złożyć indeks do 30 marca w sesji zimowej i 30 września w sesji letniej. Dodatkowo, po upływie każdego roku studiów doktorant musi uzyskać pozytywną opinię opiekuna naukowego/promotora (w skali punktowej 2-5) oraz zobowiązany jest złożyć na ręce Kierownika Studiów Doktoranckich pisemne sprawozdanie, zaopiniowane przez opiekuna naukowego/promotora, uwzględniające postępy dysertacji i wszelkie formy

działalności naukowej. Wiedza doktorantów i ich umiejętności oraz kompetencje zdobyte podczas zajęć objętych programem studiów doktoranckich oceniane są poprzez standardowy system zaliczeń i egzaminów, zgodnie z kryteriami ocen *Regulaminu Studiów Doktoranckich na Uniwersytecie Rzeszowskim*. Forma zaliczenia zależy od prowadzącego zajęcia. Ocena ostatecznego efektu studiów doktoranckich – przygotowanej przez doktoranta rozprawy doktorskiej polega na ocenie promotora, recenzentów, komisji, przed którą jest bronią, Rady Wydziału nadającej stopień naukowy i, ewentualnie, decydującej o wyróżnieniu rozprawy.

Nie ma sformalizowanej procedury weryfikacji zasad oceniania doktorantów. Jednakże w razie wyraźnej potrzeby i wskazania problemu, Rada Wydziału zmienia program czy plan studiów. Na wniosek Samorządu Doktorantów wprowadzono na I roku egzamin (wcześniejszą formą oceny były wyłącznie zaliczenia), tak by doktoranci spełniali wszystkie formalne kryteria ubiegania się o stypendia.

Istniejące w ramach Wydziału zespoły ds. zapewniania jakości kształcenia mają czuwać nad efektami i jakością kształcenia.

Podczas rozmowy z Zespołem Oceniającym doktoranci wyrazili pozytywną opinię o systemie oceniania, podkreślając, iż różnorodność form (egzaminy ustne, pisemne, testy, referaty, prace zaliczeniowe) gwarantuje właściwą weryfikację wiedzy.

Dokonanie oceny procedur służących doskonaleniu zasad oceniania studentów, doktorantów i słuchaczy oraz weryfikacji efektów kształcenia jest jeszcze przedwczesne, choć należy podkreślić, iż przewidziane jest dokonywanie corocznej analizy efektów kształcenia, której wyniki mogą prowadzić także do zmian metod oceny i weryfikacji efektów.

Kadra naukowo-dydaktyczna podlega w Uniwersytecie Rzeszowskim ocenom okresowym wynikającym z przepisów Ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym. Ocena przeprowadzana jest w oparciu o zasady określone w zarządzeniach Rektora. Ostatnia tego rodzaju ocena została przeprowadzana na podstawie Zarządzenia Rektora UR 7/2011 z dnia 28.02.2011 w semestrze letnim 2011 r. Wyniki oceny służą jako podstawa do podejmowania decyzji w sprawie dalszego zatrudnienia, awansu bądź nagradzania wyróżniających się pracowników.

Jednostki organizacyjne Wydziału Socjologiczno-Historycznego prowadzące kierunki studiów zaangażowane są w działalność badawczą w dyscyplinach związanych z kierunkami kształcenia. Nauczyciele akademicki są zobligowani do prowadzenia badań i wykorzystywania ich wyników w działalności dydaktycznej. Wyniki działalności naukowo-badawczej są jednym z głównych kryteriów oceny nauczycieli akademickich i podstawą ich awansów

Infrastruktura dydaktyczna i naukowa jednostki podlega bieżącej ocenie władz wydziału, kierownictwa katedr oraz pracowników i studentów. Nie stworzono w tym zakresie sformalizowanych procedur oceny i weryfikacji bazy lokalowej i jej wyposażenia w niezbędny sprzęt i urządzenia. Potrzeby w tym zakresie są zgłaszane do kierowników jednostek i realizowane w miarę możliwości finansowych uczelni. Za wyposażenie biblioteki w niezbędne zasoby wydawnictw zwartych, ciągłych, innych publikacji drukowanych oraz zapewnienie dostępu do baz danych odpowiadają kierownicy bibliotek, którzy przyjmują informacje o potrzebach we wskazanym zakresie od nauczycieli akademickich i studentów oraz z własnej inicjatywy w oparciu o przyjęte zasady zapewniają aktualizację zasobów dydaktycznych i naukowych. Z dokumentacji związanej z funkcjonowaniem jednostki oraz rozmów przeprowadzonych z pracownikami wynika, że brak jest jednak rozwiązań systemowych w tym zakresie, które zapewniałyby aktualizację zasobów bibliotek.

Studentom Wydziału Socjologiczno-Historycznego oferowanych jest szereg form wsparcia w procesie uczenia się. Należy tutaj w szczególności wymienić:

- możliwość konsultacji i współpracy z pracownikami naukowo-dydaktycznymi,
- korzystanie z programów mobilności studentów (Sokrates-Erasmus i MOST),

- możliwość korzystania z urlopów, indywidualnej organizacji zajęć, indywidualnego planu studiów i programu nauczania,
- dostęp do księgozbiorów bibliotek instytutowych i materiałów dydaktycznych pozostających w dyspozycji instytutów i katedry,
- korzystanie z pomocy materialnej – stypendiów socjalnych, zakwaterowania w domach studenckich, zapomóg, stypendiów dla osób niepełnosprawnych, stypendiów Rektora dla najlepszych studentów,
- możliwość korzystania z udogodnień dla osób niepełnosprawnych w pokonywaniu barier architektonicznych.

W opinii studentów wielkość sal dopasowana jest do potrzeb zajęć i liczebności grup. W trakcie zajęć istnieje możliwość skorzystania ze sprzętu audiowizualnego, udostępniany jest on najczęściej w ramach poszczególnych instytutów. Studenci wskazali jednak na potrzebę modernizacji części pomieszczeń, w których odbywają się zajęcia dydaktyczne. Niektóre pomieszczenia dydaktyczne są stare i zniszczone, podobnie jest w przypadku ich wyposażenia. Studenci pozytywnie ocenili stan zaopatrzenia bibliotek: zarówno Biblioteki Głównej znajdującej się w bezpośredniej bliskości Wydziału, jak również bibliotek instytutowych. Liczba woluminów jakimi dysponują biblioteki jest w opinii studentów znacznie przekraczająca ich zwykłe potrzeby. W ramach korzystania z Biblioteki Głównej – studenci mogą wypożyczyć, w zależności od roku, na którym studiują, od 10 do nawet 20 książek. Tak dużego dostępu do księgozbioru nie ma w bibliotekach funkcjonujących na Wydziale. Studenci w większości przypadków mogą skorzystać z poszczególnych publikacji jedynie na miejscu, bez możliwości wypożyczenia książek do domu. W bibliotekach znajdują się stanowiska komputerowe z elektronicznymi katalogami zbiorów, z których studenci mogą składać zamówienia.

W ramach usług świadczonych przez Biuro Karier studenci mogą skorzystać z bezpłatnego doradztwa zawodowego. Prowadzone są różnego rodzaju kursy i szkolenia, mające na celu podniesienie atrakcyjności i konkurencyjności studentów i absolwentów Wydziału na rynku pracy. W ich ramach studenci uczą się jak pisać CV, listy motywacyjne, jak najlepiej zaprezentować się podczas rozmowy kwalifikacyjnej. W trakcie targów pracy organizowanych przez Biuro, również prowadzone są szkolenia dotyczące np. planowania rozwoju zawodowego, zarządzania czasem własnym, finansowania działalności gospodarczej ze środków zewnętrznych, wymagań stawianych absolwentom na rynku pracy. Biuro sporządziło zestawienie studentów, którzy wzięli udział w szkoleniach podczas targów, wśród nich znaleźli się także, choć niezbyt liczni, przedstawiciele Wydziału Socjologiczno-Historycznego. Wszelkie potrzebne informacje dotyczące oferty Biura dostępne są na stronie internetowej.

Na poszczególnych latach powołani zostali opiekunowie lat, którzy mają za zadanie wsparcie studentów w procesie kształcenia. Studenci nie mają zastrzeżeń do pracy opiekunów.

W ramach Uczelni, na szczeblu centralnym, działa również Akademicki Inkubator Przedsiębiorczości. Funkcjonuje on od roku, dlatego też działania podejmowane przez tę jednostkę są obecnie zakrojone na małą skalę. Na razie nie jest też prowadzona ewidencja beneficjentów tej jednostki, która pozwoliłaby wskazać, ilu studentów ocenianego Wydziału korzysta z usług Inkubatora.

System informacyjny związany z gromadzeniem, analizą i wykorzystaniem informacji związanych z zapewnieniem jakości kształcenia funkcjonuje w sposób prawidłowy. Na poziomie wszystkich jednostek tworzących strukturę instytucjonalną systemu zapewnienia jakości kształcenia gromadzone są informacje pierwotne i przetworzone związane z jego funkcjonowaniem (ankiety, protokoły hospitacji zajęć, opracowania wyników ocen i

hospitacji, protokoły posiedzeń zespołów ds. jakości, rad instytutów i rad wydziału poświęconych kwestiom jakości kształcenia itd.).

Ze spotkania z nauczycielami akademickimi oraz pracownikami administracyjnymi wynika natomiast, że należy zwiększyć zakres informacji skierowanych do tych grup interesariuszy wewnętrznych dotyczących zasad i efektów funkcjonowania systemu zapewnienia jakości kształcenia. Wiedza na jego temat wśród ogółu pracowników nie jest jeszcze wystarczająca, co ogranicza możliwości angażowania się pracowników w przedsięwzięcia służące zapewnieniu jakości kształcenia. Pracownicy nie identyfikują, na przykład, wszystkich elementów systemu zapewniania jakości kształcenia utożsamiając go, w sposób uproszczony, głównie z różnego rodzaju ocenami ich pracy. Również przepływ informacji pomiędzy poszczególnymi szczeblami i jednostkami zaangażowanymi w przedsięwzięcia na rzecz podnoszenia jakości kształcenia oraz pomiędzy nimi a pracownikami i studentami nie jest jeszcze w pełni satysfakcjonujący (znajomość aktów wewnętrznych regulujących funkcjonowanie systemu, informacje zwrotne o dokonanych ocenach itp.).

Informacje na temat planów studiów i programów nauczania są ogólnodostępne na stronach internetowych jednostek prowadzących poszczególne kierunki studiów. Na stronach internetowych Wydziału dostępne są poza tym informacje dla kandydatów na studia. Informacje o ofercie kształcenia i warunkach rekrutacji zamieszczane są także w sposób tradycyjny w folderach, na tablicach ogłoszeń na terenie uczelni.

Aktualne informacje związane z procesem kształcenia umieszczone są na tablicach ogłoszeń dziekanatu oraz instytutów. Informacje o dyżurach pracowników dostępne są w miejscu ich odbywania.

Mechanizmy realizujące założenia wewnętrznego systemu zapewniania jakości kształcenia stosowane w celu zapobiegania i eliminacji zjawisk patologicznych nie mają formalnego charakteru. Jedynym zidentyfikowanym rozwiązaniem w ramach Wewnętrznego Systemu Zapewnienia Jakości Kształcenia funkcjonującego w Uniwersytecie Rzeszowskim służącym do zapobiegania zjawiskom patologicznym jest wprowadzenie dla dyplomantów obowiązku składania oświadczeń, że ich praca dyplomowa została przygotowana samodzielnie. Oświadczenia te są składane wraz z pracą dyplomową.

Podczas spotkania z Zespołem Oceniającym doktoranci podkreślili, iż sytuacje konfliktowe zdarzają się niezwykle rzadko, ale w razie potrzeby zwracają się do Kierownika Studiów Doktoranckich, do którego mają zaufanie.

W Uniwersytecie Rzeszowskim funkcjonują Komisje Dyscyplinarne, które są ostatecznym organem rozstrzygającym kwestie patologiczne. Doktoranci posiadają w nich swoich przedstawicieli.

Załącznik nr 5 Funkcjonowanie wewnętrznego systemu zapewnienia jakości kształcenia

Załącznik nr 6 Efektywność wewnętrznego systemu zapewnienia jakości kształcenia w odniesieniu do obszarów wpływających na jakość kształcenia - wg badań jednostki

Wewnętrzny system zapewnienia jakości kształcenia w postaci odpowiadającej obecnie obowiązującym wymogom PKA był w Rzeszowskim tworzony na przestrzeni ostatnich kilku miesięcy. Poszczególne elementy systemu wdrażano systematycznie a niektóre są na etapie wdrażania. Pewne części składowe systemu, np. dotyczące studiów trzeciego stopnia i studiów podyplomowych zostały zaprojektowane, ale nie są jeszcze w pełni wdrożone. Ponieważ system zapewnienia jakości kształcenia nie przeszedł pełnego cyklu funkcjonowania, nie można ocenić jego efektywności. Trudno jest na obecnym etapie

stwierdzić, jakie zmiany następują w wyniku jego wdrażania, gdyż brak jest punktu odniesienia w postaci stanu wcześniejszego.

3).

Uchwała nr 333/11/2011 Senatu Uniwersytetu Rzeszowskiego wprowadzająca Wewnętrzny System Zapewnienia Jakości Kształcenia przewiduje działania zmierzające do monitorowania oraz oceny sposobu wdrażania i realizacji instrumentów wchodzących w skład systemu. Należy to w szczególności do zadań Sekcji Jakości Kształcenia. Powinna ona dokonywać systematycznej kontroli funkcjonowania systemu oraz przeprowadzać kontrole doraźne, których wyniki mają być przekazywane Rektorowi. Początkowy etap funkcjonowania Wewnętrznego Systemu Zapewnienia Jakości Kształcenia sprawia, że kwestie te nie nabrały jeszcze większego znaczenia praktycznego. Wskazywałyby na to opisany w części 7. niniejszego *Raportu* (Wsparcie naukowe, dydaktyczne i materialne zapewniane przez jednostkę studentom i doktorantom w procesie uzyskiwania efektów uczenia się), we fragmencie poświęconym efektywności systemu rozpatrywania skarg studentów, doktorantów i słuchaczy studiów podyplomowych, jednostkowy, ale znaczący przypadek utrzymującej się, nierozwiązanej sytuacji konfliktowej między nauczycielem akademickim a studentami.

Rozmowy przeprowadzone z pracownikami Sekcji wskazują, że już pojawiają się pierwsze sygnały dotyczące potrzeby dokonania pewnych zmian i modyfikacji w ramach Systemu np. istniejące procedury dotyczące studiów III stopnia wymagają usprawnienia i większego sformalizowania. Doktoranci identyfikują i rozpoznają podstawowe elementy Wewnętrznego Systemu Zapewnienia Jakości Kształcenia.

Także rozmowy przeprowadzone z osobami odpowiedzialnymi za funkcjonowanie Wewnętrznego Systemu Zapewnienia Jakości Kształcenia na Wydziale Socjologiczno-Historycznym wskazują, że pojawiły się już pierwsze oceny i wnioski z zastosowania określonych rozwiązań dające podstawę do przygotowania modyfikacji dotychczas stosowanych rozwiązań. Dotyczy to przykładowo ankiety oceny zajęć wypełnianej dotychczas w formie papierowej. Przygotowywane są zmiany w treści kwestionariusza oraz trwają prace nad uruchomieniem elektronicznej wersji ankiety.

Należy wskazać, że dopiero Wewnętrzny System Zapewnienia Jakości Kształcenia oparty na przepisach Uchwały nr 333/11/2011 Senatu Uniwersytetu Rzeszowskiego stworzył po raz pierwszy w uczelni podstawy do przeprowadzania w miarę kompleksowej oceny jakości kształcenia. Poprzednio nie było takich badań, ani w odniesieniu do całej uczelni, ani nawet wydziałów. Wewnętrzny System Zapewnienia Jakości Kształcenia jest jednak dopiero wprowadzany od kilku miesięcy i nie osiągnął jeszcze pełnej funkcjonalności. Brakuje zatem jeszcze doświadczeń związanych z jego pełnym wykorzystaniem. Wprowadzanie Systemu nałożyło się jednocześnie na zmiany wybieralnych organów jednoosobowych i kolegialnych uczelni związane z upływem ich kadencji. System Zapewnienia Jakości Kształcenia przewiduje tymczasem kadencyjność działających w jego ramach zespołów. W takiej sytuacji kwestia monitorowania systemu oraz dokonywania kompleksowych ocen jego funkcjonowania może być rozpatrywana jedynie na gruncie przyjętych w jego ramach regulacji. Przepisy wprowadzające Wewnętrzny System Zapewnienia Jakości Kształcenia przewidują, jak już wskazano powyżej, monitorowanie jego funkcjonowania przez Sekcję ds. Jakości Kształcenia.

Wewnętrzny System Zapewnienia Jakości Kształcenia, dla zwiększenia skuteczności monitorowania efektów jego funkcjonowania, przewiduje również, że interesariusze wewnętrzni jakimi są studenci, mogą poprzez swój organ, jakim jest Samorząd Studentów przeprowadzać dodatkowe badania ankietowe dotyczące spraw istotnych z punktu widzenia społeczności studentów.

Regulacje wprowadzone w ramach Wewnętrznego Systemu Zapewnienia Jakości Kształcenia przewidują, że w sytuacji pojawienia się negatywnej oceny określonego elementu, bądź działania mającego wpływ na jakość kształcenia w sposób automatyczny przeprowadzana jest ponowna kontrola po upływie roku. W przypadku braku poprawy sytuacji istnieje możliwość postawienia na Senacie wniosku o reorganizację jednostki organizacyjnej, w ramach której doszło do uchybień.

W ramach rozmów z pracownikami Wydziału, a w szczególności osób bezpośrednio zaangażowanych w funkcjonowanie zespołów do spraw jakości kształcenia, pojawiła się kwestia gratyfikacji za wykonywane czynności. Odpowiedni poziom zaangażowania w działalność tych zespołów powinien być powiązany z systemem wynagradzania za dodatkowe czynności wykraczające poza stosunek pracy pracowników. Alternatywnym rozwiązaniem może być uwzględnienie zaangażowania w pracę na rzecz zapewnienia jakości kształcenia poprzez obniżenie pensum dydaktycznego.

Dotychczas przeprowadzone przez PKA oceny jakości kształcenia na Wydziale Socjologiczno-Historycznym były brane pod uwagę przy projektowaniu i wdrażaniu rozwiązań stosowanych w procesie kształcenia. Działania tego typu są jednak trudne do kwantyfikacji i można się w tym zakresie opierać jedynie na ogólnych informacjach pochodzących od przedstawicieli podlegającej ocenie jednostki. Informacja o wynikach programowej oceny jakości kształcenia PKA na kierunkach studiów prowadzonych na oceniany Wydziale oraz podjętych przez jednostkę działaniach naprawczych została zawarta w Tabeli nr 1 w Załączniku nr 3.

Załącznik nr 7 **Efektywność wewnętrznego systemu zapewnienia jakości kształcenia w odniesieniu do obszarów wymagających działań korygujących, naprawczych lub doskonalących wskazanych podczas poprzedniej oceny instytucjonalnej dokonanej przez Polską Komisję Akredytacyjną**

Ocena końcowa 2 kryterium ogólnego² ocena: w pełni.

Syntetyczna ocena opisowa stopnia spełnienia kryteriów szczegółowych

1) Struktura systemu zapewnienia jakości jest kompletna i spójna, jednostki odpowiedzialne za zapewnienie jakości kształcenia funkcjonują na szczeblu uczelni, wydziałów i instytutów i mają określone w przepisach je powołujących kompetencje. W ramach tych kompetencji brakuje jednak spraw o zasadniczym znaczeniu, jakimi są kwestie tworzenia i modyfikacji programów kształcenia oraz funkcjonowania innych istotnych elementów procesu kształcenia. W zespołach ds. zapewnienia jakości kształcenia nie są reprezentowani interesariusze zewnętrzni (ocena: w pełni).

2) Wewnętrzny system zapewnienia jakości kształcenia ma charakter kompleksowy z punktu widzenia zakresu stosowania, obejmuje wszystkie prowadzone w jednostce rodzaje studiów, chociaż w odniesieniu do studiów III stopnia i podyplomowych mechanizmy zapewnienia jakości kształcenia nie zostały jeszcze w pełni wdrożone (m.in. należy w szerszym stopniu włączyć studia doktoranckie w system zapewniania jakości kształcenia m.in. poprzez ankiety oceny zajęć prowadzonych dla doktorantów). Również jeżeli chodzi o udział studentów w mechanizmach i procedurach działania wewnętrznego systemu zapewniania jakości kształcenia należy uznać, że jest on znikomy i przybiera charakter wyłącznie formalny. Część wyników ankiet powinna być upubliczniana. System wsparcia studentów należy ocenić pozytywnie. Podejmowane są różnego rodzaju działania mające na celu aktywizację studentów zarówno pod kątem zawodowym, jak i społecznym. System zapewnienia jakości kształcenia jest kompletny z punktu widzenia czynników branych pod uwagę. Jego funkcjonowanie według nowych zasad jest stopniowo wdrażane i pełną funkcjonalność osiągnie z założenia dopiero od nowego roku akademickiego (ocena: w pełni).

3) Przeprowadzenie oceny efektywności wewnętrznego systemu zapewnienia jakości kształcenia w badaniach jakości kształcenia podejmowanych przez ocenianą jednostkę nie jest jeszcze możliwe, gdyż system dopiero jest stopniowo wprowadzany. Można jednak stwierdzić, że zasady określone w przepisach wprowadzających system zapewniania jakości kształcenia zapewniają jego odpowiednie wykorzystanie w tym zakresie (ocena: znacząco).

3. Cele i efekty kształcenia na oferowanych studiach doktoranckich oraz podyplomowych, a także system weryfikujący i potwierdzający ich osiągnięcie

1).

Studia III stopnia prowadzone są na Wydziale w zakresie archeologii, historii i socjologii. Służą one przygotowaniu uczestników do samodzielnej działalności badawczej oraz uzyskaniu przez nich stopnia naukowego doktora. Spójny system efektów kształcenia dla studiów III stopnia w momencie wizytacji nie był jeszcze opracowany, niemniej powołano już odpowiednie komisje i można założyć, że z początkiem najbliższego roku akademickiego system taki będzie już w pełni funkcjonował. Opóźnienie w opracowaniu systemu efektów kształcenia zgodnego z KRK tłumaczone jest przedłużaniem się prac nad analogicznymi opisami dla studiów I i II stopnia (prace te zostały już zrealizowane). Na chwilę obecną więc można przyjąć, że efekty kształcenia implikowane są przez kształt programów, opisy sylwetki absolwenta i szczegółowe treści zawarte w sylabusach konkretnych przedmiotów, a wymagane prace obejmują właściwie tylko ich uporządkowanie i systematyczną artykulację. Jako że usprawiedliwienie dla opóźnienia tych prac jest przekonujące, a działania służące ich realizacji zostały już podjęte, należy spodziewać się rychłej ich finalizacji.

Analiza programów studiów III stopnia oraz sylabusów poszczególnych przedmiotów zmusza do sformułowania jednego zastrzeżenia: w programach pojawiają się pojedyncze przedmioty o zakresie tematycznym odpowiadającym problematyce studiów II a nawet I stopnia i można mieć uzasadnione wątpliwości co do ich funkcji. Nie służą one kształtowaniu umiejętności badawczych doktorantów i zdają się dostarczać tylko wymaganej liczby godzin dydaktycznych. Sytuacja nie jest jednak pod tym względem dramatyczna. Dominują zajęcia o charakterze metodologicznym, na odpowiednio zaawansowanym poziomie trudności, pozwalające na uzyskiwanie odpowiednich kwalifikacji. Szczególnie dobrze prezentuje się pod tym względem program studiów III stopnia w zakresie archeologii. Wiedza dotycząca najnowszych badań i ich wyników w odpowiednich dziedzinach jest prezentowana w bardzo szerokim zakresie na studiach archeologicznych i socjologicznych, w nieco mniejszym stopniu w zakresie historii. Słaba obecność zwłaszcza nowszych i najnowszych opcji metodologicznych (w sylabusach studiów historycznych żadnego poziomu nie znajduje się szerszych odniesień do tzw. IV pokolenia *Annales*, amerykańskiej *cultural history* i antropologii historycznej) wydaje się być spowodowana koncentracją na historii regionalnej i związanych z nią intensywnych badaniach archiwalnych. Z tej perspektywy owe nowsze opcje rzeczywiście wydają się mniej przydatne. Taki więc rozkład akcentów w programie studiów historycznych III stopnia uznać należy za uzasadniony, jednak wskazane byłoby rozbudowanie programów o najnowsze opcje metodologiczne, co z pewnością przyczyniłoby się do unowocześnienia i uatrakcyjnienia programu studiów doktoranckich. Prowadzący na tych studiach zajęcia mają oczywiście prawo do merytorycznego odrzucenia tych opcji, co jednak nie zdejmuje z nich obowiązku informowania o nich studentów. Z powyższymi zatem zastrzeżeniami, które – co warto ponownie podkreślić – nie godzą w całość kształcenia na studiach III stopnia, należy uznać, że studia te pozwalają na osiągnięcie kwalifikacji odpowiednich do samodzielnej pracy badawczej.

Umiejętności metodologiczne doktorantów rozwijane są nie tylko na przeznaczonych dla nich zajęciach, ale też poprzez opisywane dalej formy ich praktycznej działalności badawczej,

szeroko rozwinięty system publikacji doktoranckich, udział w projektach prowadzonych przez pracowników, itp. Wszelkie ewentualne słabsze punkty, jakie zarysowują się w analizie programów studiów III stopnia są w ten sposób wyrównywane z nawiązką. Znakomicie funkcjonujący system organizacji własnej pracy badawczej doktorantów oraz włączania ich do przedsięwzięć naukowych pracowników pozwala też na w pełni skuteczne kształtowanie niezbędnych kwalifikacji społecznych. Dotyczy to zarówno świadomości społecznych uwikłań i funkcji pracy naukowca, jak i umiejętności rozwiązywania problemów instytucjonalnych i finansowych, związanych z realizacją programów badawczych.

Analogicznie doktoranci są w całkowicie wystarczającym stopniu włączani do zajęć dydaktycznych.

Zgodnie z przedstawioną informacją jedynie studia III stopnia z zakresu archeologii wiążą się z obowiązkową, dwunastomiesięczną praktyką terenową. W programach studiów historycznych i socjologicznych nie uwzględniono konieczności zaliczenia praktyk, ale sytuacja jest w tym przypadku podobna jak w odniesieniu do przedmiotów fakultatywnych i znakomita większość celów, jakim służyć mogłyby takie praktyki realizowana jest poprzez udział studentów w pracach badawczych oraz ich współpracę z instytucjami pozauniwersyteckimi. W tym zakresie szczególnie archeologia posiada skuteczny system włączania doktorantów do badań przedinwestycyjnych. Sytuacja dotycząca praktyk może więc być oceniona jako wzorcowa w odniesieniu do archeologii (związek tych praktyk z zakładanymi efektami kształcenia jest ścisły, a system nadzoru i oceny nie budzi najmniejszych zastrzeżeń), ale tylko jako akceptowalna w odniesieniu do historii i socjologii: cele praktyk są realizowane innymi metodami, należałoby jednak zalecić ich sformalizowanie i regulację.

Zdaniem doktorantów – jak wynika z dyskusji prowadzonej na spotkaniu doktorantów z ekspertem reprezentującym środowisko doktorantów – zastosowane przez ocenianą jednostkę rozwiązania w programie studiów w zadowalający sposób przygotowują doktorantów do pracy o charakterze badawczym i stwarzają możliwości uzyskania zaawansowanej wiedzy zarówno w obszarze, jak i dziedzinie prowadzonych badań.

Doktoranci podkreślali przydatność uwzględnionego w programie studiów III stopnia na archeologii przedmiotu: *Projekty badawcze i system ich finansowania*. Jest on szczególnie wartościowy, gdyż nie tylko przygotowuje do pracy o charakterze badawczo-rozwojowym, ale również wskazuje, jak szukać finansowania podejmowanych projektów. Doktoranci zauważyli też, że wykłady objęte programem studiów doktoranckich w dyscyplinie historia oraz socjologia nie dostarczają wiedzy dotyczącej najnowszych osiągnięć nauki w dziedzinie i obszarze prowadzonych badań. Do pracy o charakterze badawczym przygotowują opiekunowie naukowci/promotorzy, podczas seminariów doktoranckich.

Środowisko doktorantów podczas spotkania z Zespołem Oceniającym pozytywnie oceniło zakres merytoryczny kształcenia z zakresu metodyki i metodologii prowadzenia badań naukowych. Wiedzę z tej dziedziny zdobywają głównie podczas seminariów oraz zajęć przewidzianych programem studiów (archeologia – *Metodyka badań osadniczych*, historia – *Metodologia historii*, socjologia – *Metody badań socjologicznych*, *Metodologia socjologii*).

Programy studiów III stopnia na Wydziale Socjologiczno-Historycznym obejmują zagadnienia mające na celu kształtowanie kompetencji społecznych. Dla doktorantów historii i socjologii przewidziano 30 godzin udziału w zajęciach dydaktycznych, organizacyjnych i naukowych, które zaliczane są przez opiekuna naukowego/promotora. W ich ramach doktoranci albo prowadzą zajęcia albo, w określonym wymiarze czasowym, działają na rzecz wydziału (np. w zakresie organizacji konferencji) lub udzielają się naukowo (np. uczestnicząc w wyjazdach naukowych, konferencjach). Niewątpliwie zróżnicowanie formy aktywności wpływają na rozwijanie kompetencji społecznych. W programie studiów doktoranckich z

archeologii przewidziano także praktykę terenową w wymiarze 12 miesięcy w czasie trwania studiów.

Podczas rozmowy z Zespołem Oceniającym doktoranci wskazali, iż różne formy zaliczania przedmiotów (egzaminy ustne, pisemne, projekty, referaty, odczyty) wpływają pozytywnie na rozwijanie kompetencji społecznych, zwłaszcza komunikacyjnych.

Nie wszyscy doktoranci mają możliwość prowadzenia zajęć ze studentami. Należy zastanowić się nad poszerzeniem możliwości prowadzenia lub współprowadzenia zajęć dydaktycznych przez doktorantów, gdyż jest to nieoceniony dla nich sposób, by sprawdzić się w zakresie jasnego i ścisłego formułowania myśli przed audytorium.

Od roku akademickiego 2009/2010 w ramach studiów doktoranckich nie są prowadzone zajęcia z języka obcego. Podczas spotkania z Zespołem Oceniającym doktoranci zaznaczyli potrzebę wprowadzenia sprofilowanych lektoratów, jako zajęć fakultatywnych, dzięki którym mogliby kształcić i doskonalić swoje umiejętności w zakresie posługiwania się specjalistycznym językiem obcym w zakresie studiowanej dyscypliny, niezbędne do przygotowywania publikacji oraz wystąpień konferencyjnych w językach obcych.

Moduł przedmiotów fakultatywnych na studiach III stopnia prowadzonych przez Wydział jest dobrany prawidłowo w stosunku do zakładanych efektów kształcenia, ale bardzo ograniczony ilościowo, w niewielkim stopniu pozwala to na indywidualizację toku edukacji. W trakcie projektowania programu studiów doktoranckich nie przywiązano zapewne do tego większej wagi ze względu na niezwykle aktywny udział doktorantów w projektach badawczych, w tym projektach grantowych, a także współpracę doktorantów z wieloma instytucjami poza Uniwersytetem, zapewniające taką indywidualizację w sposób nie tylko wystarczający, ale też zapewne niepomierne bardziej skuteczny, niż można by to było osiągać poprzez prowadzenie modułu przedmiotów fakultatywnych. Chociaż więc sam ów moduł nie jest rozbudowany, to cele, jakim powinien on służyć, są w pełni realizowane. Moduł przygotowujący do zdobycia przez doktoranta kwalifikacji w zakresie nowoczesnych metod i technik kształcenia nie jest uwzględniony w aktualnie realizowanym programie studiów doktoranckich. Uczestnicy studiów III stopnia rzadko prowadzą zajęcia ze studentami samodzielnie. Do tego zadania przygotowują ich jedynie opiekunowie naukowcy/promotorzy. Część doktorantów po uzyskaniu stopnia naukowego doktora pragnie poświęcić się również dydaktyce, a po skończeniu studiów III stopnia brakuje im podstawowej wiedzy i umiejętności w tym zakresie. Należy jednak zauważyć, że w czasie gdy była przeprowadzana wizytacja, programy studiów doktoranckich dostosowane do wymagań nowych rozporządzeń znajdowały się w trakcie opracowania.

Doktoranci także zwracali uwagę na to, że programy studiów III stopnia na Wydziale Socjologiczno-Historycznym w niewielkim stopniu zapewniają możliwość realizacji zajęć wybieranych przez doktorantów (np. na archeologii doktoranci wybierają tylko przedmiot kształcenia ogólnego). Podczas rozmowy z Zespołem Oceniającym doktoranci programy studiów ocenili pozytywnie, gdyż ich zdaniem spełniają swoje zadanie - nie ograniczają możliwości rozwoju w wybranej przez nich dziedzinie, zapewniając jednocześnie pewną interdyscyplinarność. Doktoranci wyrazili jednak zainteresowanie możliwością większej indywidualizacji studiów poprzez wprowadzenie przedmiotów fakultatywnych, zwłaszcza języków obcych.

Wiele zadań badawczych realizowanych na Wydziale Socjologiczno-Historycznym Uniwersytetu Rzeszowskiego związanych jest ściśle z naukowym rozwojem młodej kadry, w tym doktorantów. Doktoranci prowadzą samodzielne badania naukowe oraz uczestniczą w programach badawczych w poszczególnych instytutach.

Stworzone przez Wydział Socjologiczno-Historyczny możliwości udziału doktorantów w pracach naukowych są znakomite. Dotyczy to zarówno działań własnych doktorantów, jak i udziału w badaniach prowadzonych przez pracowników naukowo-dydaktycznych Wydziału.

W 2011 roku rozpisano pierwszy konkurs na wydziałowe granty dla doktorantów (w ramach dotacji podmiotowej dla doktorantów i młodych pracowników nauki), obejmujące także finansowanie badań prowadzonych poza Polską (taki grant, obejmujący badania na Krymie, przyznano w zakresie archeologii). Ogółem, jak dotąd, przyznano 13 takich grantów. Doktoranci biorą czynny udział w konferencjach międzynarodowych, organizowanych przez instytucje zagraniczne, co owocuje publikacjami obcojęzycznymi, wydawanymi głównie w Niemczech.

Wydział Socjologiczno-Historyczny podejmuje wiele działań o charakterze integrującym środowisko doktorantów w pracy naukowej. Należy podkreślić obfitość inicjatyw publikacyjnych tworzonych specjalnie z myślą o doktorantach, takich jak założone w Instytucie Historii pismo naukowe doktorantów "Historic@" (wydawane od 2007 roku w wersji elektronicznej, do chwili obecnej ukazało się 8 numerów) oraz czasopismo „Semper Fidelis” (także dla doktorantów historii, do chwili obecnej ukazało się 5 numerów). Wydawane są także antologie tekstów doktorantów w dyscyplinie archeologia (obecnie znajduje się w przygotowaniu druga już taka antologia). W 2011 roku Instytut Archeologii wydał zbiór artykułów doktorantów, zatytułowany *Obraz struktury społecznej w świetle źródeł archeologicznych w pradziejach i średniowieczu*. Aktualnie w przygotowaniu znajduje się drugie, podobne wydawnictwo poświęcone archeologii funeralnej. Doktoranci archeologii wydali także dwie autorskie monografie, a dwie następne znajdują się w druku. Wydział stwarza więc znakomite możliwości własnej pracy naukowej doktorantów, które najpełniej wykorzystują archeologowie. Ponadto uczestnicy studiów III stopnia mogą publikować w innych czasopismach wydawanych na Wydziale: „Analecta Archaeologica Ressoiviensia”, „Collectio Archaeologica Ressoiviensis”, „Materiały i Sprawozdania Rzeszowskiego Ośrodka Archeologicznego”, „Limes. Studia i Materiały z Dziejów Europy Środkowo-Wschodniej”, „Polityka i Społeczeństwo”, „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Rzeszowskiego. Seria Socjologiczno-Historyczna. Socjologia”.

Doktoranci mogą starać się o uzyskanie wsparcia finansowego publikacji prac naukowych w zewnętrznych czasopismach i innych publikacjach.

Zarówno w odniesieniu do obsady poszczególnych przedmiotów na studiach doktoranckich, prowadzonych przez wizytowaną jednostkę, jak i w odniesieniu do przyznawania opieki naukowej i promotorstwa poszczególnych doktoratów, nie występują niezgodności między zakresem zainteresowań badawczych pracowników naukowo-dydaktycznych, a problematyka rozpraw doktorskich, nad którymi sprawują opiekę. Niezgodności takie nie występują też między kwalifikacjami pracowników naukowo-dydaktycznych, a wymogami określonymi przez potrzebę realizacji zakładanych efektów kształcenia. Co do zasady przedmioty prowadzone są przez samodzielnych pracowników nauki, specjalistów z poszczególnych dziedzin.

Podczas rozmowy z Zespołem Oceniającym doktoranci bardzo pozytywnie wypowiedzieli się na temat kadry prowadzącej zajęcia, jak również o opiekunach naukowych/promotorach.

Alarmujący jest jednak fakt, iż jeden opiekun naukowy/promotor może sprawować swoją funkcję jednocześnie aż dla 12 doktorantów. Niewątpliwie ta liczba jest za duża.

2).

Na wszystkich trzech prowadzonych przez Wydział studiach podyplomowych (historia, wiedza o społeczeństwie, organizacja pomocy społecznej), zakładane efekty kształcenia, dzięki aktywnej współpracy z interesariuszami zewnętrznymi, omówionej w dalszej części raportu, są w pełni zgodne z wymaganiami aktualnego rynku pracy oraz specjalistycznych instytucji, zatrudniających absolwentów tych studiów. Prowadzone przez Wydział trzyletnie kwalifikacyjne studia podyplomowe z *historii* oraz z *wiedzy o społeczeństwie* są studiami uprawniającymi do wykonywania zawodu nauczyciela, których program powstał we współpracy z Kuratorium Oświaty w Rzeszowie i jest zgodny z

obowiązującymi obecnie wymaganiami głównego interesariusza zewnętrznego – Ministerstwa Edukacji Narodowej. Ukończenie dwusemestralnych studiów podyplomowych *Organizacja pomocy społecznej* jest, zgodnie z obowiązującymi przepisami, warunkiem koniecznym pełnienia funkcji kierowniczych w systemie pomocy społecznej (zob. *Ustawa o pomocy społecznej* z dnia 12 marca 2004 z późn. zm.). W jednomyślniej opinii 18 przedstawicieli pracodawców przybyłych na spotkanie z zespołem oceniającym studia te są rynkowym strzałem w dziesiątkę, a ich absolwenci mogą przebierać w ofertach pracy.

W czasie trwania wizytacji, Zespół Oceniający uzyskał informację, iż dla studiów podyplomowych w zakresie historii oraz wiedzy o społeczeństwie opracowywany jest opis efektów kształcenia zgodny z KRK, który będzie obowiązywał od następnego roku akademickiego. Finalizacja prac nad tym opisem przewidziana jest na wrzesień br.

Sytuacja jest bardziej skomplikowana w przypadku studiów podyplomowych z zakresu organizacji pracy społecznej, ale niewielkie zaawansowanie prac nad opisem efektów kształcenia zgodnym z KRK nie jest zawinione przez Wydział. Efekty kształcenia na studiach podyplomowych muszą być zgodne z wymaganiami określonymi przez ustawę o pomocy społecznej, a przedłużający się proces jej nowelizacji uniemożliwia zdefiniowanie odpowiednich zakładanych efektów kształcenia. Wydział jest w pełni gotowy do realizacji tego zadania natychmiast po tym, gdy zostanie przeprowadzona nowelizacja ustawy.

Programy poszczególnych studiów podyplomowych są wyraźnie sprofilowane pod kątem potrzeb zawodowych absolwentów. W przypadku studiów podyplomowych z historii, dobór przedmiotów i ich treści podyktowany jest kształtem podstawy programowej dla przedmiotu historia oraz wymogami prowadzenia studiów przygotowujących do wykonywania zawodu nauczyciela. Program ten obejmuje odpowiednią ilość zajęć z zakresu dydaktyki. Analogiczna sytuacja dotyczy studiów podyplomowych z zakresu wiedzy o społeczeństwie. Studia podyplomowe z organizacji pomocy społecznej posiadają program obejmujący kształtowanie odpowiednich umiejętności praktycznych, odpowiednie zagadnienia prawne oraz niezbędne zagadnienia socjologiczne i politologiczne. Program ten ukształtowany został w oparciu o wymogi odpowiednich ustaw i potrzeby lokalnych instytucji.

Przeprowadzona podczas wizytacji analiza dokumentacji prowadzenia studiów podyplomowych prowadzi do wniosku, że odbywają się one w myśl obowiązujących przepisów ministerialnych, a ich ukończenie istotnie podnosi kwalifikacje studiujących i wzmacnia ich pozycję na rynku pracy. Studia te bardzo dobrze wpisują się więc w oczekiwania słuchaczy i ich pracodawców.

Kształt programów i harmonogramów studiów podyplomowych w pełni pozwala na osiągnięcie zakładanych efektów kształcenia w zakładanym czasie trwania studiów.

Dobór osób prowadzących zajęcia na studiach podyplomowych jest prawidłowy pod względem struktury ich kwalifikacji, reprezentowanych specjalności naukowych oraz doświadczenia zawodowego. Liczba osób realizujących te zajęcia jest w pełni wystarczająca. 3).

Na studiach doktoranckich interesariuszy wewnętrznych reprezentują pracownicy oraz Samorząd Doktorantów. W zakresie efektów kształcenia na studiach doktoranckich Wydział nie prowadzi współpracy z interesariuszami zewnętrznymi.

Interesariusze zewnętrzeni w przypadku studiów podyplomowych posiadają daleko idący wpływ na określenie zakładanych efektów kształcenia, ocenę ich realizacji i doskonalenie, a także biorą aktywny udział w realizacji procesu dydaktycznego oraz zapewnieniu praktyk dla słuchaczy. Sieć współpracujących interesariuszy jest stworzona w sposób przemyślany, w bezpośrednim związku z celami kształcenia, a współpraca bardzo aktywna. Interesariusze zewnętrzeni reprezentowani są, w przypadku nauczycielskich studiów podyplomowych z zakresu historii oraz wiedzy o społeczeństwie, przez kuratorium oświaty i nauczycieli wybranych szkół, a także, w przypadku studiów z wiedzy o społeczeństwie, przez

pracowników naukowo-dydaktycznych Wydziału Prawa i Administracji UR. Dla studiów podyplomowych z zakresu organizacji pomocy społecznej, lista aktywnych interesariuszy zewnętrznych obejmuje Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie, Regionalny Ośrodek Pomocy Społecznej i Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Rzeszowie oraz Centrum Informacji i Planowania Karier Zawodowych w Rzeszowie. Taki dobór interesariuszy umożliwia właściwe ukierunkowanie kształcenia pod kątem specyficznych potrzeb miasta i regionu. Współpracę Wydziału z interesariuszami zewnętrznymi w zakresie studiów podyplomowych należy ocenić bardzo wysoko.

4).

Studia III stopnia oraz studia podyplomowe w wizytowanej jednostce nie są na razie objęte systemem ECTS. Nie ma zatem możliwości dokonania oceny, w jakim stopniu system transferu i akumulacji punktów służy w ocenianej jednostce indywidualizowaniu procesu kształcenia na studiach podyplomowych oraz wymianie międzyuczelnianej i międzynarodowej.

5).

Brak informacji o osobnym, stworzonym tylko dla studiów podyplomowych regulaminie czy systemie oceny postępów słuchaczy i weryfikacji jakości kształcenia. Obowiązują w tym zakresie ustalenia, rozstrzygnięcia i zarządzenia obejmujące całość studiów prowadzonych przez Wydział. Jako tego rodzaju całość podlegają one ocenie w ramach drugiego kryterium ogólnego. W tym miejscu należy jedynie stwierdzić, że owe ogólne zasady są w ramach studiów podyplomowych stosowane konsekwentnie, a dobór metod oceny do poszczególnych do zakładanych efektów kształcenia nie budzi zastrzeżeń.

Dotychczas obowiązujące ogólne zasady oceny doktorantów są zawarte w Regulaminie studiów doktoranckich. Efekty kształcenia dla studiów III stopnia na Wydziale Socjologiczno-Historycznym, a także sposoby ich oceniania znajdują się w trakcie opracowania (najbardziej zaawansowane są prace w na studiach doktoranckich w dyscyplinie historia).

Ocena końcowa 3 kryterium ogólnego² ocena: znacząco

Syntetyczna ocena opisowa stopnia spełnienia kryteriów szczegółowych

1) Program studiów doktoranckich na Wydziale Socjologiczno-Historycznym w sposób pełny umożliwia doktorantom osiągnięcie efektów kształcenia w odniesieniu do przygotowywania do pracy badawczej. Doktoranci są kształceni w zakresie metodologii prowadzenia badań naukowych dla wybranego przez siebie obszaru badawczego. Wydział zapewnia także możliwość publikowania wyników badań doktorantów. Kształcenie kompetencji społecznych związanych z rolą uczonego jest zapewnione poprzez umożliwienie doktorantom samodzielnego prowadzenia badań lub udziału w pracach badawczych prowadzonych na Wydziale. Warto byłoby rozważyć wprowadzenie do programu studiów doktoranckich większych możliwości indywidualizacji kształcenia, zapewnienia doktorantom doskonalenia umiejętności językowych oraz rozwijania umiejętności dydaktycznych szczególnie w zakresie nowoczesnych metod i technik prowadzenia zajęć dydaktycznych (ocena: znacząco)

2) Efekty kształcenia na studiach podyplomowych prowadzonych na WS-H (przygotowujących do wykonywania zawodu nauczyciela oraz do pełnienia funkcji kierowniczych w systemie pomocy społecznej) są zgodne z oczekiwaniami pracodawców. Jednostki prowadzące studia współpracują z interesariuszami zewnętrznymi w zakresie określenia i doskonalenia oraz częściowo oceny efektów kształcenia, uwzględniają także w programie studiów obowiązujące uwarunkowania prawne związane z wykonywaniem zawodów, o których przygotowują studia podyplomowe. Uzyskanie efektów kształcenia określonych w programie studiów podyplomowych jest możliwe w przewidzianym czasie ich trwania (ocena: w pełni).

3) W odniesieniu do studiów doktoranckich interesariusze zewnętrzni nie są włączeni w proces określania efektów kształcenia, ich oceny oraz weryfikacji, a także w ocenę jakości kształcenia na studiach doktoranckich. Działania te stanowią domenę interesariuszy wewnętrznych, przede wszystkim pracowników Wydziału, ale również doktorantów, którzy zostali włączeni w prace Wydziałowego Zespołu ds. Zapewniania Jakości Kształcenia oraz Kierunkowych Zespołów ds. Wewnętrznego Systemu Jakości Kształcenia. W odniesieniu do studiów podyplomowych zaangażowanie interesariuszy wewnętrznych i zewnętrznych jest zrównoważone. Interesariusze zewnętrzni biorą udział w określaniu efektów kształcenia oraz w ich weryfikacji (praktyki). Nie są natomiast włączeni w prace zespołów ds. zapewnienia jakości kształcenia (ocena: znacząco).

4) System transferu i akumulacji punktów ECTS nie został wdrożony na studiach doktoranckich i podyplomowych. Wedle deklaracji, prace nad jego wdrożeniem są w toku, Zespół Oceniający nie miał jednak możliwości zapoznania się z ich wstępnymi wynikami. (ocena: niedostatecznie).

5) Na ocenianym wydziale nie został stworzony odrębny dla studiów podyplomowych system oceny słuchaczy, obowiązują takie same zasady jak w przypadku studiów wyższych prowadzonych przez jednostkę. Dobór metod oceny jest poprawny. Zasady oceny doktorantów są zawarte w Regulaminie studiów doktoranckich. Stosowane metody oceny są różnorodne i adekwatne do zakładanych efektów kształcenia. Prace nad opisem studiów doktoranckich oraz studiów podyplomowych, zgodnym z Krajowymi Ramami Kwalifikacji są na ocenianym Wydziale w toku. Zespół Oceniający miał możliwość zapoznania się z wstępnymi wynikami tych prac w odniesieniu do studiów doktoranckich w dyscyplinie historia. Na tej podstawie można sformułować opinię, że przyjęta metodyka postępowania jest poprawna, a uzyskane wyniki wskazują na umiejętność doboru adekwatnych metod oceny do zakładanych efektów kształcenia (ocena: znacząco).

4. Zasoby kadrowe, materialne i finansowe posiadane przez jednostkę mające służyć realizacji zakładanych celów strategicznych i osiągnięcia efektów kształcenia

1).

Wydział Socjologiczno-Historyczny jako główną zasadę własnej polityki kadrowej określa rozwój naukowy pracowników oparty o stabilne wewnętrzne jednostki organizacyjne (zakłady lub katedry) wyodrębniane według kryterium wspólnej problematyki badawczej, uprawianej przez skupionych w nich pracowników. Mają one zapewnić systematyczny rozwój naukowy pracowników i płynną wymianę pokoleniową. Zasadniczym problemem, jaki czeka Wydział w najbliższym czasie jest konieczność uzupełnienia jego zasobów kadrowych, w związku z zbliżającym się osiągnięciem wieku emerytalnego przez część samodzielnych pracowników naukowych. Obecnie Wydział zatrudnia na pełnym etacie, ze wskazaniem Wydziału jako podstawowego miejsca pracy, 41 pracowników samodzielnych, w tym 13 z tytułem profesora. Na podobnych zasadach Wydział zatrudnia 72 pracowników naukowych ze stopniem doktora. W stosunku do sytuacji z 2007 roku oznacza to przyrost 3 pracowników samodzielnych i 15 doktorów. Ubytek jest widoczny jedynie wśród pracowników z tytułem profesora: obecnie 3 mniej niż w roku 2007. Przyrost liczby młodszych pracowników, w tym pracowników samodzielnych wskazuje jednak na możliwość rychłego uzupełnienia tych strat. Ogólna liczba nauczycieli akademickich wzrosła w ciągu ostatnich 5 lat o 8%. Warto przy tym dodać, że rosnącemu zatrudnieniu pracowników ze stopniem naukowym doktora i doktora habilitowanego, towarzyszy radykalny spadek zatrudnienia magistrów (w ciągu ostatnich 5 lat o 70%). Jest to sytuacja obserwowana na wszystkich polskich uczelniach, wynikająca z upowszechnienia się formuły studiów doktoranckich. Ośmioprocentowy wzrost ilościowy kadry naukowej nie oddaje więc radykalnego wzrostu jej kwalifikacji i ogólnej jej

jakości. Sytuacja ta pozwala na utrzymanie wszystkich prowadzonych kierunków i poziomów kształcenia oraz posiadanych uprawnień do nadawania stopni naukowych. Należy pokreślić, że WS-H jest pod tym względem wiodącym wydziałem Uczelni, gdyż posiada wszystkie przyznane UR uprawnienia habilitacyjne oraz 1/3 uprawnień doktorskich.

Analiza powierzanych pracownikom zadań naukowych i dydaktycznych wskazuje na pełną ich zgodność ze strukturą kwalifikacji i doświadczeniem badawczym. Ocena realizacji tych zadań, zwłaszcza w zakresie dydaktyki określona jest przez wydziałowy system zapewnienia jakości kształcenia i obejmuje zarówno hospitację zajęć, jak i ankietyzację studentów oraz okresowe oceny pracowników. Ocena tych elementów należy do drugiego kryterium ogólnego niniejszego raportu.

Kwalifikacje pracowników zaliczanych do minimum kadrowego poszczególnych poziomów i kierunków kształcenia są adekwatne do tych kierunków. Nieliczne przypadki budzące pod tym względem wątpliwości, nawet gdyby we wszystkich z nich podjąć decyzje negatywne, nie powodują utraty minimów i nie zmieniają oceny. Wątpliwości te zresztą, wynikające z przypisanych dyscyplin naukowych, wyjaśniane są zwykle przez analizę dorobku naukowego. Dotyczy to przypisania do minimów innych kierunków reprezentantów dyscypliny teologia. Analiza dorobku wskazuje, że teologowie zaliczeni do minimum kierunku historia, są rzeczywiście specjalistami od np. historii Kościoła. Sytuacja nie budzi więc pod tym względem zastrzeżeń. Liczba nauczycieli akademickich w stosunku do liczby studentów jest zgodna z wymogami prawa na wszystkich kierunkach i poziomach kształcenia.

2).

Jednostki Wydziału dysponują następującą bazą lokalową: Instytut Archeologii samodzielnym budynkiem o powierzchni użytkowej 484,6 m² z bazą dydaktyczną obejmującą sale wykładowe i ćwiczeniowe oraz jedną salę seminaryjną; Instytut Historii dziewięcioma salami wykładowymi, pracownią komputerową, pracownią technicznych środków kształcenia, gabinetem naukowym oraz jedną specjalistyczną pracownią badawczą (w budynku UR przy ul. Rejtana 16); Instytut Socjologii pomieszczeniami w budynku przy ul. Rejtana, obejmującymi dwie sale wykładowe, 5 sal ćwiczeniowych oraz salę konferencyjną - baza dydaktyczna została zmodernizowana w ciągu ostatnich dwóch lat; Katedra Politologii dysponuje jedną salą wykładową, pięcioma salami ćwiczeniowymi oraz pracownią komputerową w budynku UR przy ul. Moniuszki 10.

Wszystkie instytuty dysponują odrębnymi bibliotekami. Biblioteka Instytutu Archeologii posiada 12000 woluminów w tym 322 tytuły prenumerowanych czasopism krajowych i zagranicznych. Biblioteka dysponuje czterema stanowiskami komputerowymi. Księgozbiór Instytutu Historii, obecnie przekształcany w Bibliotekę Instytutu obejmuje 6500 jednostek, w tym 16 tytułów prenumerowanych czasopism specjalistycznych, zbiór map ściennych i atlasów historycznych oraz dostęp do elektronicznych baz danych, obejmujących źródła historyczne, w tym: Bibliotheca Teubneriana Latina, Fragmente der Griechischen Historiker, Gnomon-Bibliographie oraz Texte aus der Umwelt des Alten Testaments. Zbiory biblioteczne Instytutu Socjologii obejmują 2000 woluminów, zbiory podobnej wielkości posiada Katedra Politologii.

Jednostki Wydziału dysponują następującymi pracownikami specjalistycznymi:

- pracownia badań mikroarcheologicznych (wyposażona w mikroskopy polaryzacyjny i stereoskopowy firmy Olympus);
- pracownia kartografii historycznej (z zaawansowanym sprzętem technicznym do archiwizacji cyfrowej zbiorów kartograficznych i analiz geokartograficznych);
- pracownia technicznych środków nauczania i kształcenia (3 stanowiska oraz stanowisko do archiwizacji mikrofilmów z cyfrowym skanerem mikrofilmów);

- pracownia FGI wyposażona w lustra weneckie i wysokiej jakości sprzęt audiowizualny;
- pracownia CATI ze specjalistycznym oprogramowaniem;
- pracownia komputerowa Instytutu Socjologii z oprogramowaniem SPSS do obliczeń statystycznych.

Wszystkie instytuty dysponują sprzętem komputerowym i dostępem do sieci Internet oraz odpowiednią ilością sprzętu audiowizualnego dla potrzeb dydaktycznych. Dystrybucja owego sprzętu między instytutami jest nierówna i choć podstawowe potrzeby są wszędzie spełnione, to Katedra Politologii mogłaby z pewnością wiele skorzystać na powiększeniu bazy lokalowej i bogatszym zaopatrzeniu w sprzęt elektroniczny.

Informacje o współpracy interesariuszy zewnętrznych w zakresie zapewnienia infrastruktury dotyczą wyłącznie archeologii, między innymi w zakresie rozbudowy księgozbioru.

Infrastrukturę dydaktyczną Wydziału należy uznać za w pełni wystarczającą dla realizacji założonych celów kształcenia, chociaż trzeba też sformułować kilka zastrzeżeń:

- w związku z rosnącą w stabilnym tempie liczbą pracowników ze stopniem naukowym doktora i doktora habilitowanego, polityka rozwoju infrastruktury Wydziału powinna uwzględniać możliwość poszerzenia bazy lokalowej, co dotyczy zwłaszcza Katedry Politologii;
- analogiczne zastrzeżenie dotyczy konieczności dalszego zakupu sprzętu (w niektórych przypadkach, raz jeszcze zwłaszcza w odniesieniu do Katedry Politologii, jego ilość jest wystarczająca, ale nie optymalna) i ciągłej aktualizacji oprogramowania;
- chociaż budynki są dostosowane do potrzeb studentów niepełnosprawnych, to należałoby zadbać o bardziej czytelne i wyraźne oznaczenie dostępu do wind dla niepełnosprawnych i innych udogodnień;
- pojawiające się w pomieszczeniach Katedry Politologii, i zgłaszane przez pracowników podczas spotkania z komisją, zagrzybienie ścian wymaga natychmiastowej interwencji, zanim doprowadzi do poważnych szkód zdrowotnych.

Problemy te uwzględniane są w wydziałowej polityce rozwoju infrastruktury, a ich lista została tutaj przedstawiona zgodnie z uzasadnionymi uwagami pracowników. Szczególnie godna polecenia jest kontynuacja projektu budowy Centrum Archeologicznego, zawieszona z przyczyn niezależnych od władz Wydziału, a wymagającego aktywnego współdziałania władz UR.

Mimo drobnych zastrzeżeń, z których najpoważniejsze dotyczy zagrzybienia pomieszczeń Katedry Politologii, infrastrukturę Wydziału należy uznać za w całej pełni wystarczającą do realizacji założonych celów dydaktycznych i naukowych.

3).

Zarządzanie finansami na UR oparte jest na zasadzie decentralizacji. Określa ją "Regulamin decentralizacji zarządzania i finansowania w Uniwersytecie Rzeszowskim" (zarządzenie nr 8 Rektora UR z dnia 3 lutego 2003 roku). W związku z tym Wydział jest autonomiczny w zakresie najważniejszych decyzji finansowych. Przydzielane Wydziałowi środki budżetowe obejmują dotacje na działalność dydaktyczną, dotację podmiotową na utrzymanie potencjału badawczego oraz środki celowe. W odniesieniu do pierwszej z nich obowiązuje zasada zbilansowania przychodów i wydatków. Dotacja podmiotowa dzielona jest decyzją Rady Wydziału na podstawie oceny parametrycznej i średniej wagi zatrudnienia. Środki z dotacji celowej przydzielane są w ramach otwartego konkursu na zasadach określonych przez "Regulamin podziału dotacji celowej na prowadzenie badań naukowych lub prac rozwojowych oraz zadań z nimi związanych służących rozwojowi młodych naukowców oraz uczestników studiów doktoranckich na Wydziale Socjologiczno-Historycznym UR" (uchwały Rady Wydziału z 12 maja i 1 grudnia 2011). Środki pochodzące

z organizacji studiów podyplomowych, wykorzystywane są zgodnie z zarządzeniem nr 5/2011 Rektora UR. Wydział dysponuje 75% wypracowanego zysku.

Polityka finansowa Wydziału przewiduje finansowanie działań projakościowych i pozwala na wykorzystanie dostępnych środków w sposób umożliwiający pełną realizację zakładanych efektów kształcenia i celów naukowych. Sygnalizowany, przy okazji charakterystyki infrastruktury, stabilny rozwój kadry naukowej Wydziału każe jednak spodziewać się, że potrzeby finansowe jednostki będą stopniowo rosnąć i będzie wymagała ona silniejszego dofinansowania.

Ocena końcowa 4 kryterium ogólnego ² ocena: w pełni

Syntetyczna ocena opisowa stopnia spełnienia kryteriów szczegółowych

1) Polityka kadrowa prowadzona na Wydziale jest podporządkowana głównym celom działalności. Zasady i metody doboru kadry naukowo-dydaktycznej zapewniają możliwość realizacji zadań wynikających z zakresu i poziomów prowadzonego kształcenia oraz działalności badawczej. Przestrzegane są przepisy prawa dotyczące minimum kadrowego dla prowadzonych kierunków studiów. Pracownicy naukowo-dydaktyczni poddawani są ocenie okresowej oraz ocenie dokonywanej przez studentów (ocena: w pełni).

2) Infrastrukturę Wydziału należy uznać za w całej pełni wystarczającą do realizacji założonych celów dydaktycznych i naukowych (ocena: w pełni).

3) Wydział posiada autonomię finansową. Podział środków finansowych jest regulowany stosownymi zarządzeniami rektora oraz regulaminami ustalonymi na poziomie Wydziału. Autonomia finansowa Wydziału sprzyja identyfikowaniu najważniejszych potrzeb i racjonalnemu wydatkowaniu środków. W ramach polityki finansowej Wydziału przewidziane są wydatki na działania o charakterze projakościowym (ocena: w pełni).

5. Badania naukowe prowadzone przez jednostkę

Na Wydziale Socjologiczno-Historycznym prowadzone są kierunki studiów oraz badania naukowe z dwóch obszarów: nauk humanistycznych (archeologia, historia) oraz społecznych (politologia, socjologia). Generuje to oczywiście kłopoty, ale też stwarza szanse na prowadzenie interdyscyplinarnych badań. Jak wynika z „Raportu samooceny” ostatnio – (MNiSW, rok 2010) – Wydział otrzymał kategorię C. Aktualnie na Wydziale realizowanych jest 10 grantów MNiSW lub NCN, w tym trzy promotorskie. Nie są one kwotowo wielkie, ale świadczą dobrze nie tylko o orientacji pronaukowej, ale także o skuteczności inicjatyw tego typu.

W każdej jednostce organizacyjnej są prowadzone również badania własne, najwięcej w Katedrze Politologii – 19 tematów. Sformułowania tematów badawczych mają zróżnicowany poziom ogólności. Obok zadań merytorycznie wyraźnie określonych, pojawiają się też tematy sformułowane hasłowo, oddające specyfikę danej subdyscypliny, np. *Myśl polityczna*, czy *Marketing polityczny*, bez wskazania problemu rozwiązywanego w ramach zadania określonego tym tematem. W najsilniejszym kadrowo Instytucie Historii, realizowanych jest 11 tematów, a wśród nich znajduje się temat *Problemy literatury polskiej XIX-XXI wieku*. Również w zakresie archeologii znaleźć można podobny przykład zbyt ogólnego sformułowania tematu badań – *Polskie regiony – trwanie i rekonstrukcja*. Wśród wyszczególnionych 58 tematów badawczych znajdują się też tytuły dwóch czasopism naukowych: „Rzeszowskie Studia Socjologiczne” oraz rocznik „Polityka i Społeczeństwo”.

Analiza działalności naukowo-badawczej wskazuje, że Wydział w niewielkim stopniu wykorzystuje swoją wyróżniającą, multidyscyplinarną specyfikę. Jest on raczej federacją dość autonomicznych jednostek organizacyjnych, pomiędzy którymi przepływ innowacyjnych rozwiązań, udział doktorantów i studentów w badaniach naukowych, publikowanie przez nich

prac, funkcjonowanie kół naukowych mógłby być znacznie bardziej intensywny. Również w odniesieniu do kadry naukowo-dydaktycznej można zaobserwować tendencję do pozostawania w dotychczasowym obszarze badawczym nawet przy przejściu do jednostki organizacyjnej Wydziału o innym zakresie działalności badawczej. W prowadzonych badaniach i publikowanych pracach dość wyraźnie widoczny jest dobrze rozumiany regionalizm – orientacja na specyfikę obszaru południowo-wschodniego.

Zbyt wiele prac, z punktu widzenia oceny parametrycznej, publikowanych jest w nisko punktowanych periodykach. W ostatnich latach statystyczny pracownik ocenianej jednostki legitymuje się jedną publikacją na dwa lata. W dorobku publikacyjnym Wydziału śladowo reprezentowane są teksty w czasopismach o wysokim IF w skali światowej (JCR), jak również europejskich (ERIH). Bilans dorobku publikacyjnego jest o wiele bardziej korzystny w przypadku monografii w języku polskim – rocznie publikuje się ich od 12 do 18. W zakresie aktywności publikacyjnej pracowników naukowo-dydaktycznych ocenianej jednostki zarysowuje się wyraźna polaryzacja. Z jednej strony około 20% pracowników istotnie zaznacza swoją obecność w życiu naukowym, wykazując dużą aktywność publikacyjną, ale jeszcze większy odsetek stanowią naukowcy „outsiderzy”, nieobecni w systemie komunikacji naukowej.

Z dostępnej dokumentacji wynika, że najwięcej punktów zgromadzili w roku ubiegłym politolodzy oraz historycy, znacznie mniej zaś socjologowie. W przeliczeniu na jednego pracownika naukowo-dydaktycznego zdecydowany prym wiodą politolodzy – ponad 20 punktów, zaś najślabiej wypadają socjologowie – poniżej 5. Niepokój budzić musi też duża liczba nauczycieli akademickich, którzy w kolejnych latach uzyskali 0 punktów – dwa lata temu było ich aż 45, zaś w minionym 39 (!).

W sposób dość czytelny realizowane są dwie strategie zmierzające do zmiany tego stanu rzeczy. Jedną z nich jest współwydawanie periodyków już dzisiaj wysoko punktowanych (np. „Ateneum”), drugą długookresowe inwestycje we własne, nowe czasopisma naukowe („Przestrzeń Społeczna” – pierwszy numer w wysokim stopniu spełnia wymogi oceny parametrycznej).

Jakkolwiek problematyka badań naukowych prowadzonych na Wydziale jest podporządkowana dość ścisłym rozgraniczeniom dyscyplinarnym, a aktywność publikacyjna pracowników Wydziału odznacza się umiarkowaną intensywnością, to jednak dziedziny i dyscypliny badań są spójne z zakresem kształcenia realizowanego na WS-H. Zdecydowanie wyróżnia się tutaj archeologia. Studenci tego kierunku nie tylko uczestniczą w rozbudowanych praktykach archeologicznych (również poza Polską), ale również prezentują swoje dokonania (własne czasopisma).

Niepokojąco duża, w stosunku do pracowników samodzielnych, jest liczba doktorantów. Pojawia się w związku z tym pytanie o możliwość efektywnej indywidualnej pracy z każdym z nich oraz obawa przed przeciążeniem obowiązkami opiekunów naukowych/promotorów (dopuszczalne jest prowadzenie przez jedną osobę 12 doktorantów). Problem zbyt wysokiej dopuszczalnej liczby doktorantów pozostających pod opieką jednego nauczyciela akademickiego był sygnalizowany także przez doktorantów w trakcie spotkania z Zespołem Oceniającym. Być może stanowi to jedną z przyczyn uderzająco niskiej efektywności studiów trzeciego stopnia, na co wskazuje wysoki procent skreślonych z listy doktorantów, bądź kończących studia bez uzyskania stopnia naukowego. Tylko pojedyncze osoby uzyskują stopień naukowy doktora.

Ruch naukowy studentów skupia się głównie w działających na Wydziale kołach naukowych. W chwili obecnej czynnie funkcjonuje 6 kół naukowych, rozkład tych organizacji pomiędzy kierunki przedstawia się w ten sposób, że na każdym kierunku funkcjonuje przynajmniej jedno koło.

Studenci w ramach swojej działalności publikują artykuły naukowe w czasopiśmie naukowych, takich jak „Analecta”, „Polityka i Społeczeństwo”, „Archeologia Żywa”. Poszczególne Koła starają się również wydawać własne publikacje. Dla przykładu Koło Naukowe Kulturoznawców wydaje czasopismo „Kulturalni”, Koło Naukowe Historyków – „Zeszyty Historyczne”, inne koła starają się opracowywać roczne sprawozdania ze swojej działalności, gdzie zamieszczane są publikacje z danego okresu podlegającego sprawozdaniu. Studenci działający w Kołach pozytywnie ocenili współpracę z pracownikami naukowymi, w szczególności z opiekunami kół. Często sami starają się oni zachęcić studentów do działalności w tym zakresie, studenci mogą liczyć na ich wsparcie merytoryczne, jak i organizacyjno-techniczne. Opiekunowie oprócz pomocy merytorycznej starają się także wykorzystywać swoje doświadczenie i kontakty, aby angażować studentów w różnego rodzaju projekty i zapewnić stosowne ich finansowanie Wydział nie zagwarantował poszczególnym kołom odrębnych pomieszczeń, gdzie studenci mogliby pracować. Nie stanowi to jednak dla nich szczególnego problemu, korzystają najczęściej z pomieszczeń i sprzętu komputerowego, jakimi dysponują poszczególne Instytuty, jak również z bibliotek funkcjonujących na Wydziale.

Studenci angażują się również w promocję popularnonaukową, kierowaną do młodzieży ponadgimnazjalnej.

Doktoranci Wydziału Socjologiczno-Historycznego prowadzą samodzielne badania naukowe oraz uczestniczą w programach badawczych w poszczególnych jednostkach. Niektóre z prowadzonych przez nich badań uwzględniają szerokie kwerendy i badania poza jednostką, a nawet za granicą.

W 2011 roku wdrożony został mechanizm ubiegania się o granty wydziałowe w ramach procedury konkursowej związanej z podziałem środków na rozwój młodej kadry i doktorantów, przez co zapewne jeszcze bardziej zwiększy się udział doktorantów w prowadzonych badaniach naukowych. W *Regulaminie podziału dotacji celowej na prowadzenie badań naukowych lub prac rozwojowych oraz zadań z nimi związanych, służących rozwojowi młodych naukowców oraz uczestników studiów doktoranckich [...]*, uchwalonym przez Radę WS-H, określone zostały zasady konkursu. Najważniejszą z nich jest możliwość zgłaszania tylko jednego indywidualnego projektu badawczego, niefinansowanego z innych źródeł. W sposób precyzyjny określone są także formalne kryteria rozpatrywania, realizacji oraz odbioru projektów. W roku 2012 złożono w ramach konkursu 25 wniosków. Przyznane kwoty są niekiedy znaczące (najwyższa 27 tys. zł; kilka dalszych oscyluje wokół 15 tys.; najniższy to 3 tys.). Wedle podobnych zasad dotacja podmiotowa została podzielona również rok wcześniej. Ze względu na czas trwania owych projektów brak jeszcze empirycznych przykładów nie tylko sposobów ich rozliczania, ale przede wszystkim samych rezultatów.

Wykaz publikacji doktorantów jest zgodny z zakresem działalności naukowej i dydaktycznej danych jednostek. Doktoranci licznie publikują artykuły i referaty konferencyjne.

Doktoranci wyrazili pozytywną opinię o możliwościach badawczych – Wydział umożliwia im prowadzenie samodzielnych badań naukowych poprzez m. in. udostępnianie pomieszczeń, aparatury badawczej, zasobów bibliotecznych oraz wsparcie merytoryczne opiekunów naukowych i pozostałych pracowników naukowych, a także środki finansowe..

W ocenianej jednostce warto byłoby podjąć działania w celu większego wykorzystania możliwości jakie stwarza multidyscyplinarność wydziału. Zaobserwowaną polaryzację aktywności publikacyjnej pracowników naukowo-dydaktycznych wydziału należałoby niwelować poprzez położenie nacisku na łączenie zadań nauczyciela akademickiego z działalnością badawczą. Namysłu wymaga także koncepcja studiów doktoranckich: ich masowość i przeciążenie części profesury stąd wynikające.

Ocena końcowa 5 kryterium ogólnego¹ ocena: znacząco

Syntetyczna ocena opisowa stopnia spełnienia kryterium szczegółowego

Dziedziny i dyscypliny badań naukowych prowadzonych na WS-H oraz ich zakres tematyczny są spójne z zakresem kształcenia na kierunkach studiów realizowanych na Wydziale oraz dyscyplinami w zakresie których prowadzone są studia doktoranckie.

Działanie podejmowane w ramach ruchu naukowego studentów należy ocenić dobrze. Władze Wydziału, poszczególni pracownicy naukowcy podejmują działania mające na celu aktywizację społeczności studenckiej w tym obszarze, służą również wsparciem merytorycznym. Należy jednak zauważyć, że Władze Wydziału nie podejmują stosownych kroków w celu zapewnienia wsparcia materialnego. Koła nie dysponują własnymi pomieszczeniami, nie mają udostępnianego na wyłączność sprzętu i materiałów, co w znaczny sposób ułatwiłoby ich pracę.

Doktoranci mają zapewnione wsparcie merytoryczne i materialne umożliwiające im prowadzenie samodzielnych badań. Projekty badawcze, w których realizację aktywnie zaangażowani są doktoranci oraz rozległe możliwości publikowania wyników badań, w bezpośredni sposób przyczyniają się do wzbogacenia efektów kształcenia osiąganych przez uczestników III stopnia, a zaangażowanie jednostki we wsparcie w tym zakresie zasługuje na pozytywną ocenę.

6. Uczestniczenie jednostki w krajowej i międzynarodowej wymianie studentów, doktorantów, pracowników naukowych i dydaktycznych oraz współpraca z krajowymi i międzynarodowymi instytucjami akademickimi, a także z przedsiębiorstwami i instytucjami

1).

Wydział realizuje różne formy współpracy naukowej w wymiarze międzynarodowym, jednak ich zakres tematyczny jest wyraźnie ograniczony, głównie do historii i archeologii. Także intensywność udziału w programach międzynarodowych jest umiarkowana, przy zauważalnej jednak dynamice wzrostu. Trudną do przecenienia rolę w nawiązywaniu współpracy naukowej z zagranicą zdają się odgrywać kontakty osobiste, niesformalizowane.

Udział studentów, doktorantów i pracowników w realizacji programów międzynarodowych jest zapewniony głównie w ramach podpisanych przez WS-H umów dwustronnych. Z możliwości tej korzysta rokrocznie ok. 30 studentów, ok. 30 pracowników oraz ok. 10 doktorantów. Partnerami Wydziału są ośrodki naukowe z Ukrainy, Francji, Niemiec, Rumunii, Czech, a nawet z Iranu. Najbardziej rozbudowana jest współpraca z najbliższymi sąsiadami. Przykładem tego mogą być projekty: „Wielokulturowe środowisko historyczne Lwowa”, jak również program badawczy „Galicja 1772-1918”. Niektóre z realizowanych tematów badawczych dotyczą również historii i kultury krajów pozaeuropejskich, m.in. Bliskiego Wschodu i Azji Środkowej, prowadzone są też badania nad krajami skandynawskimi.

Doktoranci mają możliwości wyjazdów zagranicznych w ramach podpisanych przez Wydział umów. W latach 2009-2011 ok. dziesięciu doktorantów skorzystało z tej możliwości (m.in. na Ukrainę, Litwę, do Czech, Szwajcarii, Niemiec, Izraela, Wielkiej Brytanii, Belgii). Doktoranci wyjeżdżają też na międzynarodowe konferencje naukowe, publikują w zagranicznych czasopismach.

WS-H zapewnia możliwości udziału studentów, doktorantów i pracowników w realizacji programów międzynarodowych, jednakże tematyka tych programów jest ograniczona głównie do historii i archeologii, nie obejmuje zatem całokształtu dyscyplin badawczych uprawianych na Wydziale, także intensywność udziału mierzona liczbą osób uczestniczących i stosunkiem

tej liczby do globalnej liczebności studentów, doktorantów i pracowników jest umiarkowana. Warto byłoby zatem dążyć do rozszerzenia zakresu tematycznego współpracy i zaangażowania w nią większej liczby osób.

2).

Głównym sposobem służącym internacjonalizacji procesu kształcenia jest udział w programie Erasmus. W ramach tego programu, średnio każdego roku – w ostatnich czterech latach - wyjechało od 14 do 17 studentów, zaś przyjęto od 3 do 8. W stopniu jeszcze bardziej śladowym podobna aktywność obecna jest wśród doktorantów. W ramach Programu Erasmus, od roku akademickiego 2006/2007 do roku akademickiego 2011/2012 wyjechało za granicę siedmiu uczestników studiów III stopnia.

Wydział dąży do coraz szerszej internacjonalizacji procesu kształcenia na studiach III stopnia, jednakże zbyt mały nacisk kładzie na kształcenie w zakresie języków obcych, które nie są objęte programem zajęć obowiązkowych ani fakultatywnych na studiach doktoranckich. Doktoranci nie mają możliwości bezpłatnego doskonalenia swoich kompetencji językowych, których się od nich wymaga na wysokim poziomie.

W równie niewielkim stopniu z możliwości wyjazdów ramach programu Erasmus korzystają nauczyciele akademicy – od 1 do 5 osób rocznie wyjeżdża i tyłuż przyjeżdża. Z większym rozmachem organizowane są polsko-niemieckie spotkania młodzieży.

Nieco większe możliwości internacjonalizacji są zapewnione w ramach umów dwustronnych (staże, praktyki). W latach 2009-2011 uczestniczyło w nich od 17 do 65 studentów (zaobserwować można zatem wyraźną tendencję wzrostową) oraz od 6 do 13 pracowników.

Internacjonalizacja procesu kształcenia w ocenianej jednostce znajduje się w początkowej fazie rozwoju, działania w tym zakresie oraz udział studentów i pracowników ma charakter incydentalny.

3).

Ze względu na ograniczoną aktywność ocenianej jednostki w krajowej i międzynarodowej współpracy z instytucjami akademickimi, trudno w sposób jednoznaczny ocenić wpływ tej współpracy na prowadzone kształcenie i jego efekty, nie rozpatrując ich w ujęciu jednostkowym. Wśród dobrych praktyk realizowanych na Wydziale w zakresie wpływu współpracy międzynarodowej na prowadzone kształcenie wskazać należy przede wszystkim realizację programu *Budowa potencjału dydaktycznego UR na poziomie europejskim* (wizyty studyjne w Wielkiej Brytanii i we Włoszech służące identyfikacji dobrych praktyk w zakresie projektowania programów kształcenia), a także działania związane z doskonaleniem programu kształcenia na kierunku *socjologia* oraz na studiach doktoranckich w tej dyscyplinie (wizyty studyjne w Stanach Zjednoczonych, współpraca z ośrodkami we Włoszech, Turcji, Brazylii), które zaowocowały wypracowaniem nowego programu nauczania w zakresie socjologii teoretycznej, udoskonalenia programu kształcenia na kierunku *praca socjalna* w odniesieniu zarówno do aktualizacji treści kształcenia, jak i wprowadzenia nowych metod.

Współpraca z ośrodkami krajowymi i zagranicznymi przybiera zróżnicowane formy, obok charakteryzowanej wcześniej wymiany studentów i pracowników, organizowane są wspólne konferencje, inicjowane wspólne publikacje, podejmowane wspólne prace wykopaliskowe, z drugiej jednak strony nie wszystkie działania odznaczają się jednakową intensywnością, mierzoną np. liczbą osób uczestniczących w ich realizacji i stosunkiem tej liczby do liczby pracowników zatrudnionych na Wydziale i studentów oraz doktorantów na nim się kształcących. Na podkreślenie zasługuje działalność jednostki na rzecz regionu. Należałoby natomiast rekomendować wzmocnienie obecności Wydziału przede wszystkim na arenie międzynarodowej, nie tylko poprzez intensyfikację powiązań naukowych, ale także

zwiększenie mobilności pracowników naukowo-dydaktycznych, doktorantów i studentów i zaangażowanie w nią większości pracowników Wydziału.

4).

Widoczna jest – wprawdzie w niewielkim wymiarze – współpraca z różnymi instytucjami krajowymi: kulturalnymi, społecznymi, rzadziej gospodarczymi. W przypadku archeologów odnosi się ona również do instytucji naukowo-badawczych, w tym placówek PAN. Wyraźniej obecny jest oceniany Wydział w regionie. Mamy do czynienia z licznymi przedsięwzięciami świadczącymi o stałej współpracy. Szereg inicjatyw jest inspirowanych/współprowadzonych z innymi podmiotami publicznymi. Prowadzona jest też działalność ekspercka, bądź popularyzatorska.

Analiza raportu samooceny i przebiegu spotkań zespołu oceniającego z przedstawicielami pracodawców i z interesariuszami wewnętrznymi pozwala stwierdzić, że tworzenie i zmiany programów studiów uwzględniają tendencje rynkowe oraz opinie absolwentów i ich pracodawców.

Raport samooceny, zwłaszcza w części VI, dostarcza wielu informacji o współpracy Wydziału z otoczeniem społeczno-gospodarczym. Z analizy tych informacji i dokumentów udostępnionych zespołowi oceniającemu podczas wizytacji wynika, że otoczenie społeczno-gospodarcze partycypuje w osiąganiu efektów kształcenia przez studentów i słuchaczy studiów podyplomowych – szczególnie w zakresie kształtowania kompetencji społecznych i praktycznych, poprzez praktyki obowiązkowe i dobrowolne, staże oraz wolontariat – oraz w ich ocenie i doskonaleniu. W ramach współpracy ocenianej jednostki z otoczeniem społeczno-gospodarczym realizowany jest projekt mający na celu przegląd i modernizację programu kształcenia na kierunkach *socjologia* i *praca socjalna*, prowadzona jest ankietyzacja pracodawców zatrudniających absolwentów kierunku archeologia, mająca na celu ocenę osiąganych efektów kształcenia i identyfikację oczekiwanych zmian w programie. Określenie efektów kształcenia są także konsultowane pod kątem ich zgodności ze standardami zawodowymi (np. z Kuratorium Oświaty w Rzeszowie, Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie, Regionalnym Ośrodkiem Pomocy Społecznej, Miejskim Ośrodkiem Pomocy Społecznej w Rzeszowie oraz z Centrum Informacji i Planowania Karier Zawodowych w Rzeszowie).

Ocena końcowa 6 kryterium ogólnego ² częściowo

Syntetyczna ocena opisowa stopnia spełnienia kryteriów szczegółowych

1) Wydział oferuje studentom, doktorantom oraz pracownikom możliwości udziału w realizacji programów międzynarodowych, głównie w ramach umów dwustronnych, jednakże zakres tematycznych tych programów jest ograniczony głównie do historii i archeologii oraz aktywność wymienionych kategorii uczestników jest niewielka. (ocena: częściowo)

2) Proces internacjonalizacji procesu kształcenia w ocenianej jednostce znajduje się w początkowej fazie, choć daje się zauważyć pewną dynamikę rozwojową. Udział w wymianie studentów, doktorantów i pracowników w ramach programu Erasmus, zarówno jeśli chodzi o liczbę osób wyjeżdżających, jak i przyjeżdżających jest bardzo ograniczony. Nieco większą intensywność działań o charakterze internacjonalizacyjnym można zaobserwować w ramach umów dwustronnych, ale przybiera ona głównie formę praktyk lub staży i ma przede wszystkim charakter jednokierunkowy (WS-H prawie nie przyjmuje studentów instytucji partnerskich a w bardzo ograniczonej liczbie przyjmuje pracowników). Ze względu na nieliczny udział pracowników, doktorantów i studentów w tych działaniach trudno jest dokonać generalnej oceny wpływu przedsięwzięć o charakterze internacjonalizacyjnym na realizację procesu kształcenia i jego efekty, gdyż wpływ ten jest ograniczony do

jednostkowych przypadków, których przykłady zostały wskazane w raporcie samooceny (ocena: częściowo).

3) Wpływ współpracy krajowej oraz międzynarodowej Wydziału z ośrodkami akademickimi jest zauważalny w odniesieniu do prowadzonego kształcenia, w zakresie aktualizacji treści kształcenia, doskonalenia metod kształcenia, identyfikowania i naśladowania dobrych praktyk zagranicznych w projektowaniu programów kształcenia, zapewnienia studentom i doktorantom (dotyczy to szczególnie archeologii) możliwości nabywania efektów kształcenia w środowisku pracy; w odniesieniu do działalności naukowo-badawczej – w inicjowaniu wspólnych programów badań, publikacji, konferencji, uzyskaniu możliwości dostępu do nowych źródeł. Wpływ ten nie obejmuje jednak w równym stopniu wszystkich kierunków studiów i dyscyplin reprezentowanych na Wydziale (ocena: częściowo)

4) Wpływ współpracy Wydziału z otoczeniem społeczno-gospodarczym na osiągnięte efekty kształcenia jest znaczący, choć niejednakowy w odniesieniu do wszystkich kierunków i rodzajów studiów prowadzonych w ocenianej jednostce (w większym stopniu dotyczy to studiów podyplomowych oraz studiów na kierunku archeologia). Otoczenie społeczno-gospodarcze partycypuje w osiąganiu efektów kształcenia przez studentów i słuchaczy studiów podyplomowych – szczególnie w zakresie kształtowania kompetencji społecznych i umiejętności praktycznych (ocena: znacząco).

7. Wsparcie naukowe, dydaktyczne i materialne zapewniane przez jednostkę studentom i doktorantom w procesie uzyskiwania efektów uczenia się

1).

Opieka socjalna

Ogólne zasady udzielania pomocy materialnej studentom wszystkich stopni obowiązujące na UR zostały określone w "Regulaminie przyznawania świadczeń pomocy materialnej oraz miejsc w domach studenta dla studentów Uniwersytetu Rzeszowskiego" (załącznik do zarządzenia Rektora UR nr 68/2011), ustalonym w porozumieniu Samorządem Studenckim. Regulamin ten obowiązuje łącznie z uszczegółowieniem: "W sprawie szczegółowych zasad przyznawania stypendium socjalnego, stypendium specjalnego dla osób niepełnosprawnych oraz zapomogi w roku akademickim 2011/2012" (zarządzenie Rektora UR nr 78/2011). Przydzielanie stypendium doktoranckiego reguluje "Regulamin przyznawania stypendiów doktoranckich dla uczestników studiów doktoranckich Uniwersytetu Rzeszowskiego" (zarządzenie Rektora nr 101/2009). Maksymalna liczba stypendiów w roku akademickim 2011/2012 wynosiła po 6 dla archeologii i historii oraz 5 dla socjologii. Postanowienia regulaminu nie odbiegają od rozwiązań standardowo przyjmowanych na polskich uniwersytetach. Doktoranci Wydziału mogą także korzystać z administrowanej przez Uniwersytet pomocy z budżetu państwa, korzystanie z której określone jest przez "Regulamin ustalania wysokości przyznawania i wypłacania świadczeń pomocy materialnej dla doktorantów Uniwersytetu Rzeszowskiego" z dnia 14 maja 2010 roku. Ogólnie system pomocy materialnej dla doktorantów należy określić jako w pełni wystarczający, uregulowany i oparty na jasnych i sprawiedliwych zasadach. Trzeba podkreślić, że wszystkie bez wyjątku regulaminy, zarządzenia, formularze wniosków itp. są bardzo łatwo dostępne na stronach internetowych Wydziału (dotarcie do nich za pomocą wyszukiwarki zajmuje kilka sekund). Ocena systemu pomocy materialnej dla doktorantów wizytowanej jednostki jest pozytywna. Wydział Socjologiczno-Historyczny posiada jasne zasady przyznawania stypendiów doktoranckich, stypendiów dla najlepszych doktorantów oraz świadczeń z funduszu pomocy materialnej. Przyznawanie świadczeń finansowych na Wydziale odbywa

się zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa, w sposób przejrzysty. Doktoranci nie mają zastrzeżeń do polityki stypendialnej.

Należy zastanowić się jednak nad terminem składania wniosków o przyznanie stypendium doktoranckiego. Obecnie można to czynić do 15 września, przez co stypendia wypłacane są dopiero w listopadzie (ze spłatą), co jest niekorzystne dla doktorantów, którzy przez miesiąc pozostają bez tych środków.

Od 2011 roku uczestnicy studiów III stopnia mogą ubiegać się środki z dotacji celowej na prowadzenie badań naukowych oraz prac rozwojowych oraz zadań z nimi związanych, służących rozwojowi młodych naukowców oraz uczestników studiów doktoranckich. Większość środków przeznaczana jest na finansowanie badań doktorantów.

Kompetencje w zakresie przyznawania świadczeń pomocy materialnej dla studentów spoczywają na Wydziałowej Komisji Stypendialnej oraz – na szczeblu centralnym – Odwoławczej Komisji Stypendialnej, powołanych odpowiednio przez Dziekana i Rektora. Podczas wizytacji nie został jednak przedstawiony stosowny wniosek organu Samorządu Studentów skierowany do Dziekana o przekazanie kompetencji w zakresie przyznawania świadczeń pomocy materialnej. Komisja działająca na Wydziale Socjologiczno–Historycznym powołana została zgodnie z postanowieniami regulaminu, przez Dziekana spośród osób delegowanych przez Samorząd Studentów. W kompetencji Wydziałowej Komisji pozostaje m.in. przyznawanie stypendium socjalnego, miejsca w domu studentów itp. Odwoławcza Komisja Stypendialna rozpatruje odwołania od decyzji Wydziałowej Komisji Stypendialnej, jak również wydaje decyzje o przyznaniu stypendium Rektora dla najlepszych studentów. Od decyzji tej Komisji student ma możliwość złożenia wniosku o ponowne rozpatrzenie sprawy do Rektora. Zapewniony jest zatem odpowiedni tok instancyjny.

Skład komisji w obu przypadkach w większości stanowią studenci, oprócz nich w skład powołani są również pracownicy dziekanatów. Posiedzenia Komisji Wydziałowej odbywają się regularnie, zazwyczaj raz w miesiącu. Dla zapewnienia odpowiedniej pracy Komisji, Regulamin przewiduje, że w przypadku dwukrotnej nieusprawiedliwionej nieobecności członek Komisji zostaje wykluczony. Komisja prowadzi stosowną dokumentację swojej działalności w postaci protokołów.

Studenci pozytywnie ocenili funkcjonowanie systemu opieki socjalnej, którą są objęci przez Wydział. Są oni odpowiednio poinformowani o zasadach i warunkach przyznawania świadczeń pomocy materialnej. Świadczenia przyznawane są terminowo. Wysokość poszczególnych stypendiów jest adekwatna do osiągnięć i potrzeb studentów.

Pomoc dydaktyczna i naukowa:

Studenci pozytywnie oceniają opiekę naukową i dydaktyczną oferowaną na Wydziale. Wskazują na wysoko wykwalifikowaną kadre, która ma znaczny wpływ na podniesienie jakości kształcenia na poszczególnych kierunkach. Studenci zgodnie twierdzą, że forma zajęć zawsze dopasowana jest do treści objętych programem danego przedmiotu. Podobnie jest z formą zaliczenia poszczególnych zajęć. Pozwala ona na pełną weryfikację wiedzy i umiejętności nabytych przez studentów na danym etapie procesu kształcenia. Odpowiednio, w ocenie studentów określona jest również punktacja ECTS.

Studenci mogą również liczyć na pomoc ze strony pracowników naukowych podczas zajęć, jak również w trakcie dyżurów. Konsultacje odbywają się regularnie, pracownicy są na nich obecni.

Ocena praktyk zawodowych odbywanych w ramach programu kształcenia kształtuje się różnie w zależności od kierunku studiów. W przypadku socjologii i historii praktyki nie stanowią wartości dodanej w procesie kształcenia. Studenci nie przywiązują do nich dużej wagi. Uważają, że system organizacji praktyk, jak również sposób weryfikacji umiejętności nabytych podczas ich odbywania nie działają prawidłowo. Nie zostały bowiem wypracowane standardy, na podstawie których odbywałoby się zaliczanie praktyk. Studenci nie mają

obowiązku prezentacji czy sprawozdania z tego, czego się nauczyli. Wydział nie kontroluje w dostateczny sposób tego, co studenci na praktykach robią, do jakich zadań są przydzielani. Taki problem nie pojawia się w przypadku archeologii – studenci tego kierunku pozytywnie ocenili tę formę kształcenia. Odbywają oni praktyki w stosunkowo dużym wymiarze godzin, stanowią one jeden z ważniejszych elementów procesu kształcenia.

Poziom lektoratów z języków obcych przedstawia się różnie w zależności od kierunku. Na socjologii, pomimo tego, że studenci w trakcie rekrutacji mieli możliwość zadeklarowania swojego udziału w lektoracie z języka niemieckiego, nie został on uruchomiony w toku studiów. Wydział nie wprowadził jednolitej procedury weryfikacji poziomu znajomości języków obcych wśród studentów. Powoduje to, że w niektórych sytuacjach nie ma stosownego podziału na grupy zaawansowania i w konsekwencji studenci biegle posługujący się językiem obcym odbywają zajęcia z osobami początkującymi. Sytuacja kształtuje się różnie, w zależności od poszczególnych kierunków. Studenci mają również możliwość skorzystania z oferty Centrum Językowego, w ramach której prowadzone lektoraty. Zajęcie te są odpłatne jednak cena za kurs semestralny jest dużo niższa niż w przypadku prywatnych szkół językowych działających na lokalnym rynku. Studenci poza tym mają szeroką ofertę języków do wyboru.

Środowisko doktorantów wyraziło głęboką aprobatę dla systemu opieki naukowej i dydaktycznej funkcjonującej na Wydziale. Podczas spotkania z Zespołem Oceniającym oraz podczas indywidualnych rozmów, doktoranci ocenili niezwykle pozytywnie kadre naukowo – dydaktyczną, prowadzącą zajęcia na studiach doktoranckich.

Wydział właściwie prowadzi system opieki naukowej doktorantów poprzez regularnie dokonywaną ocenę ich działalności naukowej, organizacyjnej i dydaktycznej (sprawozdania roczne, system weryfikacji semestralnej). Niepokoić może dopuszczalna liczba doktorantów, których opiekunem naukowym/promotorem jest jeden pracownik naukowy (12 osób) oraz fakt ustalania opiekunów naukowych w trakcie I semestru studiów. Może to prowadzić do niewłaściwego wykorzystania pierwszych miesięcy studiów doktoranckich.

Baza materialna i infrastruktura dydaktyczna Wydziału Socjologiczno-Historycznego, wyposażenie i zasoby biblioteczne można uznać za stwarzające bardzo dobre warunki do studiowania.

Podczas rozmowy z Zespołem Oceniającym, doktoranci chwalili przede wszystkim możliwość korzystania z bibliotek instytutowych oraz możliwość zamawiania niedostępnej literatury – istnieje procedura uzupełniania zasobów bibliotecznych.

System opieki naukowej, dydaktycznej i materialnej uwzględnia potrzeby studentów doktorantów niepełnosprawnych. Wydział Socjologiczno-Historyczny stwarza warunki sprzyjające wyrównywaniu szans osób niepełnosprawnych. Stworzono i zapewniono stały, praktyczny dostęp do wielu udogodnień technicznych ułatwiających, m.in. łatwy dojazd i dojście do budynku oraz do wszystkich sal dydaktycznych, szerokie korytarze, windy.

Doktoranci bardzo pozytywnie ocenili pracę Dziekanatu zajmującego się sprawami doktoranckimi, zaznaczając otwartość, elastyczność, dobry przepływ informacji, m.in. poprzez listy mailingowe.

2).

Na Wydziale nie pojawiają się rażąco sytuacje konfliktowe. Te, które do tej pory miały miejsce określone zostały przez studentów jako incydentalne. Najczęściej mają one charakter indywidualny i tak też są rozwiązywane. Sytuacje konfliktowe, w jakie zaangażowana byłaby większa liczba studentów dotyczyły, w jednym przypadku, sposobu prowadzenia zajęć i stosunku do studentów jednej z osób prowadzących zajęcia. Studenci wskazali, że osoba ta jest w stosunku do nich niemiła, nadmiernie wymagająca, często bezpodstawnie utrudnia zaliczenie przedmiotu. Opinia ta potwierdziła się również w ankiecie dotyczącej pracowników naukowo-dydaktycznych. Niestety zarówno w przypadku bezpośrednich

sygnałów ze strony studentów, jak również negatywnych wyników ankiet w stosunku do prowadzącej nie zostały podjęte żadne działania. Należy podkreślić, że sytuacja taka trwa niezmiennie od kilku lat. Władze Wydziału tłumaczą brak stosownych działań tym, że nie zostały w stosunku do tej osoby wyciągnięte negatywne konsekwencje, ponieważ w niedługim czasie wygaśnie z nią stosunek pracy, na podstawie którego jest obecnie zatrudniona. Władze nie mają zamiaru go w takiej sytuacji przedłużyć. Należy bezsprzecznie stwierdzić, że taka sytuacja jest trudna do zaakceptowania.

Na poziomie wydziałowym nie ma sformalizowanych procedur rozwiązywania sytuacji konfliktowych. Działania nie mają charakteru formalnego, ale dzięki stosowanym standardom postępowania (m.in. zasadzie otwartych drzwi) system funkcjonuje w sposób prawidłowy. Podczas spotkania z Zespołem Oceniającym doktoranci podkreślili, iż sytuacje konfliktowe zdarzają się niezwykle rzadko i najczęściej rozwiązywane są polubownie w ramach Zakładów. Zaznaczyli również, iż w razie potrzeby zwróciliby się bez obaw do Kierownika Studiów Doktoranckich.

3).

Na Wydziale funkcjonuje Samorząd Studentów. Działania Samorządu skupiają się na organizowaniu imprez integracyjnych i angażowaniu się w ogólnouczelniane działania o charakterze promocyjnym takie jak np. „Drzwi Otwarte”. Samorząd poza tymi działaniami nie jest w żaden sposób zaangażowany w inicjatywy podejmowane w ramach systemu jakości kształcenia, funkcjonującego na Wydziale. Zarówno w Radzie Wydziału, jak również w poszczególnych organach zajmujących się jakością kształcenia często powołani są studenci spoza samorządu, wybór tych osób jest przypadkowy. Powoduje to brak jakiegokolwiek przepływu informacji. Samorząd nie wie, jakie działania są aktualnie podejmowane w ramach systemu, nie jest w żaden sposób w nie zaangażowany. Samorządowcy nie identyfikują swojego miejsca w systemie.

Samorząd z racji tego, że Wydział znajduje się w budynku Rektoratu, nie został wyposażony we własną siedzibę. Korzysta z lokalu przeznaczonego dla samorządu ogólnouczelnianego. Dla studentów fakt ten nie stanowi problemu, wskazują wręcz że to dla nich wygodne rozwiązanie. Siedziba ta nie jest jednak w odpowiedni sposób wyposażona w sprzęt biurowy potrzebny do pracy studentom. W chwili obecnej działa w niej jeden komputer. Wydaje się zasadnym, aby Wydział wobec tego, że nie musi udostępniać oddzielnego pomieszczenia, ułatwić studentom pracę chociaż w ten sposób, że udostępni im stosowny sprzęt komputerowy. Samorząd nie wynegocjował również z Władzami Wydziału wysokości budżetu, w oparciu o który podejmowałby działania. Jak stwierdzili samorządowcy to również nie stanowi problemu, gdyż stałym źródłem finansowania pozostają środki ogólnouczelniane, jakim dysponuje samorząd na szczeblu centralnym. Dodatkowo Samorząd może liczyć na doraźną pomoc finansową ze strony Wydziału w ramach poszczególnych projektów.

Samorząd wskazał, że mimo ogólnie dobrych kontaktów z Władzami Wydziału, w przypadku pojawienia się problemów przy realizowaniu poszczególnych projektów studenci często czują się pozostawieni sami sobie. Wydział nie hamuje ich inicjatyw, jednak nie podejmuje prób pomocy i stosownego wsparcia. Problem ten ujawnił się również po rozmowie z Władzami Wydziału, nie wiedzą one często o tym, z jakimi problemami borykają się studenci, nie podejmują w związku z tym stosownych kroków, aby im pomóc. Studenci wskazali również na to, że często wewnętrzne konflikty pomiędzy pracownikami Wydziału, odbijają się na osobach, które zaangażowane są w pracę społeczno-organizacyjną, jak również naukową. Zachowanie poszczególnych prowadzących w stosunku do studentów, którzy współpracują z innymi niezaprzyjaźnionymi pracownikami Wydziału często jest niemile i uszczypliwe. Osoby takie często utrudniają studentom załatwienie poszczególnych spraw związanych z procesem kształcenia. Sytuację taką należy ocenić stanowczo negatywnie.

Osobiste relacje kadry nie mogą bowiem w żaden sposób wpływać na relację ze studentami, którzy w poszczególne konflikty nie są w ogóle zaangażowani.

Samorząd Doktorantów na Wydziale Socjologiczno-Historycznym jest ważnym i aktywnym uczestnikiem dyskusji wydziałowych. Jego członkowie, jako przedstawiciele środowiska doktorantów uczestniczą w pracach Rady Wydziału, jak również opiniują przedstawiane im wydziałowe akty prawne dotyczące doktorantów. Samorząd działa sprawnie, transparentnie i jest istotnym czynnikiem integrującym środowisko doktorantów w ramach tak poszczególnych Instytutów, jak i całego Wydziału.

Samorząd Doktorantów nie posiada biura, ale, jak zostało stwierdzone podczas spotkania z Zespołem Oceniającym, nie ma takiej potrzeby. Wydział w razie potrzeby zapewnia pomieszczenia do spotkań i pracy. Wydziałowy Samorząd Doktorantów nie dysponuje stałym budżetem, ale nie jest on im potrzebny. W razie potrzeb zwracają się do Władz.

Na Wydziale Socjologiczno-Historycznym nie istnieje inna organizacja zrzeszająca wyłącznie doktorantów. Uczestnicy studiów III stopnia mogą jednakże rozwijać swoje zainteresowania naukowe i dyskutować w ramach prężnie działającego Koła Naukowego Studentów i Doktorantów Historii Uniwersytetu Rzeszowskiego.

Ocena końcowa 7 kryterium ogólnego² w pełni

Syntetyczna ocena opisowa stopnia spełnienia kryteriów szczegółowych

1) System opieki materialnej należy ocenić jako prawidłowy. Proces i zasady przyznawania świadczeń pomocy dla studentów działają w sposób odpowiedni. Podobnie, pozytywnie należy ocenić, system opieki naukowej i dydaktycznej. Zastrzeżenia budzi jednak organizacja praktyk, która powinna zostać ujednoczona i w większym stopniu weryfikować wiedzę i umiejętności nabyte przez studentów w trakcie trwania praktyk. Stosowne zmiany powinny również zostać wprowadzone w przypadku lektoratów z języków obcych – chodzi przede wszystkim o dokładną weryfikację stopnia znajomości języka obcego przez studentów i przydzielanie ich na tej podstawie do grup o odpowiednim poziomie zaawansowania.

Baza materialna i infrastruktura dydaktyczna Wydziału Socjologiczno-Historycznego, wyposażenie, zasoby biblioteczne i socjalne można uznać za stwarzające bardzo dobre warunki do studiowania. Należy jednak wskazać pewne elementy, które powinny zostać udoskonalone. Przede wszystkim trzeba szerzej objąć studia III stopnia wewnętrznym systemem zapewniania jakości kształcenia, wprowadzając istniejące na studiach I i II stopnia narzędzia, takie jak ankiety. Warto byłoby także, w celu zwiększenia efektywności pierwszego semestru studiów doktoranckich, zapewnić możliwość wyboru opiekuna naukowego przez rozpoczęciem studiów (ocena: w pełni).

2) Na Wydziale Socjologiczno-Historycznym nie istnieją sformalizowane procedury rozwiązywania sytuacji konfliktowych. Istnieje pilna potrzeba wypracowania i uchwalenia stosownych procedur, gdyż w przypadku wystąpienia poważnych konfliktów (taki przykład został opisany wyżej) nie ma możliwości znalezienia dobrych rozwiązań. Należy jednakże podkreślić, iż przyjazna atmosfera panująca w jednostce i stosowane standardy postępowania do tej pory skutecznie zapobiegały powstawaniu i ewentualnej eskalacji problemów. Jednostkowe przypadki konfliktów, jakie pojawiają się na Wydziale są odpowiednio rozwiązywane (ocena: znacząco)

3) Działania Samorządu Studentów i Doktorantów oraz współpracę władz Wydziału z reprezentacją studentów i doktorantów należy ocenić pozytywnie. Zastrzeżenia budzi brak zaangażowania samorządowców w działania systemu zapewniania jakości kształcenia. Należałoby zadbać o wzmocnienie aktywności zarówno Samorządu, jak i przedstawicieli i władz Wydziału w zakresie autentycznego zaangażowania, szczególnie studentów, w działalność Wydziału (ocena: w pełni).

8. System wewnętrznych przepisów prawnych normujących proces zapewnienia jakości kształcenia, jego spójność i zgodność z przepisami powszechnie obowiązującymi

Główne kierunki rozwoju Uniwersytetu Rzeszowskiego zostały wytyczone w Strategii Rozwoju (uchwała Senatu URz nr 46/02/2009 z 26.02.2009), która stanowi, iż o prestiżu Uczelni decyduje m.in. „wysoka jakość kształcenia, otwarta na nowe metody i techniki nauczania”. W myśl tego aktu Uczelnia jest zobowiązana do prowadzenia kształcenia na wysokim poziomie i w tym celu utworzony zostaje wewnętrzny system oceny jakości kształcenia, który obejmuje m.in. „monitorowanie standardów akademickich; ocenę procesu nauczania – obowiązkową ewaluację pracy dydaktycznej nauczycieli akademickich przez studentów oraz włączenie jej jako jednego z kryteriów okresowej oceny pracowników dydaktycznych; ocenę jakości warunków prowadzenia zajęć dydaktycznych; wypracowanie mechanizmów zapewniających integrowanie badań i kształcenia; ocenę dostępności informacji na temat kształcenia; wypracowanie instrumentów służących realizacji powyższych zadań”. Również strategia rozwoju Wydziału Socjologiczno-Historycznego na lata 2009-2013 (uchwała Rady Wydziału z 22.01.2009) uznaje jakość kształcenia za kluczowy czynnik decydujących o pozycji jednostki zarówno w Uczelni, jak również poza nią. W świetle tego dokumentu podstawowe obszary aktywności Wydziału w tym zakresie powinny odnosić się do następujących aspektów: „struktura i rozwój instytucjonalny” (rozwój kadry naukowej i wzmocnienie kadrowe istniejących Instytutów Archeologii, Historii, Socjologii oraz utworzenie Instytutu Politologii), „uprawnienia akademickie i badania naukowe” (podnoszenie jakości badań naukowych), „studia i studenci” (podnoszenie jakości kształcenia na studiach I, II i III stopnia oraz studiach podyplomowych, dostosowywanie programów studiów do aktualnych potrzeb zewnętrznych i uwarunkowań wewnętrznych), „baza materialna” (podnoszenie jakości zaplecza naukowo-dydaktycznego Wydziału).

Ramy organizacyjno-prawne wewnętrznego systemu zapewniania jakości kształcenia w Uniwersytecie Rzeszowskim zostały ustanowione uchwałą Senatu nr 212/09/2010 z 30.09.2010 oraz zarządzeniem Rektora nr 59/2010 z 20.12.2010 r. Obecnie podstawę prawną funkcjonowania tego systemu stanowi uchwała Senatu z dnia 24.11.2011r. w sprawie funkcjonowania Wewnętrznego Systemu Zapewnienia Jakości Kształcenia (uchwała nr 333/11/2011), która w przeważającej mierze utrzymuje w mocy dotychczas istniejące w tym zakresie mechanizmy i procedury. W myśl § 1 ww. aktu prawnego celem funkcjonowania wewnętrznego systemu zapewnienia jakości kształcenia jest „podejmowanie wszelkich działań na rzecz stałego podnoszenia jakości kształcenia, z uwzględnieniem specyfiki poszczególnych jednostek organizacyjnych Uniwersytetu Rzeszowskiego oraz z poszanowaniem godności zatrudnionych pracowników i studentów”, a w konsekwencji budowanie kultury jakości wśród wszystkich członków społeczności akademickiej. Zgodnie z § 6 system ten „jest realizowany w trybie ciągłym” przez Uczelniany Zespół ds. Zapewnienia Jakości Kształcenia (dalej UZJK), Sekcję Jakość Kształcenia (dalej SJK), Biuro Karier oraz wydziałowe zespoły ds. zapewnienia jakości kształcenia (dalej WZJK). UZJK wyznacza ogólne kierunki rozwoju systemu, dokonuje jego oceny oraz formułuje ewentualne propozycje zmian. Do jego obowiązków należy również zapewnienie porównywalności i jednoznaczności działań podejmowanych w skali Uczelni. W dokumentacji znajdują się akt powołania oraz protokoły z posiedzeń UZJK. Odpowiedzialnym za prowadzenie analiz, dokumentowanie ich wyników oraz sugerowanie ewentualnych zmian pokontrolnych w jednostkach Uczelni jest SJK. Na Wydziale Socjologiczno-Historycznym WZJK powołany został dopiero w 2012 r. (decyzja Dziekana z 1.03.2012 r.), pomimo iż obowiązek utworzenia tego organu wynikał już z poprzednio obowiązującej uchwały Senatu nr 212/09/2010 z 30.09.2010 r. Równocześnie na poziomie poszczególnych instytutów/katedr powołane zostały kierunkowe zespoły jakości kształcenia (na marginesie należy wskazać, iż zalecane jest

stosowanie ujednoczonej nomenklatury na oznaczenie zespołów kierunkowych, które są różnie nazywane w różnych dokumentach). Dotychczas ich prace, jak również prace WZJK koncentrowały się wyłącznie na procesie ankietyzacji. W tym miejscu warto wskazać na relatywnie dużą aktywność kierunkowego zespołu jakości kształcenia w Instytucie Socjologii, który obok wspomnianych ankiet zajmował się również problematyką sposobu kontroli jakości prac dyplomowych i projektów badawczych, analizą protokołów egzaminacyjnych oraz sylabusów, opracował również swoje wewnętrzne procedury funkcjonowania. Dokumentacja prac WZJK oraz zespołów kierunkowych, pomimo iż skromna, prowadzona jest poprawnie. Ponadto w związku z wejściem w życie rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego w sprawie Krajowych Ram Kwalifikacji powołana została specjalna komisja, której celem jest opracowanie projektów dokumentów dostosowujących prowadzone kierunki studiów do nowych regulacji prawnych. Obok ww. organów odpowiedzialnymi za jakość kształcenia na Wydziale Socjologiczno-Historycznym są Rada Wydziału oraz rady instytutów/katedr. Rada Wydziału podejmuje uchwały na podstawie swoich ustawowych i statutowych kompetencji w zakresie wybranych aspektów jakości kształcenia, które stanowią następnie podstawę działań innych organów Wydziału. Bardzo wysoko należy ocenić pracę rad poszczególnych instytutów/katedr. Brakuje jednak w tym zakresie spójnej koncepcji ich funkcjonowania i wymiany doświadczeń oraz wyników prowadzonych analiz. Poszczególne instytuty/katedry podejmują wiele oddolnych inicjatyw mających na celu stałe podnoszenie jakości kształcenia w wybranych obszarach. Instytut Socjologii w swoich pracach zajmuje się m.in. analizą programów studiów pod kątem ich dostosowania do potrzeb rynku pracy, kształceniem na studiach podyplomowych, zatwierdzaniem prac magisterskich oraz dyskusją o koncepcji prac doktorskich. W protokołach z posiedzeń Instytutu Historii widać, iż jego aktywność, obok analiz programów kształcenia koncentruje się na prawidłowym przygotowaniu sylabusów oraz prowadzonych badaniach naukowych. Katedra Politologii natomiast poświęca swoją uwagę następującym problemom: efekty kształcenia, sylabusy, sposób prowadzenia zajęć i seminariów, dokonuje analizy przyczyn rezygnacji ze studiów oraz motywuje pracowników do pracy naukowej. W pracach Instytutu Archeologii widoczny jest natomiast duży nacisk położony na proces kształcenia – zmiany w programie kształcenia, praktyki studenckie, punkty ECTS i zasady ich przypisywania, KRK, kształcenia na studiach III stopnia. Jednocześnie dostrzegalny jest brak jednolitej regulacji prawnej mogącej stanowić ramy dla funkcjonowania instytutów/katedr w wewnętrznym systemie zapewnienia jakości kształcenia, a konsekwencji umożliwić przekazywanie i dzielenie się wynikami prowadzonych analiz oraz dobrymi praktykami w odniesieniu do działań projakościowych. W tym miejscu należy wskazać, iż Rada Wydziału nie wywiązała się z obowiązku określonego w § 18 uchwały Senatu nr 333/11/2011 – nie określiła sposobu funkcjonowania wewnętrznego systemu zapewnienia jakości kształcenia na poziomie Wydziału. Pomimo braku jednolitości działań podejmowanych przez poszczególne instytuty/katedry ich aktywność należy ocenić wysoko wskazując jednocześnie, iż wspomniane braki nie wpływają zbyt znacząco na przejrzystość struktury zarządzania jakością kształcenia na Wydziale Socjologiczno-Historycznym Uniwersytetu Rzeszowskiego. Aktywność rad instytutów/katedr i Rady Wydziału w zakresie działań projakościowych znajduje swoje potwierdzenie w protokołach z obrad oraz stosownych uchwałach. Ogólnie należy pozytywnie ocenić kompleksowość i spójność regulacji prawnych dotyczących struktury i procedur zarządzania systemem zapewnienia jakości kształcenia oraz podziału kompetencji pomiędzy poszczególne organy. Obowiązujące w tym zakresie akty prawne odnoszą się do wszystkich obszarów funkcjonowania tego systemu, stwarzając warunki do realizacji złożonych celów jakościowych. Dokumentacja dotycząca tego aspektu funkcjonowania systemu jest kompletna i prowadzona poprawnie.

Organizację procesu kształcenia na każdym jego etapie (począwszy od procesu rekrutacji, przez zdefiniowanie efektów kształcenia, ich weryfikację w ramach poszczególnych modułów kształcenia oraz procedurę dyplomowania) normują przepisy uchwalonych przez Senat Uniwersytetu uchwał rekrutacyjnych oraz regulaminów studiów (regulamin studiów, studiów doktoranckich, studiów podyplomowych), a także zarządzenia Rektora (m.in. zarządzenie nr 18/2012 z 8.03.2012 w sprawie określenia szczegółowych zasad dotyczących projektowania programów kształcenia na studiach pierwszego, drugiego stopnia i jednolitych studiach magisterskich oraz sporządzania ich dokumentacji w Uniwersytecie Rzeszowskim; zarządzenie nr 4/2012 z 20.01.2012 r. w sprawie wzoru opisu przedmiotu (sylabus) obowiązującego w Uniwersytecie Rzeszowskim).

Z dokumentacji Rady Wydziału oraz rad instytutów/katedr wynika, iż program studiów I, II i III stopnia oraz studiów podyplomowych oraz jego ciągłe dostosowywanie do aktualnych uwarunkowań wewnętrznych i zmieniającego się otoczenia społeczno-gospodarczego są przedmiotem stałej analizy i dyskusji podejmowanych na posiedzeniach tych organów. Władze Wydziału podejmują starania zmierzające do włączania w proces określania koncepcji kształcenia, definiowania efektów kształcenia oraz tworzenia programów studiów zarówno interesariuszy wewnętrznych, jak również zewnętrznych. Ci pierwsi uczestniczą w tym procesie przede wszystkim poprzez członkostwo i udział w różnych komisjach i zespołach. Niewielki jest natomiast udział w tym procesie interesariuszy zewnętrznych. Nie mniej jednak działania podejmowane przez Uczelnię oraz niektóre instytuty w odniesieniu do włączania ich w ten proces należy ocenić pozytywnie. Pewne działania związane z badaniem ogólnego zadowolenia absolwentów z odbytych studiów (obok badania ich losów zawodowych) podejmowane są przez biuro karier. Jako przykłady innych działań można wskazać zorganizowaną przez Instytut Socjologii debatę „socjolog-zawód przyszłości” czy badania ankietowe pracodawców przeprowadzone przez Instytut Archeologii.

Realizacja założonych efektów kształcenia podlega weryfikacji poszczególnych egzaminatorów, którzy posiadają autonomię w zakresie określania zasad i form weryfikacji tych efektów w trakcie trwania studiów. W ramach swojej działalności poszczególne instytuty dokonują weryfikacji prawidłowości doboru stosowanych metod weryfikacji osiągnięcia tych efektów. Zasady przygotowywania pracy dyplomowej oraz przebiegu egzaminu dyplomowego określone są w regulaminie studiów oraz uchwale Rady Wydziału Socjologiczno-Historycznego z 17.03.2011 (uchwała nr 37).

Wydział podejmuje również działania mające na celu podnoszenie jakości kadry naukowo-dydaktycznej. W tym zakresie podstawą funkcjonowania systemu zapewnienia jakości kształcenia są uchwały Senatu oraz zarządzenia Rektora (m.in. uchwała nr 363/01/2012 Senatu w sprawie Kodeksu etyki pracowników Uniwersytetu Rzeszowskiego niebędących nauczycielami akademickimi; zarządzenie Rektora nr 22/2012 z dnia 23 marca 2012 r. w sprawie trybu postępowania przy mianowaniu na stanowisko profesora zwyczajnego w Uniwersytecie Rzeszowskim; zarządzenie Rektora nr 67/2009 z 30.09.2009 w sprawie: powierzenia prowadzenia zajęć dydaktycznych na podstawie umowy o dzieło oraz zasad wynagradzania osób, którym je powierzono; zarządzenie Rektora nr 7/2011 z dnia 28 lutego 2011 w sprawie oceny nauczycieli akademickich). Nauczyciele akademicy poddawani są studenckiej ankiecie (zgodnie z postanowieniami zarządzenia Rektora nr 86/2011 z 21.12.2011 r. w sprawie określenia wzorów ankiet funkcjonujących w ramach wewnętrznego systemu zapewniania jakości kształcenia). Wyniki ankiet są następnie podstawą opracowania zbiorczego zestawienia, które dyskutowane jest na posiedzeniu Rady Wydziału i rady instytutu/katedr. Nauczyciele akademicy podlegają okresowej ocenie w zakresie realizacji swoich obowiązków (uchwała nr 293/05/2011 Senatu w sprawie zasad ustalania, w roku akademickim 2011/2012, zakresu obowiązków nauczycieli akademickich, w tym rodzajów zajęć dydaktycznych objętych zakresem tych obowiązków, wymiaru zadań dydaktycznych

dla poszczególnych stanowisk, zasad obliczania godzin dydaktycznych oraz w sprawie zasad i trybu powierzania zajęć dydaktycznych w wymiarze przekraczającym liczbę godzin ponadwymiarowych określoną w ustawie), której elementem są m.in. wyniki ankiet studenckich. W dokumentacji pracowników znajdują się karty oceny i protokoły z posiedzeń komisji oceniającej.

Regularny przegląd jakości bazy naukowo-dydaktycznej dokonywany jest przez dyrektorów instytutów (kierowników katedr), a razie potrzeby wnioski dotyczące generalnych remontów oraz bieżących napraw i doposażenia sal zgłaszane są Dziekanowi. Wydział stara się również wspierać studentów m.in. poprzez znoszenie barier dla osób niepełnosprawnych (zarządzenie nr 103/2009 z 21.12.2009 w sprawie powołania Biura ds. Osób Niepełnosprawnych oraz zarządzenie zmieniające nr 6/2012 z 31.01.2012).

Prawie wszystkie działania Wydziału związane z funkcjonowaniem wewnętrznego systemu zapewnienia jakości kształcenia są sukcesywnie dokumentowane i archiwizowane przez poszczególne organy. Dotyczy to zarówno studiów I, II oraz III stopnia, jak również studiów podyplomowych. Analizy dokonywane przez poszczególne organy są następnie przedmiotem dalszych prac i dyskusji oraz podstawą podejmowaniem działań projakościowych. Funkcjonowanie systemu informacyjnego, tj. sposób gromadzenia, analizowania i wykorzystywania stosownych informacji w zapewnieniu jakości kształcenia należy ocenić pozytywnie. Poprawy wymaga jedynie ujednoczenie działań poszczególnych instytutów. Pozytywnie można również ocenić publiczny dostęp do aktualnych informacji o programach studiów oraz organizacji i procedurach toku studiów.

Wewnętrzne unormowania prawne systemu zapewniania jakości kształcenia w Uniwersytecie Rzeszowskim należy ogólnie ocenić pozytywnie - odnoszą się one do wszystkich jego aspektów dając podstawy do skutecznego zarządzania systemem. Wszystkie podejmowane działania są dokumentowane w odpowiedni sposób, co pozwala na efektywne monitorowanie zachodzących procesów, identyfikację występujących zagrożeń oraz wyciąganie stosownych wniosków. W odniesieniu do Wydziału Socjologiczno-Historycznego zakres regulacji prawnych oraz sposób dokumentowania działań podejmowanych przez organy funkcjonujące w systemie zapewnienia jakości kształcenia należy ogólnie ocenić wysoko. Niewielkiej poprawy wymaga ujednoczenie przyjętych rozwiązań i stosowanych procedur.

Ocena końcowa 8 kryterium ogólnego² w pełni

Syntetyczna ocena opisowa stopnia spełnienia kryterium szczegółowego

Wewnętrzne przepisy prawne normujące system zapewnienia jakości kształcenia należy określić jako kompleksowe i spójne. Podstawy prawne funkcjonowania systemu oraz sposoby dokumentowania podejmowanych działań i wyznaczania kierunków zmian na poziomie uczelnianym i wydziałowym należy ocenić pozytywnie. Wysoko należy również ocenić działania podejmowane przez poszczególne instytuty/katedry w wybranych obszarach funkcjonowania systemu zapewnienia jakości kształcenia. Zalecane jest jedynie ujednoczenie tych działań oraz większa aktywność we wskazanych wyżej obszarach.

9. Podsumowanie

Tabela nr 2 Ocena spełnienia kryteriów oceny instytucjonalnej

	Stopień spełnienia kryterium
--	-------------------------------------

Kryterium	wyróżniająco	w pełni	znacząco	częściowo	niedostatecznie
strategia rozwoju		x			
wewnętrzny system zapewnienia jakości		x			
cele i efekty kształcenia na studiach doktoranckich i podyplomowych oraz system ich weryfikacji			x		
zasoby kadrowe, materialne i finansowe		x			
prorowadzenie badań naukowych			x		
współpraca krajowa i międzynarodowa				x	
system wsparcia studentów i doktorantów		x			
przepisy wewnętrzne normujące proces zapewnienia jakości kształcenia,		x			

Odniesienie się do dokonanej przez jednostkę analizy SWOT w kontekście wyników przeprowadzonej oceny wewnętrznego systemu zapewnienia jakości kształcenia oraz oceny zasobów kadrowych, materialnych, działalności naukowej i międzynarodowej, współpracy z beneficjentami procesu kształcenia.

Przed wszystkim należy zauważyć, iż analiza SWOT została wykonana przez WS-H bardzo niestarannie oraz niezgodnie ze wskazówkami zawartymi we wzorze raportu

samooceny, zaprojektowanym w ramach procedury przeprowadzania oceny instytucjonalnej, zawartym w Załączniku nr 2 do uchwały Nr 873 / 2011 Prezydium Polskiej Komisji Akredytacyjnej. We wzorze raportu samooceny znajduje się wyraźnie sformułowana dyspozycja, iż „Analizy [SWOT] należy dokonać w odniesieniu do wszystkich elementów wyszczególnionych w centralnym miejscu tabeli”. Są to następujące elementy:

- funkcjonowanie wewnętrznego systemu zapewnienia jakości,
- posiadane zasoby: kadrowe, materialne, finansowe,
- oferta dydaktyczna, w tym studia doktoranckie i podyplomowe,
- pozycja jednostki i uczelni,
- internacjonalizacja,
- relacje z otoczeniem.

We wzorze raportu zostały także umieszczone wyjaśnienia dotyczące zakresu informacji, które powinny być umieszczone w poszczególnych polach tabeli. Zespół opracowujący raport samooceny WS-H tylko w bardzo ograniczonym zakresie dostosował się do wyraźnie określonych wymagań, dlatego też wartość materiału zawartego w tabeli z analizą SWOT jest niewielka, a charakterystyka czynników wewnętrznych i zewnętrznych, sprzyjających i ograniczających, ma charakter ogólnikowy.

W analizie SWOT przeprowadzonej przez ocenianą jednostkę, jako „mocne strony” w grupie czynników wewnętrznych wymienione zostały:

1. „Pozycja jednostki w uczelni wynikająca z zasobów kadrowych i posiadanych uprawnień akademickich oraz efektów prowadzonych badań
2. Rozbudowana i różnorodna oferta dydaktyczna, w tym studia doktoranckie w 3 dyscyplinach.
3. Wdrożenie wewnętrznego systemu jakości kształcenia”.

Można mieć pewne wątpliwości, co do pierwszego z wymienionych aspektów. Wizytowana jednostka ma rzeczywiście mocną pozycję w obrębie uczelni, ale nie zostały wymienione atuty jednostki, które wyróżniają ją wśród jednostek o podobnym profilu. Warto przypomnieć, że oceniany Wydział uzyskał w ocenie parametrycznej w roku 2010 kategorię C, w raporcie z wizytacji wskazano też na dużą nierównomierność w aktywności publikacyjnej pracowników Wydziału. Nie podkreślono natomiast w analizie SWOT mocnej pozycji jednostki w regionie, wynikającej z rozbudowanej, spójnej, rozwojowej oferty dydaktycznej oraz zaspokajającej potrzeby regionu działalności badawczej.

W raporcie z wizytacji pozytywnie ocenione zostały działania związane z wdrożeniem wewnętrznego systemu zapewnienia jakości, wskazano jednak wyraźnie na to, że system ten nie uzyskał jeszcze pełnej dojrzałości oraz, że pożądane są w tym zakresie działania uzupełniające, zmierzające do objęcia systemem, w sposób kompleksowy, wszystkich rodzajów prowadzonych studiów oraz wszystkich aspektów procesu kształcenia. Ze względu na to, że system nie spełnia jeszcze wszystkich funkcjonalności nie jest też możliwa ocena jego skuteczności w odniesieniu do różnych obszarów działalności dydaktycznej. Umieszczenie „wdrożenia wewnętrznego systemu jakości kształcenia” wśród mocnych stron należy zatem uznać za, pod niektórymi aspektami, za przedwczesne.

Jako „słabe strony” w grupie czynników wewnętrznych wymienione zostały:

1. „Niska pozycja uczelni w rankingach
2. Baza dydaktyczna i laboratoryjna”.

Niską pozycję uczelni w rankingach należałoby uznać raczej za czynnik zewnętrzny i nie wiadomo, jakie jest uzasadnienie uznania tego aspektu za szczególnie istotną słabą stronę. W tej części analizy SWOT nie znajdujemy właściwie odniesień do żadnego z elementów, które powinny być, zgodnie z wytycznymi PKA, uwzględnione. Pewnym zaskoczeniem jest wskazanie jako słabej strony bazy dydaktycznej i laboratoryjnej, która została oceniona przez

zespół wizytujący Wydział jako zaspokajająca bieżące potrzeby dydaktyczne i naukowe, ze wskazaniem na konieczność jej systematycznej modernizacji. Odnosząc się do poszczególnych aspektów analizy należałoby w części dotyczącej słabych stron, biorąc pod uwagę wyniki oceny, wskazać: w odniesieniu do funkcjonowania wewnętrznego systemu zapewnienia jakości kształcenia – jego niepełną dojrzałość, brak zaangażowania wszystkich kategorii interesariuszy wewnętrznych (szczególnie dotyczy to studentów, ale także i wśród pracowników można było zaobserwować niedostateczną wiedzę na temat celów i funkcjonowania systemu) oraz interesariuszy zewnętrznych, brak ujednoczenia procedur w obrębie wewnętrznej struktury organizacyjnej Wydziału; w odniesieniu do oferty dydaktycznej, w tym studiów doktoranckich i podyplomowych – niską efektywność studiów doktoranckich, brak systemowej współpracy z interesariuszami zewnętrznymi w określaniu, weryfikacji, ocenie i doskonaleniu efektów kształcenia (działania takie, jakkolwiek są zauważalne, nie mają charakteru systemowego); w odniesieniu do pozycji jednostki i uczelni – niską kategorię w ocenie parametrycznej; w odniesieniu do internacjonalizacji i współpracy z otoczeniem – incydentalność działań podejmowanych w tym zakresie, brak polityki internacjonalizacji, niewielką mobilność.

Jako „szanse” w grupie czynników zewnętrznych wymienione zostały:

1. „Rozwijająca się internacjonalizacja
2. Interdyscyplinarność strukturalna Wydziału, interdyscyplinarność badań
3. Dobre relacje z otoczeniem
4. Oferta dydaktyczna dostosowywana do oczekiwań i potrzeb rynku pracy
5. Rozwijająca się, młoda kadra naukowo-dydaktyczna”.

Zespół opracowujący analizę SWOT nie uwzględnił wskazówki, iż w polu „szanse” należało wskazać „zjawiska i tendencje w otoczeniu, które odpowiednio wykorzystane staną się impulsem do rozwoju oraz osłabią zagrożenia”. Większość wymienionych w tej części analizy SWOT czynników ma charakter wewnętrzny. Wymienione „Dobre relacje z otoczeniem” nie precyzują tego, jakie procesy zachodzą w tym otoczeniu i relacjach z nim, które sprzyjają rozwojowi ocenianej jednostki. Autorzy analizy SWOT, jakkolwiek niesłusznie zakwalifikowali „rozwijającą się internacjonalizację” do czynników zewnętrznych, słusznie upatrują w niej szansę Wydziału, a wyniki przeprowadzonej oceny wskazują na zauważalną dynamikę wzrostową w tym zakresie oraz dostrzegalne korzyści z internacjonalizacji na różnych polach, co zostało scharakteryzowane w raporcie z wizytacji.

Pewne wątpliwości, w kontekście wyników wizytacji, wzbudza „interdyscyplinarność strukturalna Wydziału”. Szansę tę należy traktować wyłącznie prognostycznie (co wynika zresztą z perspektyw rozwoju Wydziału opisanych w raporcie samooceny), gdyż Zespół oceniający wskazał w raporcie z wizytacji na niewykorzystywanie tej szansy w aktualnej działalności, zwracając uwagę na wewnątrz zróżnicowanie dyscyplinarne i organizacyjne Wydziału.

Jako „zagrożenia” w grupie czynników zewnętrznych wymienione zostały:

1. „Ogólny trend demograficzny – zmniejszająca się liczba studiujących
2. Niekorzystne dla Wydziału rozdzielenie dyscyplin na inne obszary wiedzy (nauki humanistyczne i społeczne)”.

O ile pierwszy z wymienionych czynników jest dość powszechnie dostrzegany jako zagrożenie i jego umieszczenie w tej części analizy SWOT nie stanowi zaskoczenia, o tyle postrzeganie „rozdzielenia dyscyplin” jako okoliczności niekorzystnej dla Wydziału budzi zdziwienie, szczególnie w kontekście traktowania jako szansy „interdyscyplinarności strukturalnej Wydziału”. Potwierdza to po raz kolejny, że analiza SWOT nie została starannie przemyślana.

Odniesienie się do dokonanej przez Wydział analizy SWOT w kontekście wyników przeprowadzonej oceny instytucjonalnej, ze względu na występujące w analizie luki i jej niezgodność z wzorem PKA, nie mogło mieć charakteru kompleksowego. Różne części raportu samooceny, a w szczególności charakterystyka perspektyw rozwoju jednostki, a także rozmowy z Władzami Wydziału, szczególnie w trakcie spotkania podsumowującego wizytację, wskazują jednak na to, że Wydział prawidłowo określa swoją pozycję oraz identyfikuje szanse wynikające z jego umiejscowienia w strukturze uczelni oraz w euroregionie, umiejętnie z tych szans korzysta oraz poprawnie określa perspektywy rozwojowe.

Uwaga: jeżeli argumenty przedstawione w odpowiedzi na raport z wizytacji będą uzasadniały zmianę uprzednio sformułowanych ocen raport powinien zostać uzupełniony. Należy wskazać dokumenty, syntetycznie omówić wyjaśnienia, i dodatkowe informacje, które spowodowały zmianę oceny (odnieć się do każdego kryterium odrębnie, a ostateczną ocenę umieścić w Tabeli nr 3).

W odpowiedzi na raport z wizytacji Rektor Uniwersytetu Rzeszowskiego oraz Dziekan Wydziału Socjologiczno-Historycznego przesłali informacje uzupełniające, w świetle których zasadne jest podniesienie oceny dokonanej przez Zespół oceniający PKA w odniesieniu do kryterium 5 oraz kryterium 6. W zakresie prowadzenia badań naukowych (kryterium 5) w odpowiedzi na raport z wizytacji przedstawiono listę projektów badawczych realizowanych na WS-H ze środków pozyskanych z KBN, NCN, i NPRH, wskazując na dużą aktywność w tym zakresie pracowników Wydziału. Załączono także listę czasopism naukowych wydawanych przez Wydział wraz z punktacją przyznaną im przez MNiSzW. Przedstawione w odpowiedzi na raport z wizytacji wyjaśnienia w pełni uzasadniają podniesienie oceny w zakresie kryterium 5 z „znacząco” na „w pełni”.

Również dodatkowe informacji zawarte w odpowiedzi na raport stanowią uzasadnienie dla podniesienia oceny w obrębie kryterium 6 z „częściowo” na „znacząco”. Głównym powodem, dla którego dokonanie takiej zmiany jest zasadne są zawarte w odpowiedzi informacje uwypuklające znaczenie współpracy naukowej WS-H z ośrodkami zagranicznymi np. z zakresie organizacji prestiżowych międzynarodowych konferencji naukowych oraz uczestnictwa w długoterminowych projektach badawczych.

Tabela nr 3

Kryterium	Stopień spełnienia kryterium				
	wyróżniająco	w pełni	znacząco	częściowo	niedostatecznie
prowadzenie badań naukowych		x			
współpraca krajowa i międzynarodowa			x		